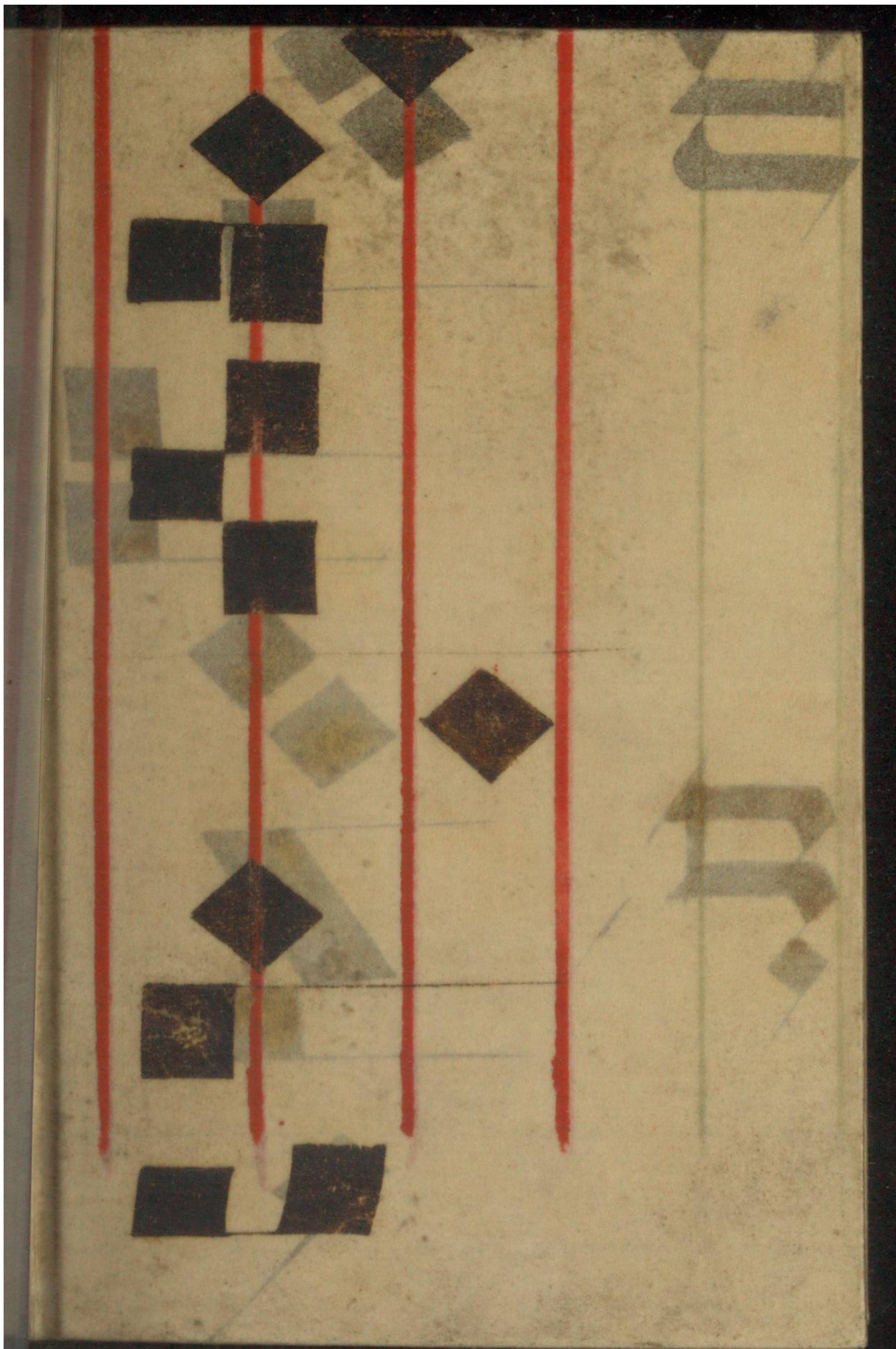
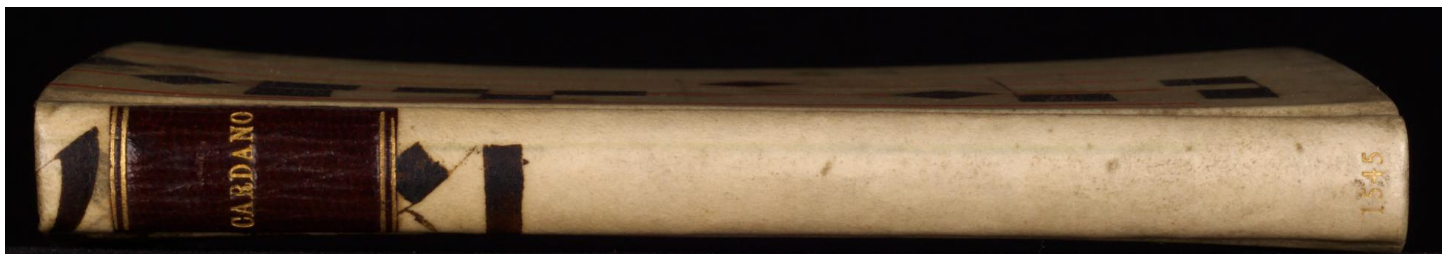
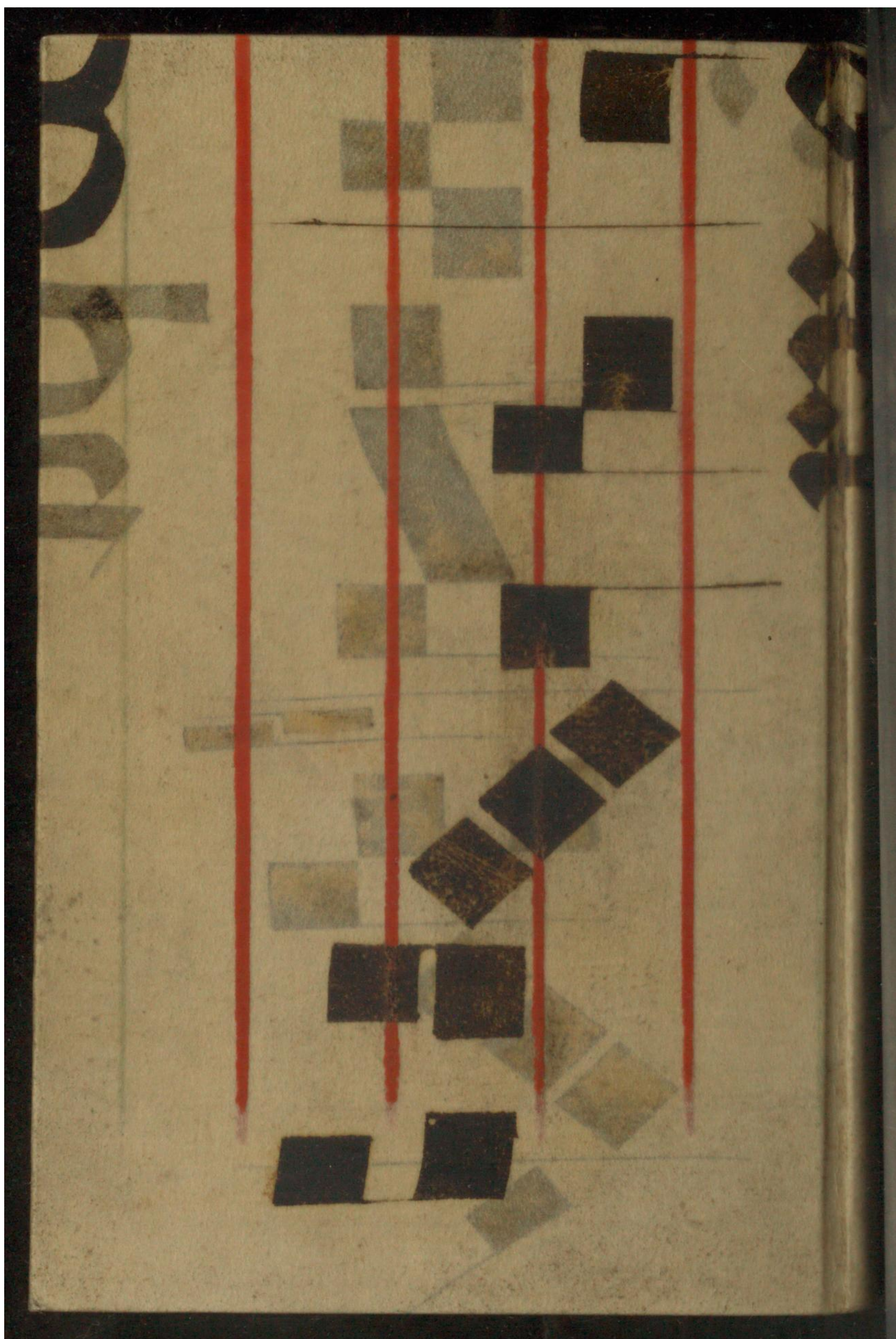

CARDANO

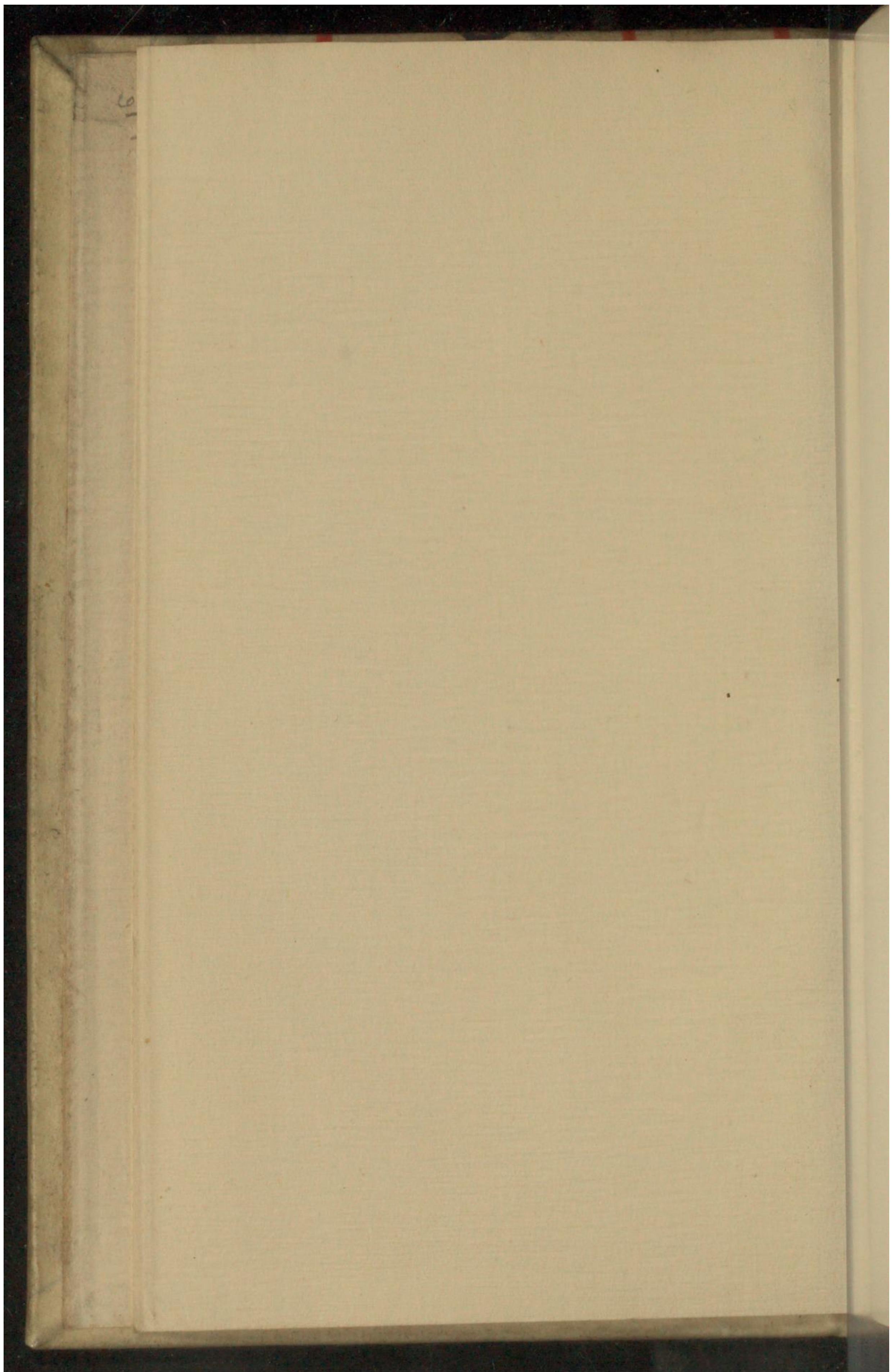

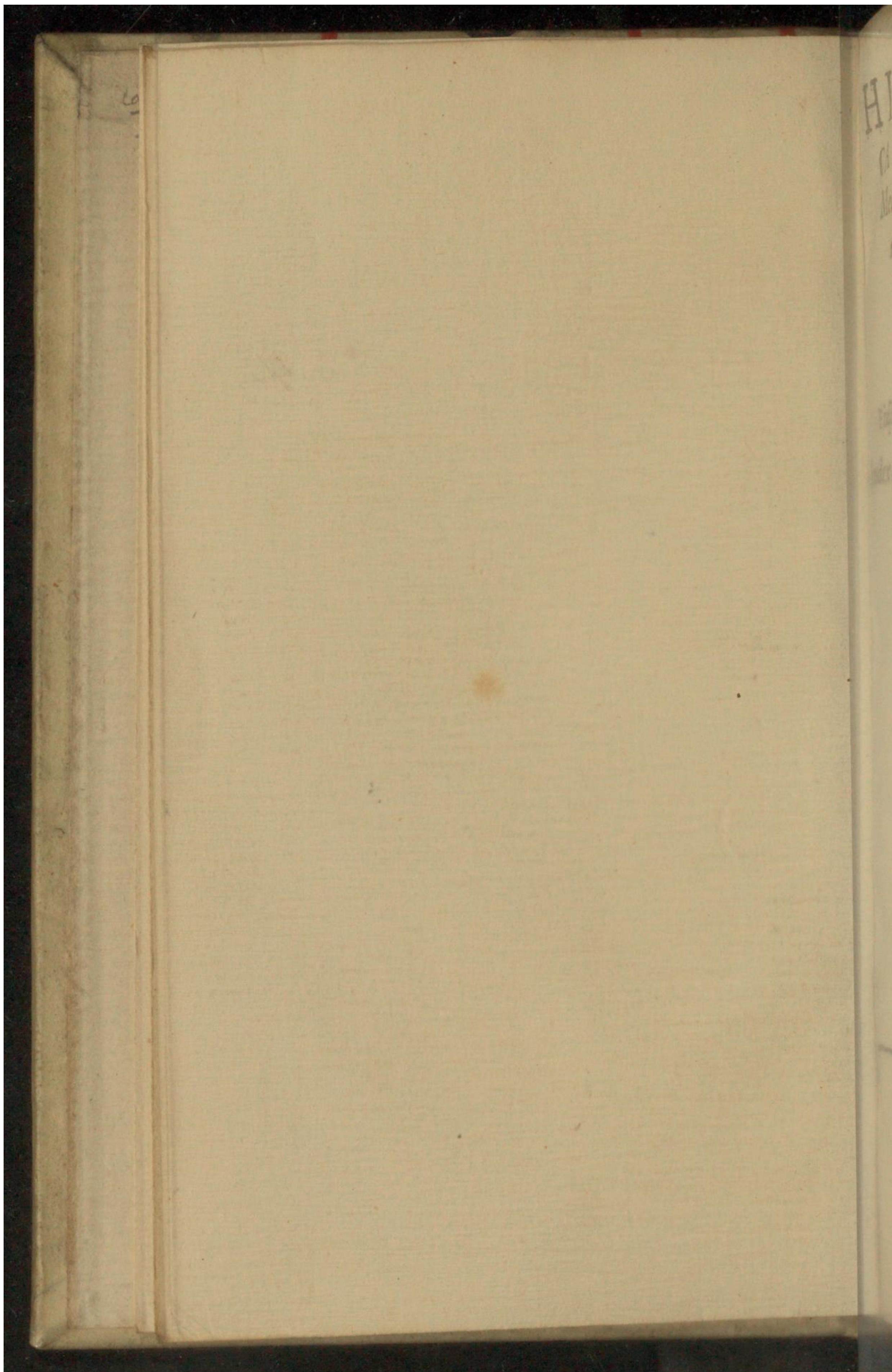

Cardano

HIERONYMI CARDANI MEDICI

Mediolanensis, de malo recentiorum medicorum medendi vsu libellus, centum errores illorum continens.

*

Eiusdem libellus de simplicium medicinarum noxa.

Index eorum, quæ singulis cõtinentur capitibus.

Venetijs apud Hieronymum Scotum.

1545.

PHILIPPO ARCHINTO

Episcopo Sancti Sepulchri vicarioq́; Pon-
tificis summi Pauli tertij, viro eruditissi
mo, & bonarum literarum fautori egre
gio Hieronymus Cardanus me-
dicus Medioianensis. S. P. D.

AEPE ego Antistes optime mecum dixi, nihil est quod fatū effugere omni ex parte videatur. & quāquam locupletius de hac re sermonē habuerim, in libro huic tractationi dedicato, nihilominus toties mihi illius se offert violentia, vt etiā præter propositum, de illo sermonem frequentius habere cogar. Atq; si vnquam alias, nunc manifeste nobis illius memoria occurrit: Quippe cū meminerim, quàm audacter magis quàm consulto, opus hoc de malo medendi vsu in publicū emiserim. cumq́; ab initio multa scripsissem, non solum inornate, sed sine vllo ordine, vix audeo dicere, quibus modis animū addiderit, quaq́; demum necessitate ab eo impulsus ad edendū sim

immaturum hunc fœtum. Erubesco cum vltra ei
trecentos errores meos in hoc libro, præter etiā
admissos à librarijs recognosco. eratq; animus il-
lum iam dudum explodere è fœtuum meorum nu-
mero: sed obstitit quædam illi nō vulgaris adiun-
cta vtilitas, quæ etiā eum sic venalē reddiderat,
vt secundo anno librarius ipse denuo ni obstitis-
sem in publicū emittere vellet. dum vero maiori-
bus essem intentus, aut magis necessarijs, ad hanc
vsq; diem, annus etenim ab hinc iā nonus agitur,
rem distuli. pudebat me inter reliqua, nimia pie-
tate, patris siquidem verbis persuasus qui hoc pa
lam, nescio quo ductus errore affirmabat, Casti
lioneum nomē addidisse. cum certū habeam, reuo
lutis oībus publicis tabulis, maiorum meorum, ad an-
num vsq; M.CCCXL. qui ab hoc CCVI. est nihil
mihi cū Castelioneis cōmune esse. neq; hoc refe-
ro quòd vel pigeret si essem fateri, vel quòd mal
lem non esse, quàm esse, aut quòd Cardanorum
gentē Castelioneæ cōparare velim. verū quan-
to pulchrius est ex nobilissima esse familia, tanto
etiam turpius falso semetipsum illi inserere. Est

familia illa antiquißima, ditißima, potentißima, Cardinales, Episcopos, viros etiam sanctitate & armis inclytos genuit: floruit eruditis hominibus: nihil illi defuit, quod ad ornandam illam, aut quod ad dignitatem pertineret. nostra et si sit antiquißima omnibus in causis longe inferior est. vt quæ neminem, præter Milonem Episcopũ memoria insignem habeat. is nãq; cum Episcopi nutu, patria nostra & circũuicinæ vrbes regerentur, anno cõis salutis. M. CLXXXIX. vrbi nostræ Mediolanensi. XXVI. hic à restauratione annus erat, Episcopus preesse cœpit. annisq; octo, minus quatuor mensibus, patrię consuluit. itaq; vt non pudet me esse Cardanũ, ita Castelioneum fuisse mihi gloriosum duxissem. attamen longe turpius vt dixi, falso alienæ, genti se ingerere satis nobis sit cum illis amicitia: hanc inconstantiã pietas, & fides parenti præstita excusabunt. malo leuitatis accusari ob emendatũ errorem, quàm conniuentibus oculis, dißimulare peccatum. Ergo vt ad rem redeam, cum nec igni mãdari liber ob vtilitatem, nec emitti ob errores ho

neſte poſſet, curam ſuſcepi nõ mediocrem emendandi. in poſterum autem cauebo ne quicq̃ adeò celeriter in publicum exeat:vt authori inurat labem. fuerat nempe olim quindecim & hoc opus dierum labor:nunc plus in emendatione temporis quàm inſtructura cõſumptum eſt. addidimus etiã alios viginti octo errores, vt ſic in centariã excreſceret.non quòd plura longe nõ eſſent,quę cenſoria nota indigeant:ſed quoniã hic numerus aliquid habet apud antiquos authoritatis.atq;vbi non licet finẽ in rebus aſſequi,finis ipſe aliqua ratione à nobis fingendus eſt.non excuſabo ego inquam errores meos,qui indignus ſim venia, cum in alijs accuſem. verum eandẽ mihi legem præfinio, et ab alijs imponi volo:qua eos dicere poſsim errores, ac pro his in iudicium vocari,qui obeſſe poſſunt hominibus:non qui quaſi à ſuperſtitioſis grammaticis nullius momenti res obſeruantibus in pueris notantur. optimum etenim homini eſſe puto,quãdoquidẽ res verbis ſunt præſtantiores, & vita breuis,modum ſcire in diligentia ſtatuere:ne Protogenes ſub Apellis cenſura fiat. Itaq;

hoc opus tibi denuo instauratum mitto ac dedi-
co. exiguum illud quod subsequitur, debere tentas-
sem, ni nomen eius cui nuncupatur violare simul
credidissem. adeò ego in me seuerus sum, vt im-
probē, quæ non possum probare vt volo. maneat
tamen vt exemplum rudis animi mei, aut primæ
audaciæ: vt vel sic intelligant quantum intersit
etiā discriminis in ætatibus. Te vero, quē ob sin
gularem virtutem admiror, ob tempestiua bene-
ficia in me collata (si quidem tu primus iacentem
erigere cœpisti) non parum diligo, florentem vi
dere cupio. tunc etenim qui bonis literis operam
dant, optime sperare debent, cum fortuna eos eue
xerit qui nō solum sint eruditi, sed summū etiam
bonū in eruditione ipsa collocant. frustraq; vt vi
deo hoīes diligentiam, exercitationē ac fidem, in
bonarū literarū ignaris querūt. Nēpe optime ve
teres Mercuriū quē artibus ac scientijs pfecerāt
omniū operum, oīumq; legationū ad mortales ad
deos, ad infernaq; authorē esse finxerat. At non
intelligunt qnq; homines quāq exercitati impro-
borū & imperitorū calūnias, & conspirationes.

Neque illud diuinum animaduertunt, quoniam in maliuolam animam non intrabit ſapientia. eſt enim ſolus eruditus ſapiens vere. ſoluſq; ſapiens eruditus. verum quorſum hæc? ſtudijs bonis operam dare decet: eos qui artem medendi innocenter profiteri volunt. obſcurior ſum verbis, quàm decet eſſe, ſed mea nihil intereſt: quãdoquidẽ ad clariſsimam mentem tuam verba dirigo. me nullus in poſterũ accuſet: nemo ignarus eſſe poteſt, cum & in alijs quod in ſe agnoſcit adeſſe putat. ego id ſcio: hanc ego mihi quam alijs ineſſe laudẽ cupio volens tribuo. ergo voluntatis vitium eſt, nõ ingenij aut imbecillitatis. vbi igitur nõ eſt animi prauitas, ibi non eſt ignorantia. ſed multa ad tẽpus diſsimulare cogimur: ſeu fatorum ordine, ſeu quia nõ bona exiſtimamus, aut ſaltẽ non meliora quæ ab alijs talia eſſe creduntur. Quicunq; enim ſecundũ diuinam inſtitutionem mentẽ erudiunt, ſic vt ab improbitate omnino vacent: conſcientia primum virtutis ſuæ, demũ & gloria, quæ poſt mortem manet, felices iam ſunt. His igitur ſi fortuna aliqua affulſerit, cũ diuitię & honores bre-

tempore poßint accedere, ſummam beatita-
m in vita conſequũtur. at ſi his neglectis nobis
pum, ac inanis gloriæ ſola vel etiam prima cu-
a ſit: nulla ſpes amplius ad integritatem relin-
uitur. quare nec ſine illa ad famam ac bonam cõ
ientiam. cum etiam prima multis ex cauſis fal-
ax ſit. Quãobrem præſtat hominibus quãcunq;
xercuerint artem optimis inhærere inſtitutis.
æteros vero eos qui ſic faciunt pertinaciter fo-
ere. neq; enim qui tales ſunt, vnq̃ ingrati eſſe
oſſunt. Ergo cum in te tantam benignitatẽ vir
utemq́;, quantam in alio vnq̃ viderim eſſe cer-
am: nihil maius efflagitarẽ, ſi à dijs liceret, qđ
omnibus eruditis conduceret maxime: quàm vt
tibi fortuna pro animi magnitudine ac virtute
affulgeat. quod enim amplã ac honeſtißmam cõ-
ditionem dederit: ego pro tua dignitate, pro ani-
mi altitudine, pro ſublimitate mentis, exiguum
eſſe reor. mihi vero ſatis eſſe ducerem, vt de me
ſecundum Apollinis reſponſum ad Ciceronem,
tum in poſterum, tum alias ſtatuiſſes. nam vt bo
no, imo meliore animo, libellus hic magna iam

mortalium vtilitate, nec paruo desiderio prodi-
rat in publicum sub nomine tuo: sic spero in po-
sterum, vtiliorem longe futurum ac etiā chario-
rem. nostra vero fortuna aliorum auxilio nō in-
digebat: si saltem homines qui se prudentissimos
credi frustra volunt operibus ipsis inhæsissent.
ergo fatum hæc agit, cum per mentē senatus di-
uinam promouemur: quæ vt minime nobis inimi-
ca est: sic iudicis potius quam fautoris iudicio fun-
gitur. nos tandem id solum quod ab oībus vel bo-
nis vel amicis rogare solemus, à te petimus, pro
hac nostra erga te voluntate, vt perfidiæ inimi-
corum nostrorum ne subscribas tacitus atq; no-
lens: sed iudicium ex te ipso expensis omnibus de
amico facias. Vale. XV. Cal. Martij. M. D. XLV.
Papiæ.

HIERONYMI CARDANI Medici Mediolanensis, de malo recentiorum medicorum medendi usu libellus.

EDICAM artē antiquis temporibus maximo in pretio habitam fuisse, historiæ, & diuina scriptura tradiderunt: cum tñ ab initio conditę artis, Gnidiæ sentētiæ præualerent, quas sapiētissimus Hippocrates libro, qui de victus ratione in acutis inscribit, reprobauit incertum vero est eius temporibus cui maior fuerit authoritas an Hippocrati, an his qui Gnidias sententias sequebantur. Mortuo tamen Hippocrate eius instituta, posteritas Gnidijs sentētijs anteposuit. Itaqꝫ factum est vt abusus perniciosi in optimos vsus verterētur. Sed cū nulla ætas calamitate sua carere possit, hereses, Methodica, & Emperica contrarijs præceptis humanam salutem in discrimen deduxerunt, quarum vestigia ex Celio Aureliano etiam his temporibus videre licet. Tantæq; iacturæ alia nó minor ex opinionibus adiecta est Tessali, Erophili, Dioclis, Erasistrati, Asclepiadis, qui nó tantum superstitiones (summa medendi authoritate gloria cōparata) inseruere: sed ita famosus vixit Asclepiades, vt ad integram ipse incolumis senectutem peruenerit, hominemq; rogo impositū ad vitā reuocauerit. Quorum monumentis tam varia, tam incerta contrariaq;

dogmata relicta sunt: vt nisi Galenus Pergamenus medicorum gloria fuisset subsecutus, iam de medica arte actum esse videretur. Etenim quę illi pro salutaribus auxilijs inuenerant, non tantum non salutaria ⁊ noxia ēt, sed & letalia deprehensa sunt. Cumq́; quod fugeremus incertum esset, experimento cum illorum dignitate pugnante, qđ sequeremur non haberemus, nullo docente: merito factū est vt Plinius vir acri ingenio, q: ante Galenum fuerat, medicinā sui tpis, medicosq́; qui eā exercerent summis iniurijs, accusationibusq́; prosequeret.

¶ Cœperunt itaq; à Galeni morte cōmodiora auxilia occasionesq́; medendi ex eius libris tanquā è perpetuo fonte hauriri. Quoniā vir ille optimus non vnius ætatis aut regionis: sed omniū qui ante ipsum fuerant vtilia præcepta congesserat, quædam etiam propria inuentione superaddidit: quæ non humana sed potius diuina videntur, qualia sunt quæ in dissectionum pulsuumq́; libris edita sunt. Harum doctrinarū alteram nullus eoꝝ, qui eum secuti sunt plene adeptus fuisse nedum auxisse videtur. Cumq́; ratio disciplinæ postulet, vt non solum inuenta cognoscamus: verum inuentis aliquid adijciamus, cū in his hoc fieri nequiuerit, merito sanè hæc doctrina miraculi quandam speciem præbere videtur. At nec tamen Galenus quāq; accerrimus esset disputator suis temporibus potuit opiniones ac medendi methodum à se inuentas inuidia contemporaneoꝝ medicorū reluctante alijs persuadere: vbi vero ipse in fata concessit, extincta secum simultate veritas refulsit. Perseuerāte igitur medendi cōsuetudine quam Galenus inuenerat, cum eam in ordinem cōmodiorem, licet nō meliorem redactam Paulus, Alexander, Aetiusq́; monimētis reliquissent bellis vndiq; ac scismate religionis Christianę flagrātibus: literę ac bonæ artes ad Arabes, qui eo tēpore quietiores opulentioresq́; fuerant trāslatę sunt, vnde

quædam pſeudo doctrina à Raſi, Haliabbate, Auẽzoar, Serapione, ac Auicẽna introducta eſt: qui partim ingenij ſui confidentia, partim etiam malis verſionibus linguarum innitentes, prò pudor quantum in nominibus rationeq; morborum peccauere? qualia medicamenta mutauere: membris hominis, nec formam, nec ſitum, nec numerũ ſanum dereliquerunt. non conſtant in vertebris, nõ in muſculis quot ſint, concauos neruos à ſitu variant, diſcretiuam membris/ſanguinis effectricem venis/adijciunt, ac pleraq; alia penè innumera, quæ nunc enumerare non eſt præſentis inſtituti.

¶ Recentiores breuitatis ac facilitatis cauſa expoſitorumq; authoritate inducti, cum etiã literæ Arabum ad nos citius perueniſſent, Arabes ipſos nõ Græcos ſecuti ſunt: vnde non tm̃ errores illoꝝ imitati, ſed & lõge plures admiſerunt nihil ſani relinquẽtes, nec ipſos vniuerſales canones qui illęſi etiã apud Arabes fuerant cuſtodiunt. Itaq; factum eſt, vt aliqñ medicinam, non aliter quàm Maumethani fidem religionemq; defendant.

¶ Graue me hercle certamẽ aggredior, qui adeo inueteratos errores, ac apud totum penè orbẽ diutino vſu firmatos abolere tentauerim. qđ cum humanæ ſalutis beneficio, non cuiuſquã peculiari odio aut iniuria agam, cunctis qui medicã artem exercent, quiq; veritatis ſtudio tenentur: quos quãplurimos futuros ſpero, gratam ac iucundam rem facturum putarim. Non ſolum enim errores ipſos, cauſamq; erroꝝ retexam, ſed & veram medendi rationem explicabo. neq; id quiſpiã putet inutile, licet nãq; antiquorum doctrina abuſus illi tolli nequiuerint, non tñ deſperandum arbitror quin collatis eoꝝ authoritatibus rationibusq; diligentius diſcuſſis, melioribus ẽt tranſlationibus antiquoꝝ, ſententia intellecta, abuſus illi in optimos vſus conuerti poſſint. Sicq; humana valitudo varijs ac periculoſis erroribus hu-

eusq; quassata, melioribus Hippocratis & Galeni institu tis instaurata, in posterum redimetur fouebiturq;.

Quòd insanabiles morbos curare aggrediuntur. Cap. I.

PRIMVS abusus est, cum insanabiles morbos medicamentis amoliri aggrediunt, quales sunt phthisis, sclirosis interior, tabes confirmata, similesq;. Nam non solum quia curare non possunt in melius traducere nequeunt, sed in longe deterius: ac cito necant, alioquin longo tempore duraturos.

¶ Quòd autem ita sit, manifestum est. omnis incurabilis morbi causam confirmatam ac inseparabilé corpori esse necesse est: q autem tolli non est possibile pari rõne
" nec minui fas est, cum si minuatur eadé ratione auferri poterit, igitur non licebit è morbo quicquã detrahere: omne aũt auxilium siue victus, siue medicamẽtum, siue opus manus, virtuté minuit, humores turbat, membra aliena qualitate inficit. Cum igitur noceant, nec iuuare quicquã possint, conuenit vt morbum deteriorem reddant, & ægrum morti velocius addicant. Causam etiam
Aphor. 38 ex Hippocrate intelligere possumus, Cancros occultos
" melius est nõ curare, curati enim citius pereunt. Quod
" in hoc incurabili morbo dixit, in reliquis voluit intelligi: in quibus par ratio parem promittit euentum. Hoc ego vidi sępissime, mulieres cancris occultis laborãtes, annis quadraginta superuixisse, satis non culpata valitudine: cum nullũ neq; viginti annis cancro vlcerato laborantem vixisse constet, cum plurimi & iam eorũ biennio finiatur. Cõplures tñ medicorum hos morbos plurimis causis sanare aggrediuntur: quidã quòd non putent eos nequire sanari: alij qđ etsi sanare posse desperent, in melius tamen perducere confidunt: alij gloriæ studiosi: alij pecuniæ auiditate, dum nihil perdere ex

tur timent, nimium fiunt audaces. Qua in re illi plus damnādi sunt, qui genere morbum incurabilem, quàm magnitudine suscipiunt sanandum. Diuini enim res consilij esset omnem morbū genere sanabilem intellige an curationé recipiat, an non. vnde Hippocrates acu- torum morboꝝ non omnino sunt certæ pronuntiatio- nes salutis, aut mortis. Galenus autem exponens inquit, hoc scire licet solum in chronicis, non autem in acutis. Licet Rasis non omnino certam in acutis cum Hippo- crate spem esse dixerit, longe tamé minorem in chroni- cis passionibus securitatem euentus credidit, contra Ga- lenum directe inuectus. Satis igitur pro confesso habea- tur multarum passionum finem ambiguum fore.

2. aphor. 19

16. cōti. ca. 1 fo. 322.

¶ Cura igitur blandiente in talibus bonum est, vti vi- ctum talem instituendo qui virtutem non minuat, mor- bo suppetias nó ferat, dolores, symptomataq; sedanda, corpus moliendū, ita vt causę virtuti obnoxię aut mor- bo suppetias ferentes nó augeantur. Hoc est quod dixit Princeps ⁊ à rationali cura non desistas, qm̄ multoties aliqui sanantur absq; spe aliqua mirabiliter.

quarta quarti t. 2. c. 10.

Quòd in uictu procedunt augendo uersus statum. Cap. 2.

SECVNDVS abusus est, cum in victu ita pecca- tur, vt sæpius fortunæ melius quàm medicis æger cómittatur, reclamat diuus Hippocrates, nisi cibi tędiū adsit crassiore victu vtendum esse in morbi principio, ac demum morbo inualescente ita paulatim attenuan- dum, vt parum, aut nihil cócoctionis tempore ęgro ci- bi exhibeamus. Plurimi tamen vt aliquid instituisse vi- deantur à principio mulierumq; conuitia timentes etiā nullo cibi fastidio existéte subtilem instituunt victum: postmodum concoctionis tempore oua & ex carnibus contusa exhibent, ita vt ad mortem saturi si nó medica-

primo regi. acuto. & prima aphoꝝ 10. & ante.

Quod ad literam reprehenditur. 2. regiacuto.c.18.

ti saltem accedant. Hocq; cum recte sit Hippocrati datis oppositum, ita tamen est generale, vt vix crec sit ab antiquorum mente fuisse alienum.

¶Vt igitur præstat ęgro in principio laborāte in gere, an cibi tædiū adsit, an non, si adest victu exte leuissimo, quæ vsq; ad statum perseueret si propinc adest, Si remotus quo tempore cibi tædio caret eo dus est, ita vt continue victum exiliorem facere po quod si fastidium non est, morbusq; acutus, pane l aut ptisana bis in die, aut ter cibandus est, cōtinueq; nuendus vsq; ad statum cibus, hoc modo quot serua ægros qui victu suo suffocantur: quod si morbus e uissimus carnesq; aut oua sunt dāda dabis à princip deinde ad ptisanam status tempore pertransibis, nec tutis periculum est, vt in sequenti dicetur.

Quod nimium pingui utuntur dando carnes & oua. Cap. 3.

TERTIVS vsus malus est, cum febrientibus ca nes & oua exhibent dicentes nostri tēporis ægr antiquorum victum sustinere non posse, consuetud nemq; multum valere.

¶Cum nos videamus aliquot in carceribus sanos plu ribus annis pane & aqua alitos vixisse, longe aūt minu infirmo cibi quàm sano debetur, plus etiam alit ptisan a: decoctus panis quàm crudus, nec volumus eum plu ribus annis, sed paucis dūtaxat diebus: donec morbu transeat abstinentiā sustinere. Nec qđ dicunt de consue tudine attendendum est, q: contra eos facit, antiquitus enī plus cibi carniumq; sumebant, vt ex historijs facile apparet, vt quādoq; arietem vno prandio absumerent, si igitur attendenda esset cōsuetudo subtiliorē nunc vi ctum instituemus. Præstat igi ptisana aut pane cocto, aut panico, aut oriza ægros alere nil ex carnibus aut

Vt de Hephestione in Alexādri vita ex Plutarcho.

ouis

uis dare donec morbi iudicatio pertransierit ad duos ies: in grauibus acutisq; morbis: nam aliter facientes ęgros interficiunt, non alunt. Quòd si virtus valida uerit adhuc tenuiore victu opus est, nam necesse est aliter facientibus alterum trium sequi, aut mortẽ, aut morbi longitudinẽ, aut accidentia sęua. Quorum primum malum, secundum damnosum, tertium timorosum. In morbis autem longis, aut intercidentibus vt tertiana, ut duplex tertiana parumper crassiore victu vtendum st, secundum morbi magnitudinem. p̊ reg. acut

Quòd contusa & aquã carnis exhibẽt. Cap. 4.

QVARTVS abusus est, cum in victu ad contusa & aquam carnis transeunt etiam à principio quod valde noxium est, nã nutriens masticatione concoctionẽ acquirit. Secundo mandendi vim auferunt. Tertio q; plus ingurgitant quam virtus ferat, non nim ita decipimur comedẽdo, sicut bibẽdo. Quarto quia aqua carnis longe deterior est iure, cum minus nutriat & calidior sit, hoc autem dicunt qm̃ corrigitur: at nunquam tantum corrigitur quãtum oportet. & etiam q; eadem correctio iuribus adhibita melius proficiet, qđ etiam pulchro experimẽto colligitur, videbis enim contusum edentem feces biliosas protinus excernere, si cum pane & carne paueris, naturalis egestio fit. hoc sæpius animaduertimus, vnde credendum est non omnino probatum esse alimentum quod ex contuso gignitur, sæpissime enim biliosa ac soluta fex ex eo pura procreatur, quod in febriente malum signum & causa pessima dici potest. Hoc peccato nullũ est deterius. nam vt hypocritæ sunt omnium hominũ scelestissimi: ita ea auxilia noxia magis, quæ quandã auxilij spẽm habent, nocẽtq;. existimant enim qm̃ faciliter deuoratur, & carnis substãtiam in se habere creditur, & cum annexis emendata vi-

prima prim doc. 4, c. 2.

detur proficere multum posse, quia facilius est impleri potu, quam cibo, vt dixit Hippocrates.

¶ Consultius igitur fuerit, donec mandendi facultas adest, ptisana vti, quòd si necessitas alimenti cogat carnibus leuibus cum pane. Nam Galenum ita consuluisse sæpe video: quòd si cum hoc mandendi potestas non sit, vtatur contuso emẽdatiore ex carnibus: quod si virtus adhuc debilior extiterit, iuribus correctis.

...&c.12.ar/ ...s curati.

Quòd laudant olera tanquam cibos. Cap.5.

QVINTVS Error est, cum lactucam, endiuiã, buglosam, lupulum cibos optimos collaudant cum ratione cibi ad carnes panem, ptisanã, lac, oua, orizam, comparatæ sint longe inferiores ac medicinalem vim habeant. non ergo alimenti ratione absolute bona dicuntur, sed absolute mala, quod igitur cõparatiue dicimus rectum est, quod absolute noxium est, tum sanis, tum etiam ægris corporibus.

¶ Non est igitur consulendum sano absolute, vt herbis aut radicibus aliquibus vescatur, lactucamq; inter olera minus perniciosam non bonam esse dicemus, ægris etiam cum animaduersione cõsulemus, cæteras herbas vituperat omnino Galenus.

lib. de cibis boni & mali succi.

Quòd uinum negant ægris. Cap.6.

SEXTVS vsus nõ rectus est, cum vinum ægris negant, quia materias subtiliet, & ad caput trahat, cum vinum album sit frigidum, multa etiã corpora humorum attenuatione indigent, atq; solum his quatuor casibus noxiũ, quos vel dolor capitis assiduus, vel phlegmone tentat, vel delirium offendit, vel febris ardens cũ cruditate inuasit. Cæteris autem vtile est, ex Galeni doctrina, sed non inutile etiam phlegmonibus ad suppurationem iam redactis. Quibus autem vinum est inutile,

12. artis curatiuæ, fo. 129.

...p ad Glauconem. c. 13.

nis amplius nocet carnes & oua, quod ergo inutile est, conceditur neglecto salutari potu. decepti Arabum cõsuetudine, quorum præceptis, tum propter legem, quæ à vino eos arcet, tum propter aeris temperiem, quæ longe calidior est à vino temperare iubemur. Itaq; hac de causa à vino abstinentes, morbos procrastinant, lõgeq; tardius ad sanitatem perducunt. Is autem error eò validior perspicitur, quanto æger ventriculo est imbecillior e, ita vt quandoq; ad aquam inter cutem perducat.

¶ Considerabis igitur primo, si vinũ non permixta mala qualitate ab ægro sentiatur, si non phlegmone, non dolor assiduus validusq; tenet, vinũ album administrabis. Si vero ab ægro respuitur, nõ dabis. Si vero desiderat vehementer materia concocta, aut suppurato phlegmone lateris, dabis vinũ album dulce, ita enim consulit Rasis: Et nos destitutum aliqñ à quodã medico, ac persuasum animam efflare: qm̃ in pleuresi vinum cõuenire non putabat, sanitati restituimus, erat enim æger annorum. 70. & suppurato phlegmone, nihil eorũ quæ intus erant, ob virtutis imbecillitatem expuere valebat. Cum vero ventriculus valde infirmus est, raro vinum negabis: plures enim sanauimus in morbis pestiferis ægros derelictos sola vini potione, cum virtus tantũ attenuata esset, vt infra horã, expirare crederentur. Oportet aũt medicum esse eruditum, & natura prudẽtem: non enim paucis verbis tantum arcanum distingui potest.

4. cõtl. ca. 3 fo. 86. et 87

Quòd melones præponunt multis fructibus. Cap. 7.

SEPTIMVS vsus non admittẽdus est, tam sanis, quàm ægris, cum melones tanquã minus culpatos fructus concedunt, quòd odore sint nõ ingrato, sapore autem iucundissimo. His aũt qualitatibus decernitur cibi natura, eò autem maxime, quia parum deterior

2. aphor. 38

cibus aut potus, suauior aūt melioribus quidem, sed minus suauibus est præferendus. Cum vero cōsideras paruitatem radicis, & stipitis eximiæ magnitudinis eius habita ratione, & quàm proximus terræ sit, ⁊ ꝙ super eam perpetuo iacet, & quòd ab omni aeris qualitate permutatur, & quòd augumentum eius est velocissimum, confiteri cogeris, melonem, nil aliud esse, quàm putridum terræ humorem: aliena qualitate coloratū, vitia omnia habentem, noxium ventriculo, iecori, spleni, intestinis, pulmoni, renibus, vesicæ humores nō solum putridos, sed venenosos fluxosq; faciētem. Ad febres acutas pestilentiales, ad apostemata, ad dolores, ad difficultates intestinorum paratissimum, à nullo authore quāq; egregie tamen/satis vituperatum, noxas omnes horarij fructus tanto habet ampliores quāto eius magnitudo, succi multitudo, paruitasq; causæ concoquentis: omnibus alijs fructibus maior est. Adde quòd nulli potui recte sociatur. nā cum vino humores pessimos producit, vesicæ maxime obest, & iecori, ⁊ renibus, & phlegmones gignit cum aqua leuitates intestinoꝝ celiacum morbum, difficultates intestinoꝝ appetitus deiectionē subito operatur. Quod autem Hippocrates cōsulit rectum est, vt parum deterior, nō multo deterior cibus sit præeligendus. Bonitas autē saporis, ⁊ odoris māsuetudo/in eodē genere cibi ad iudicandam salutarē vim multum proficiunt. At in diuersis generibus nequaquā, Siliqua enim exitialis est cibus si Galeno credimus & fungi, & tubera, boletiq;, & melongena: nemo tamen salubri cicorio ptisanaq; ordeacea negabit esse gratiora.

¶ Consilium igitur meum est vt non solum dimittatur sed ab vsu humano explodatur etiam principum Decretis. Nam quæ lues est perniciosior, qua quotannis multa millia hominum pereunt? Mirumq; quòd à medicis hæc pernicies consulatur, omissis vuis & ficubus eiusdē

temporis fructibus longe minus noxijs.

Quòd cibum uberiorem dant in prandio quàm in cœna. Cap. 8.

OCTAVVS vsus explodendus est, cum cibum vberiorem capiendum in prandio, in cœna leuiorem consulimus: alij oppositum totum vtriq; ita grauiter errantes, vt nullibi amplius. Nam cum post cœnam quies & tempus prolixius, & somnus & continentis frigiditas subsequantur, merito cum hæ omnes causæ concoctioné iuuent, cibus in cœna copiosior debet esse q̃ in prandio, qđ etiam Galenus in cõsilio morbi comitialis sentire videtur, ac alij plurimi celebres authores: ꝙ si nimio cibo peccare cõtigerit, vel noxio, cum error ille vomitu leuissime corrigatur/ꝙ hora somni fieri nequit, cõuenit quòd admissus error in copiosiore cœna hac de causa grauior sit, quàm in prandio: quia propter quietem & somnum non ita facile, aut vomitu, aut à piloro crudum descendit inferius, vehementius igitur spiritualia offenduntur: non igitur recte cõsulunt, qui peccare leuius in cœna dicunt. Ob hoc neminem vidi illorum qui assumpto veneno antequã vomerent dormierunt curatũ fuisse. Tutius igitur in malis cibis, aut valde nimijs periclitamur in prandio, quàm in cœna.

3. de victu rõne &c. 2. de elementis [illegible] 6. de tuend. sanitate, & cõti. licet a[illegible] ter Princep[illegible] tertia prim[illegible] & prima [illegible] tij.

¶ Melius igitur est in cœna plus comedere vbi vel moderate comedendũ sit, aut leuiter peccandum, ita vt peccatum illud citra vomitum, aut alui deiectionem possit emendari: at si peccatũ graue futurum sit, vt non possit corrigi citra eiectioné, vt qñ nimis copiose implemur, aut prauũ omnino succum ingerimus, tunc leuius peccamus in prandio, rarosq; veneno in prandio sumpto mori cõtingit, ob hanc causam. nõ igitur consulendum est in altero duorum cum distinguendum sit. Adde ne vsum eius qui longo tpe assueuit permutare coneris si

cum ĩnculpata valitudine vixerit. Multos enim claros viros ob hanc causam dãnum nõ leue assecutos scio, cũ plus detrimẽti ex mutatione consuetudinis, quàm iuuamenti ex recto viuendi more consecuti fuerint.

Quòd omni leui causa consulunt medicinas. Cap. 9.

NONVS vsus est non amplectendus, cum cõsuetudo sit quorũdam medicorum in omnibus etiã leuissimis dispositionibus cõsulere ęgris victum tenuẽ: & medicamina imperare: vt in grauedinibus, in corrizis, in doloribus membrorũ exteriorum, in ephimeris spontaneis. Nam talia sæpenumero sunt nãæ dimittenda, non semper nãm auxilijs medicinæ assuefacere debemus. qm̃ pigrior reddit᷑ ad deliquia instauranda. & multo est grauius persępe nocumentum, qđ medicina conciliat, quã morbus qui aufertur. simile est hoc his qui per fœnus debita persoluunt. In grauissima enim semper labũtur, dum modica extinguere putant. Hoc est qđ dixit Princeps. Amplius scire debes &c. Sufficit in talibus, maxime vbi virtus fortis est, moderato vti regimine, & reliqua nãæ dimittere, dũmodo periculũ acrioris morbi non immineat, quod facile à perito cognoscitur.

uarta primi a. p̃ in fine.

¶ Vnde obseruandum puto omnes morbos rõne certa victus egere, siue sint insanabiles, siue graues sanabiles tamen, siue omnino leuissimi, ne quis forte ex superius dictis errorẽ concipiat: at differt, nam in insanabilibus & leuissimis, victus pro sola virtutis ratione, tanquã si morbus nullus adesset, constituendus est, quantitatis ratione habita, in qualitate vero, vt cõtrarius sit morbo, & causæ morbũ facienti, & hic differt à victu exacte salubri. at in his qui graui cõflictuntur morbo, nõ solum qualitatis ad virtutem habẽda est ratio, sed etiã quantitatis, ita vt minor sit cibus, quã à virtute concoqui pos

x. 6. aphoismo. 38.

fit, vt morbo augumentum non ferat. Longe igitur copiosius insanabili morbo, quàm sanabili detentus paribus virtutibus existentibus alendus erit.

Quòd carnes piscibus præponunt in omni febriente. Cap. 10.

DECIMVS errandi locus est, cum generaliter carnes febriétibus dant, & pisces negant, moti authoritate Rasis in. 3. ad Almanso. cap. 16. dicentis q̄ oēs pisces sunt durę concoctionis, & lōgam moram in stomacho trahunt, & sitim faciunt, cum non animaduerterint dictum primo ad Glauconem cap. 10. &. 12. probari pisces in febribus tertianis, & quartanis, eo q̄ facile concoquant, pręferreq́; eos carnibus in tertianis exquisitis. Rasis aūt corpori sano comparauit, & magna parte improbatos cunctos damnauit, persæpe enim medicinali alimento est piscis, & vt plurimum concoctionis leuioris contrariæq́; qualitatis febri omni: cui si cōtingat, vt à causa calida, vt sæpissime est, fiat, ēt causæ febris aduersabitur. Hocq́; errore quamplurimi eo dum insaniunt, vt si quis contra ausus fuerit pro imperito eū habeant.

¶ Vtilius igitur erit in febribus ferè omnibus piscibus quā carnibus vti. Sint autem pisces ex mari, gobius, aurata, arbor, & si ex saxatilium generibus à Galeno libro de alimentis recitatis quisquam inueniatur. ex dulcibus lucius, & persicus, & vniuersaliter qui squāmosi albas & leues carnes habent, subtiles lati longiq́; non antiqui salubribus aquis habitantes Rasis authoritate pręferunt.

¶ Cuius causa impudētiam erroris crassi p̄terire nolui saxatiles pisces, qui quibusdā generibus diffiniunt intelligentium pro piscibus qui inter saxa degunt, qui nulli sunt. qd̄ si eos qui in aquis saxosis habitāt, credunt: abduani, & ticinij, potius erūt saxatiles maritimis, cum tñ saxatiliū numero nullus ex aquis dulcibus cōprendat.

Quòd auxilia simplicia, & composita corrupta habent. Cap. I.

VNDECIMVS abusus est, cum cuiuslibet medi læ auxilia corrupta habeant. Hic tantus est error vt eius memorari me pigeat: Pro cassia lignea, cortic palustris ginistræ: pro carpobalsamo, mirti ciusdam semen: pro zedoaria quæ ex oriente vehebatur, incognitā ex Germania radicē: pro luto Armeno, rubram Appuliæ terram: pro lemnia terra, vulgarem cretam: pro doronico, insulsam radicē: pro galanga quæ ætiti simillima est, vt Serapio docet, aliam acrem radicem: pro calamo aromatico, cuius substātia, quia calamus est, inanis interius spectatur, acorum: pro acoro consimilem colore, opere autem, sapore, gustuq; contrariam: pro xilobalsamo, lignum incognitum, nam quæ ad nos xilobalsami quantitas aduehitur hericiniæ siluæ non sufficeret. Adde quod extinctum est modernioribus referētibus: pro malabatro, folia lauri, aliquādo citranguli: pro xiloaloe, radicem oleastri odoribus imbutam: pro sandaraca quod naturale est, gūmi iuniperi: pro lacca, sandaracam in vsu aliquando intelligentes: pro scordion herba/scorodon quod aleum est agreste nominis similitudine decepti: pro vngue odorato, inutilem ostraci corticem: pro cinabari quod è minera eruitur, cinaprium quod artificio argenti viui, & sulphuris constat. similiter pro minio minerali, artificiale: pro osse cordis cerui, cartilagines bouum: pro smaragdo, iacintho, saphiro, carbunculo, granato, orientalibus gemmis, lapides adulterinos, ex Europa, ac borealibus regionibus aduectos: phillitim, pro scolopendro: lichen pro hepatica: pro salutari neruoꝝ præsidio pede coruino, pedem columbinum, q̄d venenum est: pro hermodactylo omniū auxilioꝝ quæ neruis & iuncturis prodesse possint, præ-

ntissimo, ephemeri radicē non solum inutilem, sed &
enue venenosam: pro yringo cui nulla in bubonibus
par medicina inueniri potest, spinosam certe, sed ita
issimilem herbam administrant: vt iam cum pro maxi
is alexifarmacis, maxima venena propinent, nesciam
uid sperādum. ita cum non solum vnum pro alio me-
icamētum subministrent, etiam carent cum pluribus,
rcaphto, cancamo, ciphi, amomo, balsamo, ambram
bent rarissimam, quæ non sit adulterina. diptamum,
illud Dioscoridis sine flore, & semine, nec quo vtun- lib. 3. c. 75.
r, ille est Vergilij, mirrhā raram, buglosum in cōtro-
rsia, eupatoriū adhuc sub iudice est: infinita sunt, quæ
nnumerare nō est præsentis instituti, qm̄ quidam no
ris temporibus clari habiti viri de his disseruere.

¶ Taceo exesa medicamenta, antiqua, marcida, corru-
ta, adulterina, deficiētia, quæ nam oratio tot vitia pos
t amplecti? Vtuntur etiā quibusdā herbis non satis co
nitis, quales sunt daneia, scabiosa, pimpinella, quas & si
mnino dānare nolis, confiteri tñ cogeris talium vsum
iuinando potius, quam medendo fuisse cōparatum.

¶ Taceo cōposita medicamenta, quæ simplicium nō so
um peccatis scatere necesse est, sed etiā quibusdam pecu
iaribus deliquijs, vnde quis sanam theriacam, aut inte-
rum mitridatū demonstrabit. Vnde sapientissimus Ve
etorum magistratus, toties eius cōpositionem fieri ve
uit, cum perfici posse nō existimaret. Cum in clarissima
rbium hæc nō potuerint fieri, in nostris tñ non solum
iuitatibus, sed oppidis distribuūtur. mediciq; qđ admi
atione magis dignum est vtunt. Melius igitur esset, vt
le quocūq; simplici, publica inter medicos concordia
uid esset qualeq; statueret. deficientibus succidanea Ga
eni, aliaq; alia rōne inuenta sustinerentur. pondera, le-
ges, ac electio adiungeretur. Demum ipsa cōpositio non
ine medici cōsilio fieret, publice simplicia exponerent,

Quis sanè rogo fuit antiquus, qui vel simplicium, vel cōpositorū medicamentorū doctrinam nō diligētissi fuerit,psecutus. Nostri aūt temporis medici pharmacopolis ignaris, aut auaritiæ stimulo delinquētibus de linquunt.nō ne hi solū in famulitio medicorum cēsen

Quòd aquis destillatis utuntur. Cap.12.

DVODECIMVS abusus huic adiectus est, e dem materia,dissimili tamen rōne, cum aquis stillatis vtuntur,in quibus neq; odor,nec sapor inuen tur,eius rei è quo facta est,exceptis rosacea, violacea, ardente.nā absinthij aqua prædulcis est, vbi aūt nec sapor,nec odor,ibi virtus esse nō potest.Adde ꝙ plumb & ære fiunt,quæ duo metalla humano generi sunt per niciosissima, cum viderim aliquos ob vsum earum a vētriculi tabem redactos.è quibus vnus fuit Franciscu Taegius physicus ac lector, qui iuuenta prima hac d causa mortuus est.perniciosissima, & generalis hæc cō suetudo propter facilitatem operandi,ac labores vitan dos,& saporis iucunditatē inducta,tot miseris ægrotā tibus damnosa,tum à medicis,tum à pharmacopolis.

¶ Consultius igitur fuerit & antiquorū more cum de coctis operari,nam in illis virtus residet,& mos ille ab eis licet operosior comprobatus.

Quòd utuntur simplicibus. Cap.13.

TERTIVSDECIMVS error est,quoniā gloriæ spe multa cum simplicibus operari posse sperant, è quibus etiam nunc sunt quidam celebres meden do habiti:contra quos, quia opusculum edidimus, inuehi nunc non est tempus.

Quòd unus modus medendi est uniuersalis. Cap.14.

QVARTVSDECIMVS vsus non admittẽ
dus est,cum singulæ ferè ciuitates quandam ha-
eant normam communem medendi in principio cum
assia hic/Venetijs etiam ⁊ cum electuario lenitiuo,vel
e sebesten:Ferrariæ,cum catapotijs:In Hispania cũ po-
is dietam moliũtur tridui:atq; ita omnes calopodio
no calciare nituntur. Quod si Cerdones non aliter :
ulti magis nudis pedibus, quã cum calceis spectaren-
ur.Hunc modum aliqui canonice medẽdi vocant, quẽ
ropter vsum perpetuum norunt aniculę, pigmentarij,
onsores,nobiles omnes Veneti, iam si oẽs abusus tan-
um medicis,quantum hic obessent, nemo certe vnquã
edicus villam, aut prætoriam domum emisset. at di-
ent,in cunctis lenitio alui, iuuatiua à principio est:qd
non lenire,sed eradicatiue purgare conueniat?quid si
enter lenis sit:quid si venæ sectio moram nõ patiatur:
uid si ventriculus sit imbecillis,nonne prius corrobo
andus antequam leniendus ?

¶ Melius igitur est,si sanguinis detractio moras nõ pa
iatur venam incidere,si venter lenis est concoquere, si
entriculus imbecillis corroborare,quot vides à prin-
ipio lenitiuum sine vtilitate vomuisse.

Quòd nunquam à principio purgant era- dicatiue. Cap.15.

QVINTVSDECIMVS error est,cum nun-
quam à principio eradicatiue purgant,sed illam
operationem ad statum producunt.In principio leniti-
uis contenti,vel his quæ mãm solum minuunt.Itaq; vt
exitiale est quiescente materia eradicatiue purgare, ita
turgente ea ad inferiores partes, maxime ac in venis in-
terioribus non purgare longe magis mortiferum.

¶ Pręstiterit igitur qđ mihi sæpenumero cõtigit ea tur
gente à phlegmonis metu liberasse ægros, forti à prin-

cipio medicamento exhibito. Vnde sæpius cõtingit meliùs pauperes medicatos esse, quàm diuites ob errãdi timorem, quod ét Galenus suo tpe de cataplasmatibus, testatus est, in curatiua arte, q̃ iuxta pręcordia imponuntur.

11. libr. post medium.

Quòd à principio semper à leuioribus inchoant. Cap. 16

SEXTVSDECIMVS abusus est, cũ in principio semper à leuioribus curam moliuntur: quod canone Auicennæ decepti, non attendentes Hippocratis dictum: extremis morbis, extrema exquisite remedia optima sunt, & medicati in valde acutis eadẽ die, tardare enim in talibus malũ est. dum enim tempus procrastinant, æger eo perducitur, vt nullo postea medicamento sanari possit. Adde quòd cura non à leuioribus, sed ab æqualibus est inchoãda, vt Galenus libro de temperamentis testatur. sic maximos morbos lactucis curare aggrediuntur, vt si inter plures vnus euaserit, miraculũ fecisse videantur: si moriuntur, persuadeant facile astantibus ægrum vi morbi non medici inscitia perijsse. Fides in hoc medico semper proposita est, eum qui moriatur nõ accusaturum. ego autem tibi dico magnos morbos non nisi fortibus auxilijs sanari à medico posse, quòd si aliter curentur non à medico, sed sponte sua ac naturæ robore, quæ omnia contemnit & sustinet causa sanitatis orta est. de qua nullam medicus gloriam consequi debet. Nam vt Auerrois dixit morbi sunt in triplici differentia, quidam ita parui cõparatione virtutis, vt sponte sanentur, quidam ita magni, vt etiam medici auxilio iuuati, ægri tamen pereant. In his duobus medica arte opus non est. Alij autem, ita modico à virtutis robore interstitio superantur, vt in his medicinæ auxilium desideretur. Nam recte curati sanantur: aliter, aut pereunt, aut in prauas incidunt, ac difficiles ægritudines.

quarta p̃mi mi cap. p̃.
1. aphor. 6.
4. aphor. 10.
3. &. 5. partis curati.
10. de ĩgenio.
7. collig. c. 31.

Præstat igit in magnis morbis à magnis auxilijs: in
ximis, à maximis in leuibus, à leuibus in mediocri-
s, à mediocribus, initium medendi sumere. Et hoc est
æqualibus inchoare. Quòd si dubitatio accidat, ne
grauius aut leuius auxilium incidas, tutius à leuiori- 4. pmi. c. 13,
s, paribus causis, quã à fortioribus initium sumes. Et
c est qd à leuioribus molienda est cura. Melius enim
, infra subsistere, quã exquisitissime euacuare. Cum au
morbi natura ad statum per augumẽtum accedat,
tq; in augumento fortiora accidentia, quàm in prin-
io & meatus aperti magis: merito si semper cũ æqua
us cura mollienda est, in augumento dabitur locus
rtioribus auxilijs, quàm in principio: igitur à princi-
o respectu augumẽti & status cum leuioribus inchoa
, & hoc est, qd voluit Princeps. Isti aũt à leuibus sim-
citer initium exordiendum duxerunt, quod si à maxĩ
s ortus est auxilij in illis persistes. Nam in talibus tpe
rum differt status ab initio, si vero à magnis iuxta sta
m ad maxima eiusdem generis cura terminabitur.

Quòd uitant, aut procrastinant sanguinis minutionem. Cap. 17.

DECIMVSSEPTIMVS error est, cũ in pu-
trida sanguinis minutionem vitant, in continua
tẽ procrastinant. vnde Galenus, oibus putridis febri- libr. 11. post medium.
is venæ incisio salutaris est in arte medendi, cum aũt
tra venas humor extiterit valida virtute, ⁊ copiosio-
sanguine, & morbo imbecilliore, & q: per oia tempo
auxiliũ præstat. His quatuor causis tutissime ac vtilis
me etiã à prima morbi hora minutio fiet. quãto enim
tius, eo vtilius, ac pstantius ipsi vero cũ in multis in-
rpolatis nulla obstãte indicatione venã non incidãt,
cõtinuis primam diem non solũ, sed quartam & septĩ
am transeũt, merito fiunt periculi ac mortis ægri rei.

ℭ Vtilius erit in interpolatis si reliqua cõsenserint, sa
guis vero plurimus fuerit, aut p̃missa lenitione, si opo
tet, aut sine ea venam incidere. Caue tñ ne materiam pe
canté intra venas trahas in continuis protinus ab inu
sione prima venas ĩcides, eo magis si materia phlegm
nem moliatur nitidis ventriculo, ac intestinis existent
bus, aliter autem lenitionem præmittas. vnde Rasis i
continẽtibus plurimi eorum, ac omnes fermè qui ant
euacuationem sanguinem miserunt, mortui sunt, qui v
ro euacuationem ante moliti fuerunt sanati, de pleure
tico morbo loquebatur. Non ergo ad plus, secundar
diem, aut tertiam sine sectione venæ pertrãsibis, si rect
operari volueris vocatusq́; fueris à principio.

Idẽ Auer. 7. collig. cap. p̃.

Quòd partem materiæ purgant in morbis quietis. Cap. 18.

DECIMVSOCTAVVS abusus est, cum i
non turgentibus morbis partẽ materię purgant
à principio, alij autem electuario de sebesten, vt Vene
tijs, Mediolani cum trociscis de violis sine scamonea
vbi turbith adest, q͛ nec verum turbith est, & medicin
conturbans. Mens aũt Galeni super aphorismo (Conco
cta medicari) est, vt non sit quieta existente materia ali
purgatio vtilis, nisi lenitiua super illud, Corpora cum
quispiã purgare voluerit. Nam melius eligere debet m
dicus, sed plus est ꝙ adimit̃ ex virtute eo tempore q̃; e
materia, & reliquæ partis concoctio impedit̃, & obstru
ctiones augentur. Igitur cũ quieta existente materia nu
lum accidens sæuum timeatur, nõ est facienda purgatio
mãm minuens. multominus eradicatiua, vnde etiã pri
ma quarti trac. 2. cap. 7. & apud me magis dilecta est ad
ministratio clysterioꝝ ſm mensuram, qua indigetur in
virtute. Huic rationi maxime credideris, si ea quæ in bu
bonibus extrinsecus incisis, ac nõ maturatis, aut exper

Secundũ Leo nic:ni sñia 3. 22. primæ particule.

h. secũde par ticule.

Idem quarta primi ca. 3. ad literam.

[...]usueris, aut Albucasis dictis credideris. Quæ enim lib. 2. ca. 4.
[...]is perniciosa sunt citius occidunt, quæ salubria tar[...]
[...]ime, aut nunq̃ sanantur, maturata aũt cito faciliter,
[...]ine dolore, ad optimamq́; sanitatem perducunt. Ra[...]
[...]nes aũt Rasis in continentibus, de purgando à prin[...]
[...]io, alias diluam. Materia igitur non turgente, nec ad ꝑ lib. contra
[...]mes parata (istud enim quoddã genus est turgentis dicentiũ me-
[...]teriæ), quantũcunq; multa fuerit non purgabis, nisi dicorum.
[...]t concoctioné. Adde ꝙ in aliquibus lenitio fieri ne[...]
[...]t, nisi cum solutiuo, addito vt in rusticis & habitato[...]
[...]us montium, qui castaneis aluntur, & quibusdam ho[...]
[...]ibus, quorum naturã præscire oportet, vel vsu, vel
[...]litu, sæpius etiam nulla indigemus lenitione, nisi ea
[...]e fit per clystere, cum venter nihil deijcit, ⁊ ventricu[...]
[...] exaninitus est, pro qua lenitione Rasim consule. 4. ad Almã-so. ca. 18.

[Q]uòd nutriunt, & purgant in statu. Cap. 19.

DECIMVS NONVS abusus est, cum in statu vel augumẽto materia virtutem opprimente de[...]
[...]itas virtutis ab astantibus iudicatur, ob hocq́; medi[...]
[...]alterum duoꝝ faciunt, ac persæpe vtrũq;, cibant ali[...]
[...]entis nutritiuis, qualia sunt ius, cõtusum, aqua carnis,
[...]purgant: quoꝝ vtrunq;, ita perniciosum, vt nil dete[...]
[...]us, cum morbi consistunt, ac vigent. melius est quietẽ
[...]bere, dicebat Hippocrates de purgatione loquens. & 2. aphor. 29
[...]bi in accessionibus subtrahere oportet, dare enim le[...] 1. aphor. 11.
[...], cibandi rõnem insinuans. O miseros illos medicos, Item. 2. regi.
[...]i modicæ gloriæ, aut cupiditate pecuniæ amicum, & acuto. ad li-
[...]i fidentem occidunt: conscientiam perpetua labe cõ[...] teram.
[...]aculant, seipsos æternæ damnationi addicunt. Nemo
[...]nim eorum ita ignarus est, qui cum hæc faciat se cõtra
[...]mnes medicinæ regulas facere ignoret, ægriq́; perni[...]
[...]em accelerare: sed timẽtes ne mulierculæ, aut fame in[...]
[...]rfecisse, aut cum oportebat morbo auxiliari nesciuisse.

dicant,plus hominum calumniam, quàm Dei offen-
nem timentes,tam manifeste peccant.

¶ Præstat in his alium si times aduocare omnesq; v
cósensu abstinere. Multitudo enim medicorum vni
quéq; ab infamia vindicat.Si possumus etiam pron
cari de accidentibus,illud nobis maxime conducit:
fas non est,falsa infamia detineri melius est, quàm c
scientia malorum perpetuo cruciari. veritati enim i
stas, nam infamia falsi criminis tandem extinguit, c
veritas fortunam pedisequam secum duxerit.

Quòd omnibus purgationem post statum tem expedire putant. Cap.20.

VIGESIMVS error est, cum in cunctis purg
tione opus ad sanitaté esse putant,dicto illo A
prima quar/ti trac. 2.c.7 cennę moti,& cũ natura non mouet,moue tu hora n
tus eius:non quidem modum mouendi, sed horã de
21.pme par/ticule. minauit. vtilius interpretamur aphorismum vndecũ
natura repit inde ducere per cõuenientes regiones, m
ti sunt morbi,qui vrina,alij sudore,alij vomitu,alij s
guinis profluuio,terminantur,alij bubonibus,alij h
5.de locis af/fectis,c.2. sipelate, alij vlceribus, hos omnes conantur, alui pr
fluuio finire ventrem subducendo: nóne dixit Galenu
eorꝭ quæ in thorace continentur nihil posse per aluu
excerni,vt in laterali morbo,ꝛ peripleumonia.Cur ig
aut qua vtilitate purgant tales? Nã de antecedente ca
sa nihil est quod minuant,status aut declinationis te
3.de crisi. cap.11. pore,cum auctio per se cessauerit.Nonne dixit Galen
eorum morboꝝ iudicationes per abscessus fieri,in qu
bus natura nó perfecte dominat̃.Hi fiunt materijs extr
erumpétibus/euacuatio materias intropellit,nec pote
tñ perfici : qm̃ natura non perfecte morbo imperat.Hi
ergo pugnantibus ægrum perire necesse est. at dicent
febrem quidé habentis vẽtrem soluere melius est. qua

ta primi

a primi ca.4. Hæc quidē indicatio est vomitus tantum
ōparatione, vnde subiungit quā facere, vt ipse euomat.
Quod autem dixit, moue tu hora motus eius, in noua
tiam traductione versum est, hoc modo, moue tu mo-
u conuenienti motui eius, quare emendatum est.
¶ Satius igitur fuerit, dūmodo indicium natura purga
ionis præmonstrauerit illā viam sequi, nec aluum mo
iere, nisi in vijs ductuum materia quieuerit: vnde in pe
tiferis morbis, q; natura non perfecte dominatur, ficia
udicatio tentāda est. idq; bonum sequi ꝙ in vnoquoq;
genere cōmodissimum. est etiā quidam purgādi modus
vnicuiq; familiaris pleuritidi, sputum, aut vrina, ardēti
ebri sudor, phlegmoni iecoris, sanguinis profluuiū, ter
ianis vomitus, spleni varices, & vlcera incruribus, mor
billis alui profluuium, pestilentialibus abscessus, sudor,
aut alui deiectio, vomitus autē letalis iudicatio est.

Quòd non utuntur, nisi medicinis quas appel lant benedictas. Cap. 21.

VIGESIMVS PRIMVS error est, cum in so lis medicinis, vt dicunt benedictis, cōsistunt manna, cassia, sero, rhabarbaro, & similibus: nā cum materia grossa, aut melācholica fuerit, tollunt quod subtile est, & crassum derelinquunt, & ita ex curabilibus morbis, incurabiles faciunt, vt igitur nō tutum est velle semper laboriosis medicinis vti, quæ robur virtutis exoluunt, & ad malas præparant ægritudines, ita nec laudabile, in leuibus consistere, quæ morbos relinquunt deteriores, quàm prius curandos assumpseris.

¶ Melius est igitur in crassis lentisq; materijs non euacuare: oportet, igitur cum proprijs semper operari. Serum enim in vltima subtilitate, lapis magnetis, in vltima crassitie humores subducunt: reliqua sunt intermedia, quorum ordinem alias in contradictore exposui.

Quòd materiam semper euacuant paulatim, ac concoquunt. Cap. 22.

VIGESIMVS SECVNDVS abusus est, to[...] rabilis tamen ac defensione dignus, cum mater[...] paulatim docent concoquendam, euacuandamq; ex [...]cto Auicennę, in quo tamen licet verba non mentē as[...]cuti sunt Principis, quoniam longe citius terminatu[...] ægritudo, si ad vnam tantum vniuersalem purgatior[...] reseruetur. Nam vna euacuatio alterius impedit mat[e]riæ delinquentis coctionem. Ita igitur intelligatur vb[i] periculum deriuationis fuerit, est autem cum virtus d[e]bilis est, vel iuxta principale aliquod mēbrum materi[a] delituerit, aut nimis molle, vt adenes, & pulmo. In hi[s] enim casibus etiam non exacte maturum bubonem in[]cidere consuluit Albucasis, in reliquis longe melius ci[]tiusq; vna euacuatione soluitur morbus. vermium ta[]men memento. Nam in his vt dicemus nedum aliquo[]ties expectandum est concoctionis principium.

arta primi [...]p. 3.

[...] 2. & 4.

Quòd dicunt non omnes morbos ad physicum spectare. Cap. 23.

VIGESIMVS TERTIVS abusus est, cū om[]nes eas ægritudines ad curam suam pertinere ne[]gant, quę sunt manifeste, in quibus accusari possunt, ea aūt omnes profitentur, quæ sunt difficillime accusariq[ue] nequeunt. decorationē igitur & infantium morbos mu[]lierculis, dentium dolores, tonsoribus: vulnera, vlcera collectiones, Chirurgicis: oculorum vitia circumfora[]neis herbarijs: ramicem, & herniā, Circulatoribus: puer[]perarum dolores, Obstetricibus: gallicā luem, Imposto[]ribus: luxatos fractosq; articulos, Restauratoribus re[]linquunt. Vbi nam Galenum, aut Hippocratē, aut Albu[]casim, aut Auicēnam inuenerunt, qui non omnem arte[m]

profiterent,medicamenta singulis pararent, de his aperte differerent. vnde Galenus in primis artis curatiuæ libris,totã curandi methodum à chirurgica rõne assumpsit. vnde etiam ossa à capite extrahere docuit lenticulari ferro, absq; terebratione, qđ etiam in vsu est mirmetias etiam è crure extrahendas docuit. Herniam,puerperarum passiones,infantiumq; distincte descripsit. Vnde in consilio morbi comitialis dicebat, At ei qui vniuersales canones ignorauerit, nec sexcenta præcepta sufficiunt: Impossibile enim est sine curandi methodo,quãpiam etiam,leuissimam ægritudinem recte curare. 6.artis cur 14.eiusdem

¶ Cur igitur si se medicos profitentur,hæc nesciunt? si sciunt, cur literas nescientibus prouinciam hanc cõmittunt? Quòd si se victus rõnem & purgationem etiã in illis ordinare fateantur,quomodo aut purgare, aut victum ordinare poteris recte,si morbi qualitatem & magnitudinem ignoraueris? At dicũt à chirurgo recipio: non ne scriptum est,si cæcus cæcum ducat,ambo in foueam cadunt? eo magis, cum duo vel tres plerũq; sint chirurgici etiam in maximis ciuitatibus, qui literis operam dederint, reliqui tonsores laruati lanienam profitentur. At dicũt morem sequimur ciuitatis quale illud sexto artis curatiuæ,in fine. Sed cum Romæ plurimum agerem ciuitatis morem secutus, permissa his quos chirurgos vocant, maxima horum operum parte non doctrinam,sed manus operationem se ostendit dereliquisse,quod ex prioribus verbis licet deprehendere.

¶ Quod si in hoc te non peccare,qđ tamen haud possibile est demonstrares, quam tamen fidem medice tibi præstabo,aut vomicam,aut ventriculi ficum,aut in hepate vlcus probe curaturum, si ozenam, aut bubonem, cui quotidie specillo, aut manibus imponere, medicamentum potes sanare nescieueris? an credam illud quod intra est leuius esse, quod plerũq; perducit ad mortem,

aut scientiam tuam astrologo vel diuinatori compara-
uerim, qui propria domus suæ peccata cum ignoret, de
remotis maximisq; negotijs se scire profitetur. cũ enim
vlcusculum, aut parotidem curare nesciueris, quomo-
do quisquam neq; cogitare potest, quod interius est vl-
cus, aut phlegmonem te rite curaturum.

¶ Ad medicum igi⁊ pertinere arbitror perfectũ, omne
morbi genus scire curare, non solum per diætam, medi
cinas, & vnguenta, sed etiam per manus operationem,
incisionem, videlicet, vstionem, terebrationem, quod ta
men est illiberale chirurgo ꝑmittat/opus videlicet ma-
nus, quoniam longe differunt nescire operari, nec præ-
cipere, ac nolle manibus exercere. Nam cum hoc non sit
decens, reliquum tamen non solum vtile, sed etiã est ne-
cessarium. difficiles enim bubones hoc modo curaui in
triduo, ac decẽnes fistulas inueteratas, ac derelictos ex-
trinsecus morbos miraculi modo qm̃ interna exterio-
raq; adiutoria probe noueram, itaq; solo famulitio, au-
xilio, prout & Galenus, indigui.

Quòd lunæ positiones obseruant, ut non dent medicinas. Cap. 24.

VIGESIMVS QVARTVS error est, cum
lunæ radiationes in exhibendis medicamentis vi
tant: nam cum ducere volueris elleborum, moue cor-
phor, 14 pus dixit Hippocrates: cum vero luna cum sole coit, vel
radiationem inijt, mutãtur tempora manifeste, quia ele
menta & humores agitantur. igitur bonum est, tunc me
dicinam exhibere in cõiunctione, corpus repletum pur-
gabis, in quadrato post oppositionẽ purgabis melius,
post venam incides.

¶ Cum igitur volueris recte operari, facies illud hora
aspectuum/maxima cum vtilitate, cauebis tamen tria.
Primum quòd dies illa nõ sit indicatoria, vel vetita ra-

tione naturali. Secundum quòd æger non sit nimiũ debilis: ne si moriatur alia causa, culpent te. Tertium congressus Lunæ cum Saturno, vel Marte. ꝙ si hora radiationis cum Sole, Luna Ioui, vel Veneri societur, optimum erit purgare, vel minuere, vt placuit Galeno. 3. de dieb. decretorijs prin.

Quòd de inutilibus quibuscunq; rebus decertant. Cap. 25.

VIGESIMVS QVINTVS est, cum de minutissimis rebus disceptant grauiora prætereunt, vt videantur diligentissimi medici. memini me aliquando vidisse clarissimos medicos concertantes super differẽtia duarum drachmarum, à quatuor syrupi de lupulis, qui tamen raucedinem per venæ incisionem curare nitebantur: nescientes illud modernioris, qui raucedine detentus minuitur, nunquam curatur, merito igitur tales nõ medicos, sed sophistas optimus appellauit Auenzoar. decimant enim mentham, & anethum, & grauiora legis derelinquunt. Optimum medicum decet, non ita subtiliter minutissima trutinari, quandoquidẽ non sufficiet grauioribus omnibus extimandis. Philonium. p̃ thesir. tra. 10. cap. 8.

Quòd frictiones dimittunt frequẽter. Cap. 26.

VIGESIMVS SEXTVS abusus est, cum frictiones non nisi paucis morbis imperant, propter dissuetudinem: cum tamen cunctis, nullis exceptis, non solum vtiles sint, sed & necessariæ, vnde Celsus, Frictio cum omnibus vertebris sit necessaria, maxime tamen vtilis est his quæ in collo sunt. lib. 4. cap. 3.
"
"
¶ Adnotare lubet alium errorem in frictione excipientium, pectus, & spinalem medullam, qm̃ Galenus de solis cruribus & brachijs loqui videtur. Nam Celsi authoritas, & ratio dictant, neq; dextrum hypochondriũ fore in frictione excipiẽdum. In cunctis igitur morbis fri- 12. ingenij iuxta principi.

ctio vtilis est & necessaria, & quocunq; morbi vniuersa-
li tempore, sed pro eorūdem diuersitate varianda.

Quòd roborationem uentriculi prætereunt. Cap. 27.

VIGESIMVSSEPTIMVS error est, cum in omnibus morbis permutata victus ratione, necesse sit ventriculum à propria fortitudine minui, conuenit igitur semper ei præsidium admouere, quod tamen negligunt, vnde Galenus ad Glauconē, in cura tertianæ nothæ, & quotidianæ, consuluit, tanq; magis manifeste ventriculo laborante, confortātia admouere præsidia, tum per interius, tum etiam per exterius. In frigidis calida: in siccis autem solam lactis pinguedinē prodesse inueni. In reliquis autē causis maxima auxiliorum copia non deest. Conuenit igit omni morbo, omniq; vniuersali eius tempore, hęc duo semper præ manibus habere, frictionem / & ventriculi conseruationem.

primo.

Quòd in bubonibus extrinsecis uenam incidunt. Cap. 28.

VIGESIMVSOCTAVVS error est, cum in bubonibus, cæterisq; abscessibus, quos natura foras ad loca minime periculosa destinat, sanguinis minutionem salutarem decernunt, solumq; quòd quantitas materiæ aufertur considerant. quòd autem modo non conueniēti, non aduertunt. decepti authoritate Galeni. cucurbitulæ non nisi vacuato corpori cōueniunt. Nam cum medela hæc ad diuersum trahat periculo maximo vim naturæ, ac conatum impedit: cumq; ab extra ad intus perniciem molitur, duplex igitur malum est, naturæ impetum rationalem auferre, ac ad loca periculosa materiā trahere. Galenus autem eo loco cucurbitulas sine scarificatione, non cum incisione damnauit.

Gale. snia ad Glauco m. 2.

. de hirun nibus.

¶ Præſtiterit igitur pluribus in cauſis copioſa vti ſanguinis detractione per cucurbitulas, cũ profunda inciſione. Nam ſic & conatum naturæ iuuabis, & ſanguinẽ minues, & materiam ad locum ſalutarẽ deriuabis: quando autem & quibus in caſibus, docebunt te libri cõtradicentium medicorum, quos fecimus.

Quòd in laterali morbo minuunt ab aduerſo uel in pede. Cap. 29.

VIGESIMVSNONVS error eſt, in laterali phlegmone cum quidã ex aduerſo, alij ex eodem latere, alij in pede ex initio venam incidãt, cum ipſis ſit perſuaſum Galenum, Auẽzoar, Meſue, & Raſim, ac Principem, diuerſa ſentire, nec vlla magis in medela eſſe diſcordes, cum tamẽ in nullo quod quęrunt aſſequantur, dumq; oẽs pariter ſtudent imitari monſtrum nouum, nullũ imitantur. eoq; inſaniæ ventum eſt, vt à Principe decepti, ſaphenã præferant, morboq; etiam procedente primã ſanguinis miſſionem ex aduerſa parte molliant.

¶ Ego ſanè in vera pleureſi tãtum ſaphenæ ſectionem, Galenum & Hippocratem horruiſſe video, vti etiam in ea quæ in inferius coſtis eſt, potius eiuſdẽ brachij, quàm pedis ſectionẽ prætulerint: cum tamen ea ſanguinis detractio à loco patiente, nihil demat, niſi corde intercepto. quomodo igitur vnquam ſalutarẽ ſaphenæ minutionẽ dixiſſet Hippocrates, aut Galenus in laterali morbo ſuperiore, binis interceptis geminationibus inter venam minutam, & locum patientem. Quod igitur ipſi habent pro familiariſſimo, neq; in mente fuit vnquam, Galeno, vel Hippocrati.

¶ Cum morbus lateralis in initio eſt, tutius ſi parũ ſanguinis ſit detrahendum, aduerſa parte fiet, ob hæc Arabes, oppoſitam laterali prętulerunt, quod ſi multus ſanguis ſit detrahendus ex eodem latere fiat, copioſa enim 13. de inge. di. 3. ca. 3.

sanguinis detractio ex latere eodé aduersæ qualiscun
fuerit præstantior est. hæc igitur vtilior semp, illa qñ
securior: quod igitur periculosum, magis vtilius etia
est, quod vero securius plerūq; & inutile euadit.

¶ Modus autem sanguinis mittendi est, in totum co
uersus consuetudini medicorum. Nam Hippocrates,
Galenus præcipiunt, vt sanguis mittatur bonus & cl
rus, donec incipiat apparere liuidus, aut niger. Nã tun
signum est, ꝙ sanguis qui in phlegmone erat, minueba
tunc ergo si virtus constat etiã aliquid ex eo minuend
est, aliter tunc supprimédum, ita quòd terminus suppr
sionis ſm Galenum, est in sanguine malo. Medici autem
nostri temporis, nó magis in hoc, quã in reliquis actio
nibus prudétes, totum oppositum faciunt. Nam cum e
febre sanguis qui primo exit, quoquo modo niger sit
eum tanq̃ noxium detrahunt: cum auté sanguis proba
tus incipit exire sistunt, qm̃ thesaurum naturæ ab Auicé
na appellatum vident: itaq; totum abscessum intactum
relinquunt, & ægrum hoc modo occidunt. habentq; in
hoc authoritatem Galeni ad Clauconem, dicétis, si san
guis bonus est, supprimatur, quod haud in apostemati
bus dixit. illi vero ꝙ de febribus dictum est, de aposte
matibus dictum etiam, & verũ putant. Tam crassa ergo
ignorantia multipliciq; occidunt ægros quatuor deli
ctis. Primo quia ex saphena minuunt. Secundo quia ex
aduerso latere. Tertio quia nimis parum detrahunt, nó
expectantes, quòd sanguis niger, aut liuidus exeat, cum
id citra multitudinem haud fieri queat. Quarto quia
terminum sistendi oppositum rationi de directo con
stituunt, cum bonus sanguis exire incipit. In morbo igi
tur tam frequenti tot modis peccant.

¶ Concludo igitur, quòd in morbo laterali in quo vir
tus steterit, & sanguis minuendus sit, quod omni tempo
re, siue in principio, siue auguméto detrahendus est san

[Margin notes:]
.reg.acuto.
.t. & circa
in cõmen.
de.

arta primi
.29.

. ꝑ de cura
artane.

ex latere eodem, ex brachio, ex interna vena, nó ex
muni, vt plerúq; faciunt, donec sanguis niger, vel li-
us apparere incipiat. Quod si dolor acutissimus ex
rit & virtus valida, ét ad animi vsq; defectionem. 4.reg.74.

Quòd in urinis turbatis sanguinem mittunt. Cap 30.

TRIGESIMVS error perniciosus est, cùm tur-
batis vrinis ad sanguinem minuendum properãt,
oniam per eam inflammationem sedare sperant, tales
tem sunt, quibus natura morbo perfecte dominari
n potest, vnde indicatio per abscessus exteriores est
pectanda: cum igitur minutio virtutis tenorem tol-
, & ad contrarium naturæ impetum retrahat, merito
usam mortis dedisse videbitur.

Omnibus his in casibus vbi nullũ phlegmonis inte-
oris signum apparuerit tutius per sanguisugas, & cu-
rbitulas sanguinem auferes copiosum pro qualitate
mporis, morbi, virtutis, & humorum abscessuiq; viã
óparabis, nec ad exacerbationem bilis deduces. cõside-
ãdum tñ an ex feruore, an venenosa qualitate turbent.

Quòd in hæmoptoicorum curatione sunt segnes. Cap. 31.

TRIGESIMVS PRIMVS abusus é, in hęmo
ptoicorum curationibus, quos omnes certe desti-
nant morti, nam cum in his copiosissima sanguinis mi-
nutio conueniat, sicq; omnes à die prima liberentur, vt 5. ingenij.
Galenus testatur, ac repetitis exemplis demonstrat. Me-
dici tamen nostri temporis non audent, sed breué & in- prima quarti
tercisam detractioné faciunt, putantes, se Auicénę præ- trac. cap. 7.
cepto muniri. cum tamen sciant Hippocratis dictum: à 7. aphor. 15.
sanguinis sputo, saniei sputum: à saniei sputo, phthisis: à &.16.
phthisi autem mors, vnde Galenus eorum, quos iam sa- 5. ingenij.

niosum vlcus occupauit,neminem sanatum vidi[s]
rum post,cũ vero phlegmone inuasit,exigua spes
lutis.Cur igitur cum à latere lõga tabes ægri cru
familiæ infectio, dispendium amplissimum,mors
sint constitutæ,ab altero si vena prompte ac sæpi
pioseq; minuatur,solum mortis periculũ,rarissim
immineat:præeligunt tamen tantam infirmi,ac d
suæ iacturã periculosa sanitate? vellem in hoc mih
quem ex his qui ita acuti sunt ad accusandum , cæ
nunc rñdere ac defendere,qm̃ in propatulo est/ex r
lib.10. ra venæ in pulmone nullũ, in pectore autẽ rarissi
cõualescere : quare in curatiua arte/Thucididis di
ꝓbatur,quibus alia salutis ratio nõ est, & quæ vni
detur ea dubia est, necesse est eos aduersos periculis
¶ Debent igit̃ in hoc medici certa calamitatis iac
demõstrata si à cura abstineãt,præceptisq; ac antiqu
vsu citatis,imminentisq; periculi,habita admonitio
curã veram non fucatã,qualem Gal.docuit amplect

Quòd in cognitione emoptoicorum pro/ prie aberrant. Cap.32.

TRIGESIMVS SECVNDVS abusus est,
ca eundem morbum ferè,nã cum maxima inter
differẽtia inter fluorem sanguinis,& sputum, vnum pr
alio capiunt,cum tñ longe differant,nam sputũ sangu
nis nisi in tabifico sit,omnino caret periculo, fluor aũ
4.aphor.25 maximo semper periculo copulatur: vnde Hippocrate
lib.2.ca.9. sanguis quidem supra qualiscũq; fuerit, malum:dicitu
enim fluor,vt Aurelianus refert,cum sub quãtitate ma
gna sanguis expuitur,rutilans nõ congestus, sputum v
ro cum pituitę permiscetur, modicumq; excernitur,au
In merca/ congestum,quale in longis orationibus,in resudationi
to.e. bus grauedinibusq; excerni solet,vnde Plautus iamdu
dum sputo sanguinẽ:quasi longũ,non perniciosum no

uerit morbum, apertione enim orificij venæ etiã
rgatur. Fit etiam propter erosionem in hoc salsum
ım apparere necesse est, aut hominẽ tabificum fuis-
sunt, qui magno malo curati credũtur, cum nullus
norbus sit, nulla hæc sit ægritudo. Hæc est medico
iactantia eum curasse, qui nihil mali habet, eorum
, qui vere laborãt, hęmoptoica passione neminem
ẽ sanatum. nuper dum hæc scriberem quidam adue
qui sanguinem phlegmati permixtum spuebat, cum
salsum sputuƺ esset, nec homo tabidus, iussi eũ nihil
ere, cumqƺ quòd viscus expurgare dedissem, repen-
natus est. cum hic alias eundem affectum habuisset,
lici dixerunt eum fore hæmoptoicum, itaqƺ fidem
oc pręstiterunt, aliquos sine periculo, maxime mi-
ionis posse liberari.

Patiente sputum sanguinis citra tabem ac salsedinem
te veniẽte: ptisana cum ʒucaro eum cibabis, caput cu
ois, frigidis leuibusq́; glutinantibus medicinis opitu
e. Nã vel ex faucibus, aut ẽ capite, aut aspera arteria,
: resudatione aliqua prouenit, ita vt omnino liberũ
ericulo ægrum esse iudices, quod si cum hoc etiã fe-
is inuaserit, tutissimum signum est, non existentis fluo
. quod si cum hoc subniger est & congestus, tunc cer-
m salutis indicium. est enim ex arteria venali, in aspe-
m transitus spiritus quo aer defertur. hic si dilatetur,
nguinem qui in illa continetur in asperam trãsmittit
sqƺ noxa. nõ quòd oscula venarũ aperiantur vt existi-
at Trallianus. ob id illud est aduertendum aphoristi-
um à sanguinis sputo saniei sputum. neqƺ enim semper
alum est sanguinis sputum quod ex pulmone proue-
it, vt Galenus dicebat, sed ob erosionẽ vel rupturam.

Quòd administrant puluerem cordialem cum cibis. Cap. 33.

TRIGESIMVS TERTIVS error circa febres ac venenosos morbos ita impudens est, vt à medico fieri, sed à vetula vix persuaderi possem. C tñ omnes admittant, puluerem enim cordialẽ, ita en appellant ex iacintho, cæterisq; lapidibus cõstantem sacharo (satis hercle iucundũ, puluerẽ gustu) cibis per scent. In hoc oẽs, vos ô medici percunctari, vellem: n etsi vobis concedatur, lapides illos veras esse gemma quãq; & hoc superius reprobatum sit: primũ an sciat quòd res dulces ad faciendam oppilationem sunt vel ces, vnde Serapio, & dulcia sunt ad inflãmationem he tis parata, quod dictum Alexander à Galeno iam sust lerat. 2. de alimentis: quid aũt magis hepatis inflãmati ne, & obstructionibus periculosius, cum vtrũq; patr & matris ægritudinum vicem gerat. Nam ex obstructi ne putredo/à putredine morbus ab hepatis inflãmatio ne, tabes, febres, cordis æstus, hydrops, cæteraq; perni ciosa mala non magis alia causa fieri possunt.

tertia primi doc. 2. ca. 7. 4. breuiarij ca. 2. c. 61. secundi lib.

¶ Secundo, si alexipharmaca hæc esse credũt, necesse e magnã in eis vim credere, vnde Galenus. 5. simplicium medicaminum, necesse est cum alexiteria inter humanũ corpus, ac deleteria sint cõstituta: æqua rõne ab vtraq; distare. igitur necesse erit, vt copiosius sumpta multum corpus à naturali temperie mutent. Cum igitur fortia sint medicamenta, quomodo innoxie cibis iungentur. Vnde diuus Auenzoar, & qui sumpserit theriacam vel smaragdum, non recipiat cibum nisi post septem horas, & post addit rationem demonstratiuam talis abstinentiæ, quid hoc clarius, allegent mihi authorem, qui hoc consulat vel concedat.

ca. 17.

p̃ theisir. c. p̃.

¶ Tertio, quia lapis hic puluis est, ex cibo & contrito lapide cementum fieri solet, quo nihil est durius, nihil perniciosius, qualem putas debere obstructionem fieri. Vtinã ego intelligerẽ quo nam consilio maltam ægro-

in corporibus introducere velint? At si didicissent ex
sectione quòd venę caui iecoris & gibbi adeo exiles
vt adhuc incertũ sit an inuicem cõmittantur, haud
tarent ab hoc auxilio in perpetuum abstinere.
Quarto, quia cum cibus medicinæ tali permiscetur
o transit obstructiones maximas facit, quia crudus
tarde, nõne auxiliari ope destituetur, longa coctio
ermutatus. Solent enim non solum alexiteria, sed &
na vim suam perdere, si diutius coquant, vnde Aui 6. quarti t. p̄
a, & cum timueris veneni exhibitionem, multoties ca. p̄.
plenitudo nos securos reddit, quoniam veneni vir
validissima cibo obtunditur: quid sperãdum erit de
lexipharmacis, quæ etiam per se propinata modicã
bem promittunt, hæc est tam frequens eorum lauda
consuetudo.
nnectitur huic non minor inscitia minore tamen
ura cum mixturam quãdam appellatam cordialem
oribus, buglosi boraginisq; ac sacharo constantem
pinant dulcedine, ac crassitate obstruentem, adulte-
m nõ solum ob pulueres vitiatos, verũ quia quòd
losum adhuc est incertũ, grauem coctione, vermes
tem, qui plurimum pestilentibus febribus copulan-
ventriculo hærentem, flatuosam ac nõ paruum cibi
lium afferentem. Quòd autem grauis sit ac flatuosa
igitur, q; tumet à calore, vt. 3. de regim. à Gal. habet.

Quòd in uermium cura dant res leues & incognitas. Cap. 34.

TRIGESIMVS QVARTVS error in ver-
mium cura multiplex est, nam cum leuibus primo
aggrediũtur, dumq; necare student, grãdiores adul
q; efficiunt, quoniã inefficacia auxilia exhibent. Secũ
quia cũ incertis medicinis expellere conantur, qua-
sunt os monocerotis ab eis tantum opportunũ cre-

ditum, quãtum pretiosum à nullo cõmendatum
re, ab omni tamen medico collaudatum, tunc enī
ueniet talia incognita experiri, quando quæ ma
qualitate iuuare solent, non iuuant, qualia sunt c
vehementer acria, acida, amara, purgãtia, dulcia,
copiosa quandoq; disrumpunt: verum sunt pericu
omnia etiam acri odore prædita, vt kabrog, tur
rhabarbarum, radix filicis, semina caulium, portul
santonicum, indicum, agaricus, aloes, succus citran
crocus, diptamus vsualis, multa etiam alia strenua
camenta. Cur ergo ea tentant, quæ fallacia non s
sunt, verum & ratione carent, vnde Galenus, virtu
3.c.24.in fi. nullam credidit, quæ à primis nõ descenderet quali
bus in libris simplicium medicamentorum, vnde in li
„ lo de lithiasi: non sunt sane mihi accepta medicam
„ quę occulta virtute agant, nec illis fidem habeo. Te
peccant cum pulueres dulces exhibēt incerta salutis
certa tñ iactura, nam sachari vis satis quidem ad co
mandos vermes manifesta fit, coralli autem & smara
credita. nolim ergo incertum iuuamentum, certo d
etiã longe minori præferri. Quarto quia eos copi
nutriunt plus vermibus, quàm homini ipsi nutrim
præstãtes: nam nisi pellantur, cibis ali non debent, c
haud quaq; occasio detur, nisi famelicos occidendi.
¶ Præstiterit igitur cordi vtilibus pulueribus non
ci aqua, sed cum vino, per plurimum tempus ante ci
vti: ita vt horæ sint nõ pauciores, quàm quinq; cibi
ro medicinales, ac cordi proprij, vt ex croco, buglo
malo medico, citrãgulo, limunio. Cauere etiam dul
oportet nisi citra vermium suspicionem res agatur, t
enim prodesse possunt, si liquida sint, quoniã promp
ad cor deferuntur, salutaremq; vim secum ducunt.
¶ In vermibus autē à forti auxilio initium duces di
turbith, itaq; inter composita, qđ cum rhabarbaro c

r, omnium auxilioꝝ est præstātissimū à drachmis
s vel circa, quod cum diutino experientia compro
rim, rationem habet etiam manifestam cur cunctis
medicamentis prͼponi debeat. Nam dulcedine sua
ris libenter deuoratur, rhabarbaro vermes conci-
& membra confortātur, turbith sedes illorum ex-
tur, reliqua non solum gratiā præstant, sed ⁊ inno-
reddunt, ita fit, vt iucundissimum, innoxium vali-
mumq; simul fit, inter simplicia aūt nil fortius occi
pij semine: verum, & illud soli in montibus exposi
natum sit, nec tamen epilepsiam mouet.

Quòd in febre pestilentiali procedunt cum infrigidantibus. Cap. 35.

RIGESIMVS QVINTVS abusus est, cū in pestilētibus febribus, curā inualidam, inanemq; rcent, ac sanguinem ēt morbo procedente minuunt, hoc tātum solo excusati, quod cum Galeno cæterisq; iquis peccant. Fatetur enim Galenus medela sua pa- n profecisse, vexillumq; gloriæ in bolo armeno col- cauit, quo scimus ferè nullos his temporibus sanari. In hoc certe morbo & modum medendi permutare ortet, nā calidis plus q̄ frigidis tollitur, habet & sua ncoquentia, alia longe ratione inuenta, ac longo vsu alia à maioribus nostris accepimus, quibus ēt nunq̄ hilia vidimus, de quibus etiam alias longo sermone ripsimus. habet enim & hoc morbi genus medelā pro iam, qua omnes penè curari possunt, sicut ⁊ Gallicus. umq; optimum ac frequens experimētum ratione cer- cōfirmauerit, eum qui negat se sanare posse, iure meri destituemus, sed cum moras nō patiatur, vt Gallicus dentius modum curationis suæ tutantur medici pec- re se nō arbitrantes, cum eos sanare nequimus, qui ab is destituti sunt, morbi malitia inducias nō admitten-

5. artis cura. 9. simpl. me- dicamento.

te, si quidem ex solo morbi initio probe auxiliamu

Quòd pulicarem morbum, morbillum credunt. Cap. 36.

TRIGESIMVS SEXTVS error exitiali in eo morbo qui pulicum maculis similes in corpore notas efficit: nã eum nomine morbilloꝝ appel nituntur, nos pulicarem à similitudine nominabim & licet dicat Rasis. 18. continentis cap. 8. ꝙ blacciæ habent eleuationé in cute, & sunt rubeæ in superfici tis, & ita videretur hic morbus ab illo cõplecti, tñ d parum infra authoritate Gregorij qđ blacciæ sunt dæ & siccæ, variolæ humidæ. ex quo apparet ꝙ emi tia est in vtroq; sed differens, quia in variolis termi tur in acumen, & est cum sanie, in blaccijs neutrum rum, sed assimilatur igni persico quasi. ex quo patet p carem morbũ, qui nullo modo extra cutim eminet, esse vocatas blaccias à Rasi, sed blaccias esse morbill

¶ Existimant igitur morbillum esse pulicarem morb vnde ⁊ curã eandem esse necesse est. vocatur autem V netijs pulicaris morbus, petechie: Mediolani signa, qu errore dum medici tenentur, infinitam ægroꝝ multi dinem peremerunt. Nunc etiã cum nihil ex morbillo cura profecerint, attamé insistunt existimãtes illud Hi pocratis, omnia ẜm rationem faciẽti, & non euenient non est transeundum ad aliud: stante eo quod à princ pio visum est. nequaquam voluit Hippocrates persister in his quæ contra rationem operamur, qualia sunt hæ nam pulicarem non esse morbillum paucis accipe.

2. aphor. 52

¶ Morbilli sunt in cute eminentes ex toto genere su salutiferi, omnibus hominibus adueniunt, sicut & va riolæ, vt dicebat Auerrois singulisq; annis spectatur, rubeo rarissimus est, rarissime nisi semel eidem homin aduenit, mitia habet symptomata, rarus etiã, nisi in pue

ris, ac

is, ac aliquibus adoleſcentibus videtur, non bubonibus peſtilentiæ ſociatur.

Pulicaris ſine eleuatione omnino eſt, ſolaq; macula cutis exiſtit/genere ſuo mortiferus, nec dimidio humani generis aduenìens: ſolis ſtatis temporibus non ſingulis annis ſæuit, modo cœruleus, modo viridis, frequés etiam niger eundem hominem, bis, terq;, quaterq; inuadit ſymptomatibus ſæuiſſimis, omni ætati etiam vſque ad extremum ſenium infeſtus. bubonibus, ac peſtilentię ita familiaris, vt raro ab ipſis abſcedat.

Quæ ſanè vetula eſſet, quæ iam hæreret in iudicio, quæ non diſtingueret, quæ contrarijs morbis diuerſas curas opportunas nó indicaret, illi pertinaces decocta ad explodendum propinant, vt in variolis & morbillis ſolet fieri: cum pulicaris macula ſolũ ſymptoma ſit, nec vlla materia ex eo excernitur, morbillus autem nõ ſolum ſignum eſt, ſed partem delinquẽtis materiæ continet, ob hoc expelli deſideratur.

Nec tamẽ putes me blaccias velle à morbillis differre, ſed ad eum qui ſubterfugere poſſet ex mala verſione ſcripta ſunt.

In hoc igitur morbo, cum peſtiferus ſit, & non ſolum epidemius præſtabit curam eam quæ peſtilenti debetur adminiſtrare: in hoc ſolo mẽtem apponens, quod cum in ſubtili ſanguine accendatur, cutimq; tentet natura, quæ talibus refugium eſt vnicum, ſudorem eius veram criſim oſtendit: quare non deficientem adiuuabis, languẽtem coercebis, cordi auxilia feres, pauciq; ab initio curati periclitabũtur. Liquet etiam ex hoc, eos qui aquã deſiderant, nullo meliore auxilio, quàm eius potu ſanari poſſe, ſi reliqua conſenſerint.

Quòd in morbi gallici dignotione cauſis & cura peccant. Cap. 37.

TRIGESIMVS SEPTIMVS abusus est, c… ca morbi gallici naturam qualitatemq́;, ac signa … medelam, de quo, quoniam libellum integrum scrips… mus, ad illum te remitto.

Quòd non expectant operationem medicinarum. Cap. 38.

TRIGESIMVS OCTAVVS error est, cu… multitudine medicamẽtorum ægrum onerant: e… dum, vt nec vnius auxilium patiantur, impediunt, no… cent, debilitant, expensis inanibus ægrum exhauriunt hocq́; faciunt, vt plurima scire videantur. vnde qui pau… ciora scit, plurima semper exhibet, quoniam omnia om… nibus conferre existimat, decipiunturq́; quodam dicto Principis, & cum medicamentum non iuuerit, permu… ta te ad aliud, supple tu, tanto temporis spatio expecta… to in quo auxiliari potuerit. nam cum tunc non auxilia… bitur, aliud est quærendum medicamen, vnde ante di… xit, caue ne à rectitudine recedas, licet videris quod ipsa… rum tardetur iuuamentum.

…arta primi …a. p.

Quòd in doloribus non utuntur propriis. Cap. 39.

TRIGESIMVS NONVS abusus est, cum in vehemẽtissimis doloribus interioribus, vndecũq; sint per enemata suppositoriaq́;, ac anodina medicamẽta curam aggrediuntur. quòd si intolerabilis omnino dolor extiterit, ad stupefacientia accedunt, aliter autem in primis subsistunt auxilijs, nil acopum administrant, aut stupefaciens, ad quod occulta possit virtute proficere, vt dolor mitior fiat, nam calidum trahere, frigidum densare, stupefaciens virtutem eneruare, atq; periculosiorem morbum reddere dictitant.

¶ Hoc in errore non tantum sicut in reliquis sunt accu

ſandi/cũ ſe bene facere putent,licet male faciant,illudq́;
canonicum credunt: in reliquis cum aut rudi inſcitia,
aut timore aſtantium, aut obſtinatione diuturni abu-
ſus periclitentur.

Si igitur dolor qualiſcũq; ſit,ſiue acerbus,ſiue mitis
vexauerit quomodocũq; tollendus eſt,dũmodo non p
narcotica vocata medicamenta:eo enim tantũ in into-
lerabili opus eſt,ſed & tunc vltimũ proponendum,qua
lia auxilia ſunt, cornu cerui,galanga vſu nota,piper,li-
maces, nã nocumentum qđ ex debilitate virtutis fit, &
materiæ attractione doloris tempore(nam dolor ſan- 3.&.5,ing
guinis ꝓfluuium irritat,& phlegmones facit)maius eſt, nij,&, 2.
nocumento condenſationis materiæ ex medicamento dif.feb.ca.
frigido:& ſæpe etiam maius periculo torporis membri & in techn
à ſtupefaciente medicamento inducti.non ergo expecta 95.
bis lenitionẽ in ſedando dolorem,oportet tñ illud face
re,& hoc non omittere:caue tñ ne medicamento mor-
bi magnitudinẽ excedas.At dicẽt,vera doloris cura eſt
cauſę ablatio fateor,aliud tñ eſt à quo cura ſit exordien
da,aliud in quo finienda perficiendaq́;.nam ſic conueni
ret in quocũq; morbo ex humore cõſtante radicitus à
principio purgare. At dicent in eis prohibet cruditas.
at ego dico in doloribus ſæpiſſime, & dolor, & crudi-
tas,& debilitas virtutis,& ſymptomata mala impediũt,
vt vomitus.hoc abuſu, quamplurimi pereunt, aut con-
tabeſcunt,qui cito alioquin ſanarentur.

Quòd in uehementibus doloribus timent mittere ſanguinem. Cap.40.

QVADRAGESIMVS abuſus eſt,cum in eiſ
dẽm doloribus,quãquam acutiſſimis vana ſuſpi
cione,ne virtus ſoluatur detenti ſalutarem venę inciſio lib. de præ
nem prætermittant,cum tamen ex Galeni præcepto ſit, gijs, vbi v
& dolorem mitiget,& nos ſecuros à phlegmonis ſuſpi- ad animi d

quiñ,& pri‐ ‐a aphoris. 3.&.9.de ‐ge.ca.4.di ‐13 vero ad ‐aucone p̃. ‐.14 loquit doloribus sunt febri‐ ‐n sympto ‐ata.

cione reddat,ac ex consequenti semper ferè à morte,re‐ ro enim dolor occidit,nisi phlegmone concitato.

Quòd in nephriti utuntur diureticis cibis. Cap.41.

QVADRAGESIMVS PRIMVS vsu‐ dãnandus est,in renum calculo,cum cibos diu‐ reticos vinaq; alba propinant, credétes vias apertiores reddere,cum plurimam eo materiam coaceruent, lapi‐ demq́; ac arenas aduocent. nam quod sperát materiam ibi moram nó ducturam,haud impetrare possunt, cum mora nutriendi causa sit necessaria,apertis igitur venis de materia plus accedit,cum hoc etiã podagram adiun‐ gunt, vnde in cómuni adagio ex lithiasi podagra. itaq; vnum volétes morbum curare ipsum deteriorem red‐ dunt,aliumq́; non minus grauem adiungunt.

¶ Melius esset igit̃ cibaria ventrem subducentia mini‐ meq́; aperiétia assumere, sed constringentia qualia sunt quæ obstruũt,ac vnctuosis,vel lenientibus cóplicant̃.

Quòd concoquentia trina faciunt. Cap.42.

QVADRAGESIMVSSECVNDVS abu‐ sus est, cum concoquentia trino numero termi‐ nant.cum sanguinem pondere,non virtute,non qualitate,non impetu metiuntur,eoq́; tantũ vsus malus creuit,vt mihi, q̃nq; quatuor aut quinq; concoquentia danti,qm̃ non protinus medicinam exhibebam,mulier culæ submurmurarent,qđ adiungitur deterius est, cum missioné sanguinis iteratam magnæ minutionis vicem supplere posse credunt. cumq; hoc, in vtrisq; sinochis peccato pernicies,aut morbi longitudo ægris cóparat̃.

‐arris cura.

¶ Cogitare oportet concoctioné materiæ,vbi ægrum videre non possis,ratione habita,tum morbi,tum sym‐ ptomatum iudicabis, nulliq; numero famulaberis, sed

ad vltimā vsq; coctionem peruenies: in sanguinis etiā missione iterationem fugias, cum vna copiosa secure administrari possit, iteratio enim Arabibus qui in calidissima regione habitant, ob idq; parum etiam sanguinis habent, maxime placet.

Quòd in hydrope utunť soldanella. Cap. 43.

QVADRAGESIMVS TERTIVS est error, cū in hydrope soldanella vtūtur, quę hepar debilitat, nec satis antiquis nota est, ea præsertim in cura in qua tum validissima, tum tutissima auxilia nō desunt. ego sanè eorum qui valida virtute, ac sine hepatis scliro si erant, neminem mortuum vidi, cum curam antiquorum recte experti fuerunt, ita vt non difficilem genere morbum asclitem iudicauerim.

Quòd in fluxibus cū febre dant cassiā. Cap. 44

QVADRAGESIMVS QVARTVS error est, cum in fluxibus purgatione vtūtur, cum cassia etiam pessime, qm̄ intestina debilitat, immemores eius quod Glauconi Galenus referebat, cū febris fluxui sociatur, non purgabis, aut astringes: multos enim medicorum vidi talia facientes, ægros etiā qui non quantum oportebat, aluo deijciebant, nihilo secius in grauissima pericula perduxisse. quēdam cognoui medicū qui cum morti proximus esset, seipsum occidisse confitebatur, nam cum non in se quā in alijs esset prudentior, in fluxu tres lenientes medicinas assumpsit, quibus intestina imbecilliora reddita, humoresq; cōcitati mortis causam dederunt. nā cum materia veneni particeps est, emēdari debet, fluctuans enim ægrum interficit. vnde etiam illud difficultas intestinorum si ab atra bile inceperit letalis est, nō dixit, si cum atra bile fuerit, sed si inceperit. nam emēdati humores minorem noxam pariunt, si ve-

p̄ in de curā febriū cum accidēt bus

4. aphor. 24

ro praui tutius quiescunt, quam moueantur, siue medicamento, siue sponte: quòd si humores haud venenosi sint, concoqui debent, antequam purgentur. esto modo quòd nulla venenosa qualitate sint infecti, sint etiã concocti, præstat etiam non purgare, quoniam securius pluribus quàm paucis diebus eadẽ humoris quãtitas eijcitur. nullo igitur in casu purgare, rarissime etiam astringere conueniet, cum febris fluxui associabitur, nec scio cum omnes authores antiqui cõsulant potius astringendum quàm laxandum, cur isti lenitione opus esse existiment. nã licet Rasis in libro diuisionum in cura fluxus ab atrabile purgationem præcipiat cum epithimo, intelligit tamen cum materia est concocta, nã venæ incisionem ante hoc pręcipit, intelligitq; cum materia quæ fluxus est causa nõ excernitur. raro enim sponte bilis nigra euacuari solet, cum vero virtus non ferat, aut accidens seuum ex fluxu vrget, tunc sistere paulatim melius est. cõstat igitur nunquam purgãdum, raro sistendum, sed serum calibeatum exhibendum.

Quòd catapotia dant proxime à cœna uel ante cœnam. Cap. 45.

QVADRAGESIMVS QVINTVS error est, cũ catapotia ante cœnã, vel à cœna ꝓximè propinant: de quo satis libello de simplicibus dictũ est, prę stat enim horis matutinis accipere. Sed de hoc cõsulendus erit ẽt liber contradicentium medicoꝝ.

tract. 4. ꝓmi
lib. contr. 1.

Quòd in matre puerorum cum febre dant rutham & castoreum. Cap. 46.

QVADRAGESIMVS SEXTVS error ẽ, cum in epilepsia siue cõuulsione infantium vtuntur castoreo, rutha, mitridato, etiam circa caput assa fetida, & reliquis calidis medicinis; cuius sentẽtiæ autho-

es celebres habentur: interq; hos Rasis quos male recentiores interpretati hora casus etiã epilepsiæ administrant, quo nihil esset exitiale magis. nam lõge plus est, quod trahit de materia, quàm quod euacuetur, nec eorum cerebrũ tantam vim sustinere potest, quoniã humidissimum est. antiquorum vero consilium fuit, vt cerebro & corpore purgato hæc administrarentur, sic enim possibile est cerebri malitiam per hæc emendari. quod igitur in hoc pręstat, si non vniuersa diuertentia iuuerint, cucurbitulę, suppositoria cathæretica quę vesicatoria, frictiones, ligaturæq; adhibeantur. considerabis etiam si ea quæ interioribus cerebri neruis moueri solẽt, qualia os, lingua, oculi illęsa sint, tunc vertebræ candens ferrum imponens, vnde neruus conuulsi mẽbri deriuatur, quod si collo infra totum corpus cõuellitur à tertia ad quintam vertebram cauterium impones: hoc enim solo auxiliari suffragio poteris, pluresq; spe destitutos, sanitati restitues. sed illud est longe deterius cum pueris iam febrientibus huiusmodi medicamenta exhibẽt contraria curationi, nam cum epilepsia vel spasmus febri succedit humidis, curanda est, vt colligitur secunda aphor. 26. & quinta aphor. cõmen. primo. ob hoc mirum est, quomodo circa illam curam totum cõtrarium faciant. non est tamẽ mirum cur nullus infans ex hoc sanetur, cum mori cogantur, nec mirum est cum de nomine non constet apud Auicẽnam & Rasim curam esse ancipitem.

lib. de passionibus puerorum cap. 7.

prima tertij c. proprio de morbis puerorum ca. 8.

Quòd sæpe derelinquunt ægros, qui postmodum sanantur. Cap. 47.

QVADRAGESIMVS SEPTIMVS abusus est, cum Galeni consilio morituros solis pnosticis derelinquunt. cum igitur æger ad mortẽ tendere videt, medicus eum destituit, plerũq; vero aduenit vetula, vel circulator, vnde casu auxilio fortuito æger

11. de inge.

reuocatur ad vitam, ita non solum medico, sed & medi-
cinæ infamia accedit. Primum quidē quod Galenus vo-
luerit dicendum est, nam non absolute intelligi hoc de-
bet, sed primo excipiendi sunt morituri qui diu tamen
superuiuere possunt, quales sunt hectici cōfirmati, & vi-
cera in interioribus mēbris habentes, qui quāquam tan-
dem sint morituri, tñ medici prudentis consilio guber-
nati multo tempore possunt superuiuere. Secundo non
medicum qui à principio ægri tutelam apprendit, ab
ægro coercet, sed nouiter aduenientem monet vt absti-
neat, consiliū gloriæ medici vtile, qui vero à principio
morbum suscepit, aut curandum posse sperans, aut nega-
re non potens, grauato etiam vsq3 ad mortē ægro, eum
nequaquā destituere debet. maxime cum sæpe postmo-
dum, vel rupto phlegmone, vel ob latētem causam, vel
aperto hiatu corporis, vel permutato medicamine ma-
lo, vel vltimo conatu natura experiēte contingat ægrū
à morte reuocari ad vitam. cuius etiam sententiæ Prin-
ceps fuisse creditur. nos autem quādoquidem in acutis
nunq3 sunt omnino certa signa salutis, aut mortis, neq3
ab ægro discedere consulimus, nec in desperatis casibus
nouiter vocatū accedere debere negamus, modo futuri
euentus astantes admoneas. caue tñ ne tanquam curan-
dum accipias: ob hæc igitur duo, maxima medicis infa-
mia, ægris non parua iactura comparatur.

[Margin: Vide. 9. cont. quinti tract. primi lib. cō rad. med.]

[Margin: quarta quar. i. t. 2. c. 10. 2. aphor. 19.]

Quòd nouiter natis quædam medicina- lia dant. Cap. 48.

QVADRAGESIMVS OCTAVVS er-
ror est, cum nouiter natis auxiliari ope, alij siru-
pos, alij pulueres: alij aliud consulunt. cum constet tam
mollia membra nulla debere permutari qualitate, siue
purgante, siue etiā astringente, nam cum etiā in morbis
hoc Auicēna præcipiat vsq3 ad plurimos dies abstinen-

[Margin: tertia primi. cap. 3. 2. aphor. 37]

n,nutriciq; exhibendum,illud tñ longe deterius erit anti sano exhibere:si quidem corpora sana habentes ficulter ferunt medicationes,tenella enim illa mẽbro n cõpago nihil innoxium lacte excepto recipere po- t,qđ si nimium pleni vidẽtur à cibo abstineant,& vlti s terminus est horaꝝ quadraginta ꝙ si quis hoc op- rtunum esse non credat,Galenum consulat, nõ enim persuadendum eum tantam vtilitatem præterisse.

Quòd thermarum aquas sæpenumero dant, & malo modo. Cap.49.

QVADRAGESIMVSNONVS abusus est,cum thermarum aquas sępius nullo iuuamẽ aliquotiens etiã maximo detrimento suadent. extre- um etiam appellant auxilium,cum aquæ ille aduectæ imo sint inefficaces,ac plerunq; etiã corruptæ. quod praua odoris ⁊ saporis qualitate manifestum est. esto quod integræ sint bonitatis, ita vt nõ ad nos aquæ, l nos ad aquas accedamus,cum natura oẽs aquæ me- llicæ malæ sint(vt dixit Princeps)multitudo eius ma num corpori faciet nocumentũ, in magno enim quan)/magna est virtus. vnde etiã idem omnes aquæ mine les vrinæ difficultatem faciunt,iuuamentum aũt raro agnum est:qm̃ raro cõtingit aquæ proprietatẽ exacte orbo fore contrariam, nec valida vis à debili potest stineri virtute,nec aquæ illę admistionẽ,aut emenda- onem suscipiunt.ob hæc omnia nimirum est, si plures ermis periclitentur,quàm sanentur. quam ob causam ntiquis raro vsui fuit.diligebant enim veteres ea medi amenta quæ corrigi poterant,ea autem aspernabantur ue violẽta essent,nec possent emendari. deteriores au- ẽ sunt thermæ validiores,vnde Porretæ aquas vitant, on q; insalubriores,sed qm̃ erroribus detegendis me- icorum nimis sunt promptuariæ,nostris autem tẽpo-

2.primi. 5
prima.c.16.
2.can.c.59.

ribus ne quãdoq; gloria sit aliena/ad aquas minera
ægros quos sanare nesciunt,destinãt.ita vt recte mis
rum refugium appellari possint,nã & si reliqua præt
mittantur,non carent omnes in modica siccitate.

¶ Non sunt igitur thermæ exhibendæ primo, nisi h
mine ad eas accedente: quod si aliter cogat necessitas
treo vase non ligno deferantur,sit aũt plenum vas,n
respiret,non aerem tangat.

Quòd in distillationibus ex igne cauteria exhibent. Cap.50.

QVINQVAGESIMVS abusus est,cum
distillationibus ex igne cauteria exhibent in r
quis morbis negligunt:cum tñ inter omnia periculo
us cerebro cauterium administretur, cum humidissim
sit,& natura mollissimũ.quot miseros homines his ca
terijs iugulari vidi.nã cum periculum sit vehemens,i
ctura certa, cruciatus magnus, opus vulgo detestabil
non erit capiti administrandũ, nisi certa salutis conc
pta spe,non ambigua. id fiet, cum infra caput oia mem
bra fuerint incolumia.aliter æger certe,& omnino per
clitabitur.nam tanta est noxa ab igne illi membro/vt
vel alterius mẽbri morbo, aut virtutis debilitati socie
tur/ægrum proculdubio producat ad mortem. in reli
quis autem locis excepto cordis tectorio securius fit, l
cet maiore cũ dolore. vnde faciendum cõsulo si necess
tas exigit,neminé enim ob hoc perijsse vidi vsq; nunc.

Quòd aloem proficuum ac salutarem in uita regimine credunt. Cap.51.

QVINQVAGESIMVSPRIMVS abu
sus est,cum aloem & pillulas in vsu laudant pro
6.simpl.medicam.cap.1. sanitate conseruanda,q: ventriculo salutaris inuenitur,
vt à Galeno:aloes ventriculo gratum,vt si quod aliud,

id dictum secuti Auicēna, Mesue, & reliqui: non ani-
uertentes dictum quinto continentis/aloes est cō-
tione soluentium medicinarū stomacho minus no
u, attamen & ipsum nocet, vnde Galeni dictum hoc
ar/hæc Rasis, eius verba exponens. cui Celsus astipu lib. 5. cap. 8. 5. de tueuda sanitate.
r, omnis medicina solutiua mali succi est & ventricu
nimica. cum hoc vero aloes corpora tabefacit, & ni
m ea exiccat, & ideo senibus prohibetur. & cum hoc
læ inducunt magnā consumptionē, & non est aliq̄
is vitæ prolongationi vtilis, fecit igit̄ medicos erra 4. ad Almanso. cap. 15.
ictū Mesue. atq; vtinā ego hoc tēpestiue sciuissem.
Consultius igitur fuerit nisi maxima vrgēte causa ab
ni pilularū genere abstinere, ac potius humidis me-
amentis vti, ac cibis mollientibus.

Quòd in uere purgant, & minuunt plurimos quibus nocent. Cap. 52.

QVINQVAGESIMVS SECVNDVS error est, q̄ᵒ iubēt plurimos purgari, aut sangui
n minuere, hoc aūt maxime in vere iuxta illud: q̄bus
minutio, vel purgatio cōuenit, hos purgare vel mi-
ere vere cōueniet: immemores dicti Gal. intēperatos 6. aphor. 47 ac. 7. aphor. 54.
t neq; minues, neq; oīno purgabis, plus eni erit q̄ᵒ ex
ēperato victu aceruabunt, quā q̄ᵒ tu medicamento lib. de sanguinis missione
l minutione sanguinis detrahes. q̄ᵒ igitur solū vtenti
s bono regimine cōsulendum erat, oībus consulunt.
quod deterius est, libentius his qui inordinato vtun
r regimine, q̄m in eorum corporibus verisimilius est
aiorem prauorum succorum esse abundantiam.

Quòd balnea crurium & manuum in febribus persuadent Cap. 53.

QVINQVAGESIMVS TERTIVS abusus est, quod iubent in febribus lauari manus &

§ cap.19. pedes ſm illud ad Glauconem, balnea vero calid aqua fontis proſunt, tum q; aliquid vacuant delin tis humoris, tum q; humore ac frigiditate cauſæ fa ti febrem, ac ipſi febri ac eius incommodis probe a ſantur. nõ animaduertunt tñ in reliquis à tertiana hoc non dixiſſe. tum etiam quod iam dixerat, & ſi t gna coctionis pceſſerint &c. nõ ergo vult quòd au menti tempore fiant: incõmoda autem plurima ſequ tur. ſed ipſi ea exhibẽt ad alleuiãdum dolorem cap & quædam alia accidentia vt proficere videantur. enim conſilium medicorum improborũ eſt iuuaſſe, videri iuuaſſe. probi autem medici eſt quod vere nõ uat, imo nocet, licet iuuare videatur, dimittere. vnd balneum intempeſtiue, ideſt, citra coctionis ſigna & uerſalem corporis inanitionẽ exhibetur, hæc procr incõmoda. Primo quidem obſtructiones multas fa & tales vt niſi ægre curari poſſint. Secundo apoſtem inducit. Tertio horripilationem vt per Raſim appa 16.cõti.ca.2 fol. 337. & 345. in.17. cõti.ca.p fo. 345. Quarto virtutem exoluit. & ſcias quod Raſis credib in hoc quod in tertiana liceat balneari ante concoct nem ſm Galenum vbi ſit pura, & non eſt ita. dico igit quòd ægri non ſunt balneandi ſi ex putrida laboren vide. 3. reg. acu. cõ. vlt. niſi concocta materia, & ægro exinanito, ô quoties v di in hoc medicos errare grauiſſime.

Quòd cibant in nocte. Cap. 54.

QVINQVAGESIMVS QVARTV error eſt, cum cibant ægri in nocte, reclamat m 2. reg, acu. gnus Hippocrates nõ eſſe permutandam conſuetudin repente/etiã ad meliora: quanto minus vos non perm tabitis ad deteriora. at dicunt virtutis debilitas hoc p ſtulat, quomodo igitur cibus concoquetur tunc/ſi tan ta vrget debilitas: iuribus igitur vtaris. at dicunt oua contuſa ex carnibus haud concoquuntur difficulter; a

sit quòd tunc morbus est in statu, si virtus deficit,
in declinatione,aut syncopalis: si primũ per.19.abu
redarguti sunt: si secundum non contingit ægrum
i in vera declinatione morbi ex defectu virtutis stã
oo cõsueto, vt tertio de crisi patet: si vltimũ synco-
rara est,nec in omni etiã cibandus est æger, vt pri
d Glauconẽ habetur. rarissimum igitur erit qđ in
e cibũ dare cogat.at medici in cunctis validis mor
oc faciunt,nocentes valide.si ergo morbus nõ fue-
yncopalis ex debilitate ventriculi, cum accessione
urna nunquam æger in nocte cibandus est.

Quòd uitant creticos,qui non sunt dies cretici. Cap.55.

VINQVAGESIMVSQVINTVS
error est,in diebus creticis, nã vitant septimam
rgando in quo dupliciter errant:nam in pluribus
bis septima, nec est cretica, nec indicatiua, hac de
suscitaui moriẽtem filium Antonij Corbittæ in-
m, quoniam credidit medicus quod in septima nõ
tuit quicquam facere, dixi ego quòd septima non
etica ratione illius ægritudinis cucurbitulas igi-
pponens sanguinem detraxi,& subito euasit à mor
oc sæpe mihi accidit.secũdus error est,posito quòd
dies cretica aut indicatiua, licet etiam purgare ob
causas, vel quia natura tentat, & non potest moue-
el quia morbus est fortis, & materia turget,nõ expe
s rationem purgandi à natura. vel tertio quia ipsa
et motu non cõuenienti, vtpote faciens crisim per
nchem vel morbum lateralẽ. manifestum est igitur
d frequentius possumus operari in septima, quàm
operari. ipsi tamen ex quodã instituto semper quie
t morti ægri consulentes.

Quòd purgant in morbis iuncturarum. Cap.

QVINQVAGESIMVS SEXTVS (...)
est, in morbis iuncturarũ in quibus purgan(...)
due, & etiã cum cassia quod deterius est, cum ipsa v(...)
ca.proprio. menter noceat iuncturis & neruis, vt etiã dixit Me(...)
cum hoc ipsi non habent consideratioñe etiam q(...)
habent verum hermodactilum, & ideo purgant, &(...)
possunt auferre præparationem, & dilatant vias iu(...)
rarum, & ita ex podagra parua faciunt artritim m(...)
12.cõti.c.p. mam: ideo sapiens Rasis dabat oleum solatri silue(...)
fol.254. cum modico olei amigdalini dulcis & sacharo. &(...)
pio noster curauit se diæta tenui. dico istis duobu(...)
lis auxilijs, si quis recte vsus fuerit, curabitur omn(...)
dagra quæ non fuerit confirmata, & aliqua etiam (...)
firmata. cura autem medicorum nostri temporis, (...)
solum est inanis, sed perniciosa: vnde aliqui auder(...)
pra diarob cum turbith, & alij supra medicinas fo(...)
& aliqui dant aristologiam.

Quòd utuntur temperatis in complicati(...) affectibus. Cap. 57.

QVINQVAGESIMVS SEPTIM(...)
error est, cum in cõplicatis contrarijsq; aff(...)
bus, siue membri eiusdẽ, siue diuersorum vtuntur m(...)
cinis & cibis temperatis. creduntq; quod res tempe(...)
cuilibet excessui fit contraria. & accidit sæpe, vt in (...)
tidiana ꝙ causa est frigida, & morbus calidus. pleru(...)
etiam ventriculus est frigidus, cum hepate calido. (...)
in hydrope frigida, cũ febre & talibus. hoc est igitu(...)
gumentum eorum vt medicina sit temperata, vel ci(...)
nam medium vtriqꝫ extremo est contrarium: cura (...)
fit per contraria, igitur temperatũ conuenit dispofi(...)
nibus contrarijs. Item calidum auget vnam disposi(...)

,ꝛ frigidum auget aliam: igitur temperatum est eli-
lum, saltem causa necessitatis, si nō alterius. Item ca
m remittitur à temperato, sicut apparet de aqua fer
e iuncta tepidæ, & pari ratione iuncta cōgelatæ te-
, fit mixtio temperata, igitur competit tanq̃ contra
. Item quia medicina calida permixta temperatæ re
itur à medico/igitur & pari ratione morbus cali-
i cibo ꝛ medicina temperatis. Item cibus & medici
ssimilāt sibi corpus, igitur cum temperatum assimi
cit temperatum, sed reductio ad temperatū est sani
gitur talis cibus inducit sanitatem in vtraqꝫ dispo
ne simul: patet antecedens ratione reactionis. Item
s temperatus cōuenit in vna dispositione tantū, igi
i validiori in contrarijs: cū in vna dispositione de-
ocus cōtrario exhibendo, antecedens patet, de ouis
rnibus per Galenum in de cura ardētis febris, & ter-
æ ad Glauconē ꝛ alibi, ꝛ Principem & alios. Item si
s & medicina tēperata non conueniunt in hoc mul
inus, in reliquis dispositionibus igitur erunt super
ꝛ nunq̃ administranda, patet inductio, nam in sim-
i dispositione multo minus conuenient, cum locus
r contrario, nec per te in dispositione cōtraria, nec
n in sanitate, quia sanitas medicina nō indiget, nec
itudine temperata, quia sic primo non esset ægritu-
cum ægritudo sit intemperies, tum etiā quia ea posi
lueretur morbus à consimili medicina ꝛ cibo ꝛ nō
aretur, igitur nulli competerent. His igitur argumē-
nedici persuasi, cibum & medicinā temperatam exhi
t, in contrarijs affectibus putantes vtriqꝫ dispositio
rodesse cum strenue noceant, nam cum quadruplex
nodus in contrarijs affectibus curandi. Primus est
vt per temperata curemus tanq̃ contraria vtriqꝫ di
sitioni. Secundus vt ꝑ cōmixta ex calidis frigidis'ue.
rtius vt caput vnū statuamus curationis eiq; inten-

damus altero nō neglecto. Quartus vt viciſſim cura-
tentemus, modo calidioribus obſtantes frigiditati, m-
do frigidioribus caliditati. nō videtur quēquam ex
Galenus prætermiſiſſe modum præter primū, vt qu
in cæteris abuſibus obſeruatum eſt, ne obiter medic
peccaſſe credas, ſed tanq̃ ad humani generis pernici
concitatos, illud primum elegiſſe, quod & à veterū ſ
tētia horreret, & cum nulla vtilitate maximam affer
calamitatē. vnde. II. artis curatiuę. nunq̃ tñ præcepti
illud quod contraria cōtrarijs curantur, aliquando
rum, aliqñ falſum erit, ſed ſemper verum, licet ex vſu
tingat, quandoq; cum alijs copulātur, morbis ante i
procuranda ſanandaq; eſſe. hic tertium modum cur
attigiſſe videtur, rurſus aūt ibidem, quum vero etiā
teriæ quæ hæc efficiant calidæ ſint, neceſſarium eſt
terea, tum putredinem, tum etiam febrem augeri: qu
quoad licet id agēdum, vt quę minus calefaciat mate
deligatur. & poſt. quod vero febris ipſius iam accenſ
refrigerabimus/modū hic quartum eligerę videtur
ſine tertij cōmiſtione, nam apertionem caput intenti
nis curādi ſtatuit, & licet prima fronte videatur in eiu
modi auxilio temperata poſtulare, atq; pro illis ſent
re, nequaq̃ tñ eſt: cum auxilium nō intemperatura qu
rat, ſed in vi quæ extenuatoria eſt & diaphoretica. ma
feſtum autē talia minus calida propter febrem deſide
ri. at non q; temperata, ſed frigidiora eligerentur, cu
autē talia nedum eſſe poſſint temperata, ſed omnia cal
da, multo minus frigida quærenda erunt, ob hæc Gal
nus ſapienter proxima tēperamento eligit ea quæ nuſ
frigida eſſe poſſunt. non ergo prima facies ſermonis
decipiat, cum cuilibet erudito ſatis hæc ſint manifeſt
Item ad Glauconē primo dat in cōplicata diſpoſitio (Inde cura ter-
ex bile & pituita. ptiſanam cum pipere, vel cum mult (tiane nothe.)
hyſopum vel origanum, ita vt ſimul ſiccet & humecte

calefaciat

lefaciat & refrigeret, in victus ratione. comam vero
sinthij cōcocta materia vtilem existimat, tanq; sym-
omati contrariam ac principali morbo: itaq; in hoc
detur secundū modum & tertium amplexari, in sexto
iam de tuenda sanitate nōne calidis frigida conuenire
nnino putat, quod si omnino disiungi nequeāt aliqñ
imel cum diatrion pipereon propinat, vt cum hepar
structum, ventriculus aūt non concoquit, ita vt alte
m viscus caliditatē alterum frigiditatem contraxerit:
ri ratione oximele detergit eos quos caput frigiditas
ntriculum caliditas detinet. nimirum in arte etiā par cap.95.
non seiungit hanc ab illa intētionem nullibi media
llaudat tanq; vtriq; extremo cōtraria, sed prius exte-
uantibus mox expurgātibus opitulatur, ita Galeni sen
m ab hac opinione alienum esse: qđ etiam ratio detre
tat, persuademur, nā cum curatio per contraria in gra
u fiat, vt sæpe in arte curatiua Galenus replicat, nō po- 3.de inge.in
st cibis temperatis aut medicinis res trāsigi: quando- fine ac in mi
uidē nullum temperatū distemperato in æquali gradu crotechni.
t contrarium. præterea si ita esset, nulla iam alia esset ca.79.
edicina, aut cibus exquirendus, nam omni distempera
o, temperatum cōtrarium est. præterea cum cibum aut
edicinam temperatā calido exhibet subito calefit, nō
rgo amplius nisi per instans manet contrarium, simile
tiam simili furere facit. quod si omnis medicina remis-
ior, aut cibus cōpetit, non erit mulsa in causonide refel
enda, à qua tñ Hippocrates abstinuit, vt etiā colligitur 3.reg.acuto.
b Auerroe. mirumq; est non solum absolute cōtraria, iuxta mediū.
sed in gradu æqualia desiderāti, velle temperata exhibe 5.coll.57.
re. at dicēt lac qđ temperatum est hecticis calidioribus,
& oua cōpetunt. hoc quidem temperamenti causa non
est, cum & testiculos gallinaceos laudet Auenzoar qui 3.theisir.
cum calidi sunt, lac etiam frigidum est, itaq; facilitatem
concoctionis, velocitatē transitus, bonitatem alimenti,

& paucitatem excremento℞ in eo confiderat,non rat
ne temperamenti.nam fic iure ptifana præponit ob q
iure datur cremor ex hordeo cum cancris & caphur
3.coll.c.13. & trocifci de fpodio,videmus aūt Auerroim reprenf
rem Galeni in cõpofitione medicamento℞ in diuerfi
te materiæ peccantis, & membrorum oppofitione. q
exiftimauit Galenus quòd hepar calidũ attrahit quo
frigidũ eft de medicina,ꝛ matrix frigida quod calidu
eft. igitur Auerrois in cura dat piper & hyfopum cu
oximellite & aqua hordei, ficut præcepit Galenus. ver
diuerfitas oppofitionis non eft ẜm duo loca fimul ꝛ c
dat carnes pulli,manifeftum eft qȣ non funt temperat
fed calidæ in fecundo gradu,& permutare iura cum li
quiritia & hordeo non eft malum,& ita videmus quò
iuuamentum verum eft in cibo & medicina contrarij
febri,aut caufę febrem facienti/& correctis,& nõ in fi
plici cibo & temperato vel propinquo. & propter ho
lib.3.t.p.c.7 videmus quod Auenzoar in cura febris compofitæ da
pullos cum omphacio coctos,aut aceto:& vtitur med
cina frigida abfterfiua cõpofita ex contrarijs partibus
licet videatur mihi cõpofitio illa calida,attamen omn
trac. 6.c.16. no conftat ex contrarijs:& licet Serapio in cura hemi
tritei dicat,qȣ fi æqualiter vincant phlegma ꝛ cholera
tunc curamus tẽperatis.intellexit per temperata æqual
ter ex contrarijs mixta quod apparet ex vltimis verbi
capituli,cumq; fuerint æquales,mifcemus ea æqualiter
itaq; non eft eius fententia ab hac differens cum totam
feriem verbo℞ contemplatus fueris.& in hoc etiam cõ
10.ad Almã. ca.17.ac lib. diuifionum. cap.156. prima quarti cap.pe. fentire videtur Rafis cum dixit quòd compofitæ febris
fit cura cõpofita,& licet alibi videatur fentire de remif
fione medicinæ intelligit refractionẽ,aliter effet in con
trario fenfu:& hãc fententiam defendit Auicenna cõtra
Auerroim in cura hemitritei volens quod fi natura nõ
poteft difcernere, ægritudo eft incurabilis. & hoc mo-

...s fundamento cōponit medicamentum ex croco, ſpi-
...,rhabarbaro,& caphura,& ſeminibus frigidis,& ber- quarta fen
...ris,& ſpodio,& xiloaloes,conſtat itaq; quod medici cap.p.
...s vtitur cōpoſitis,& cibis ſimiliter,& hoc voluit cum
...xit in primo ex rebus quoq;,in quorum medicatione
...btile eſt,adhibendum ſtudium eſt:cum in vna coniun
...ntur ægritudine duo quæ fieri debent cōtraria, quia
...portet, verbi gratia vt ægritudo infrigidetur, & eius
...uſa calefiat:quęro ſi per temperata hoc fieri poſſet,q̄d
... ſubtile ſtudium eſſet adhibendum, nam faciliter ſol-
...rent huiuſmodi morbi.altior ergo ſenſus in hoc Aui lib.2.c.34.
...nnæ fuit etiā quàm Gentilis expoſuerit,de quo inferi-
... dicam. Aeginetam etiam in eandē ſnīam ſubſcripſiſſe
...deo ac Haliabbatem quo nullus clarior in hac ſenten 3.prac.c.17.
...a fuit,vnde de hemitriteo loquēs,cum tertianæ acceſ-
...o imminet lactucas attriplices,cucurbitas, & aquā gra
...atorum, altera vero die qua amphimerina premit,pul
...s,& hyſphidabego,& ʒirabago,itaq; alternatū victum
...hibet quartum curationis modum complexus.

¶ Cauſam huius erroris recētiores dedere Montagna-
...a,Marſilius Ficinus,Platearius,ac alij qui non ſolum
...alenum quem floccifaciūt non intelligunt,ſed nec eū
...uem maxime obſeruant Auicēnam.turpe enim cum ſit
...primū virum derelinquere,vt expoſitori innitaris, il-
...ud vero turpiſſimum eſt,nec eum quem vis ſequi intel-
...igere.cum igitur morbi contrarij quadrifariam diſtin
...uantur, aut enim diſtant loco, vt calidiſſimum hepar
...um venticulo frigidiore, aut loco diſtant, & tempore
...nodico veluti cum diaria à bile lienteriæ iungitur:aut
...unt loco quidē non proportionata/ſed tamē ſeiuncta
...orpore vt in hemitriteo, plurimum enim eius locū ha
...bet ſeiunctum:ſunt enim in venis quędam,& quędā ex-
...ra:aut omnino iuncta ſunt,vt in febres tertiana notha.
...hi ſunt modi cōtrarietatis in quibus oportet ſemper vt

obserues qđ dicitur quarta primi capite vltimo, an vı disposítio sit alterius causa, an vna sine alia sanari n queat, an vna sit alia periculosior, & hęc est snia Galer vt igitur in his rem experimento conformem à ratio non alienam dictis Galeni consentienté mediteris, ha obserua. primum cum dispares causæ fuerint, siue quò vna sit alterius causa, siue qđ sine ea reliqua sanari no possit, siue quòd validior sit affectus, siue quòd pericu losior, aut omnino symptomati sæuiori cõplicatus/i lius quod magis vrget curã per contraria in gradu m lieris, esto aũt quòd pares sint causæ, quod vix credi p test à Galeno: sit igitur calidissimum iecur, & frigidiss mus ventriculus, obseruandum est diligenter ne vniu medicina alteri sit impediméto. hoc autem vel ratior applicationis, vel ratione moræ, vel ratione impedim ti, vel ratione proprietatis. primũ est vt inungas hepa ex oleo sandalino, & rosaceo, & ventriculũ ex oleo ma sticino & de absinthio, ratione auté moræ dabis calid sine potu & quiescere facies, & dabis cum crassa substar tia veluti diatrion pipereon faciens quiescere, & electu rium de seminibus, & santhalos, & caphuram cũ aqua endiuiæ mista cum vino albo & facies ambulare. dabis etiã hoc à ieiunio/illud quandoq; à cibo assumpto, ra tione impedimenti: dabis piper cõtritum grosso modo vt calefaciat stomachum, nec eius substantia transire po test ad hepar, & semina frigida exacte contrita. hæc est causa cur diaspoliticon non cõtriuit nisi modo crasso. 6. de tuenda sanitate Galenus. ratione aũt proprietatis, quia endiuia est frigida, & conuenit hepati, & res etiam dulcis cito ab hepate trahitur, & absinthiũ, & piper ma nent in stomacho. & ea non appetit hepar, igitur si vel diuerso tempore vel eodem cõmista dederis/simul stre nue calefacies vẽtriculum & hepar infrigidabis. in cibis vero non tantũ qualitas, sed & succi bonitas attendéda

7. de ingen. in fi.

..dabis carnes pulli, & cum pipere confracto cõditas: Platina libr
..ost cibum aũt per horas duas vinum album dilutum. 6.cap.141.
..a iuuant cibaria quæ piperata,ꝛ ius consumptũ dicun &.179.
..r. cum vero morbus loco & tempore differt/curabis
..pportunis temporibus contraria administrare,& hoc
.. vt ante bilis accessiones vinum demus granatorum,
..nteriã vero non solum exterioribus fomẽtis ex men-
.. iuuemus,sed ante cibum aliquid ex citonio cum pipe
.. cõdito administremus ,paulatim infrigidãtes hepar,
..uia membrorum principalium infrigidatio moderari
..ebet.post vtemus compositis contrariæ factionis,qua
..a ex pipere,absinthio,intibo,santhalis, melonum semi
..ibus,hæc multum/illa minimum contundentes, qua-
..a etiam inueniuntur ab Auicenna in suo antidotario,
..uamplurima laudabiliter descripta.

¶ Cum vero materia fuerit veluti quoquomodo disiũ
..ta,vt in hemitriteo quãq; & febrium talium,nec nume
..us sit, nec ordo, maior intentio est in concoctione &
..uacuatione in quibus sanitas potius cõsistere videtur.
..nam cum ad intentionẽ peccantis qualitatis intendis ci
..bis calidioribus frigidiora ꝑmiscemus, plus enim vna
..quęq; res suo contrario destruitur,q̃ à consimili fouea
..ur,onphacium igitur,& pruna,& acetum,& piper,car-
..nibus volatiliũ miscebimus, ita tñ vt meminerimus ci-
..bos nos pręparare non medicinas.nam eiuscemodi nul
..lam cibi rationem,sed condimenti obtinet,ita etiã pti-
..sanam pipere modico,passeres,seminibus albis condie-
..mus:atq; ita in medicinis calida frigidis ꝑmiscebimus,
non absolute quidẽ,hic enim est error medicorũ nostri
temporis:sed eo in gradu, vt vicissim morbis opponan
tur. hæc fuit illa antiquoꝝ nunq̃ satis laudata solertia,
à nostris aũt non intellecta atq; neglecta,cõponentium
philonia,cæterasq; opiatas medicinas,in qbus vtriusq;
cõtrarietatis extrema copulauerant,opium,hyosciamũ,

mādragoram,atq; ex oppoſito,piper,caſtoreum,euſo-
bium,quædā etiam aromatica, nō ſolum ad vires mē-
brorum roborādas, ac abhominationē tollendam, ſ
vt extremum extremo tanq; per medium cōuenienti
iungeret ad tollendas extremorum morborum, ac et
contrariorum diſpoſitiones.ſic enim ſimul & cholica
tollunt,& pituitam calefaciunt, & febrem auferunt. h
medicinis, ſanè nullam ſi recte operatus fueris vtilita
cōparaueris. Si igitur quiſq; notha tertiana detinetur
non habebit hic temporum viciſſitudinē nec membro-
rum ſed quātum in ipſa eſt tentabis, quæ de hemitrite
dicta ſunt permiſcere: nullā diſiunctionis occaſionem
expectans, vt in reliquis verum caue ne cum ſuperfluo
experiaris,ſed in omnibus oppoſitarum virium cōmo-
de pro ratione temporis morbi naturæ, & reliquarum
indicationum medicinas temperabis. Reliquum igitur
eſt, vt obiecta diſſoluamus & primo quæ à iunioribus
indicta ſunt,nam quod medium quoquomodo contra-
rium ſit extremis tanquā oppoſitum, vt accepit Ariſto-
teles ſatis concedi poteſt, at quod eo modo cōtrarium
vt æqualiter à medio diſtet quantum morbus ab oppo-
ſito,id nec tu conaberis probare,tale autem eſt qđ quę-
ritur,vt dictum à Galeno ſæpius.

¶ Ad ſecundum dictum eſt,primo quod differentia eſt
quadruplex in exhibitione/quoquomodo calidū mem
bro frigido non calido copuletur, vt piper ventriculo
& nō hepati. præter hoc etiā plus calefit frigidum mem
brū à calido, quàm infrigidatur à frigido, ſi ambo ap-
plicentur. cuius experimentum eſt in tabula ignita & ad
ignem poſita/cui perpetuo aqua frigida ſuperfundatur,
non enim ignita,ſed temperata euadet tandem:cum ta-
men maior ſit caliditas ignis, frigiditate aquæ, maior
enim eſt virtus deſtruendi,quàm conſeruandi,vt etiam
in rebus quas agimus experimur: oppugnatores enim

idos,imbelles defenſores eſſe vides:ita etiam natura
umquodq; ad deſtruendum paratum eſt,non eſt igi-
r in tot cauſis vlla neceſſitas temperati.
Ad tertium illud quidem fiet in inanimatis.cæterum
imata nõ eodem modo ſe habent, cæterum ſi fiat, ita
de conueniet,vt morbo mora potius ſit deprecãda,
àm auferenda:nam in igne experimur non extingui,
i contrario valido etiam,nuſquam autem temperato
i non propria cauſa ſublato fomite.
Ad quartum dubitat quomodo id fiat Auerrois,ſed
m ita ſit,nõ negabimus quod quotidie experimur,&
arum remittatur iam,tamen ratio ſubeſt,vt aliud ſit
mpoſitio,aliud permutatio, commiſtio enim ſemper
oddam medium poſſidet.verum cum aliqua qualitas
iã aduerſantibus,tum medicinis,tum cibis ſupra mo-
im ſeipſam tollat, minime ſecurum duco eã interme-
ijs auxilijs fouere,q; delere cupiamus.
Ad quintum aſſimilatur quod nõ eſt extraneum, aut quarta primi ca.1.in fi.
od modice vrget,hoc eſt quod dixit Princeps,imo ſę
ſufficit multa regiminis bonitas, quod autem rarum
t & paruę vtilitatis non debet pro norma medendi in
mnibus recipi,nã dum hoc expectatur,æger moritur:
ltra id quod non prodeſt quicquam.
Ad ſextum aliud eſt cõſulere ratione alterius condi-
ionis,aliud emendandæ temperaturæ cauſa. nam cum
ac vel oua hectico propinamus, facimus hoc,ne labo-
et in concoquendo cibum & vt ſit boni alimenti,& vt
aucarum ſuperfluitatum,& vt velox ad tranſitum:nam
um non nutritur ipſe hecticus in deterius agiť ſubito,
am virtus nutritiua nõ poteſt quieſcere per inſtans, vt
ſtendi in libro de morte. adde quòd ouum & lac ſunt
rigida,& etiam quia frigiditatem operamur alijs inge-
nijs balneo & trociſcis caphura, & cum aqua hordei &
ptiſana,& reliquis pari ratione non eſt incõueniens vti

glyciriza ratione extinguẽdæ sitis quãquam non sit it frigida, sicut est morbus calidus, & ita radice feniculi in aperiendo quãquam non sit calida pro facultate morbi frigidi, quia non desideramus apertionem fortiorem in principio morbi, ne materia magis cogatur q̃ dissolui tur, itaq; non est inconueniens vti medicina temperata ratione alterius iuuamenti, sed eam eligere ad emendandam inæqualem intemperiem, non solum imperiti, sed rudis ingenij est.

¶ Ad septimum ipsa est vtilis, Primo ratione alterius annexæ virtutis, vt capillus veneris ad aperiendũ cassia fistula ad leniendũ. Secundo ad temperandum excedentem medicinã, vt terminos non excedat præstitutæ qualitatis. Tertio vt corrigantur leues intẽperaturæ de quibus ab Auicenna superius dictum est. Quarto ratione cõplicis facultatis nutritiuæ, nam pleraq; cibaria boni succi, aut tẽperata sunt, aut non valde remota ab humana temperie ſm quam à Galeno temperatum dicitur.

¶ At dicet quispiam quomodo remittetur qualitas aucta si impermistæ virtutes ad membra deferuntur? satis quidem est differẽtiæ, dicere: quod iam remissum est in mistione obesse non potest, & virtus permista ad alienũ mẽbrum defertur, nam vt ostensum est secundo virtutũ nãlium trahente mẽbro quod sibi conueniens est castoreum ab opio satis discernit, nec substantiã opij trahet. quod vero remissum est in mistione caloris, q̃m nõ est, amplius trahi non potest, non igitur supercalefieri potest vltra id q̃ ex mistionis beneficio relictum est.

¶ Erat nobis consilium reliqua errata diligẽti trutina perpendere, sicut & in hoc fecimus, sed prætermisimus breuitatis amore, tum quod non vt quorundam moris est ex libro in librum transcribere voluntas fuerat, cum soleamus ex integro res intactas aggredi, qualis hęc est, quam nulli propter difficultatem attigerunt alij quo-

um inter hoc & illud nihil intereſſe putant: quam ob
ſam diuerſæ intemperiei & oppoſitæ membrorum/
ainé meo tempore curatum plene vidi, ſed prophila
æ potius eſſe conſultum.

uòd aurum imponunt coquinæ. Cap. 58.

VINQVAGESIMVSOCTAVVS abuſus eſt, cum aurum cóſumptis iuribus impo nt tanq̃ aliquid facturi: ita omne cóſilium medico℞ potius videri probos quàm eſſe. nam ꝙ aliquis male t turpe eſt, ſed cum ⁊ illud quod male agit inutiliter peruerſe facit id turpiſſimum eſt. primű enim cű ma- iri ſit, aut omnino rudis, alterum eſt non ſolum im- idétis, ſed omnino excordis: qđ enim aurum in aqua coctum imprimere poteſt, quod nec validiſſimo igne luitur, nec odorem, nec ſaporem viribus adijcit, nec ſum minuitur: ſed cócedatur nóne cum lebeti imponi r ad fundum deſcendit? vbi etiá feruente aqua, quę in o cacabi reſidet frigida eſt, vt quilibet experiri pót. go quá volunt in frigida aqua impreſſioné fieri. alij llo cócludunt vt quod internum eſt, nondum calidű tis ſit, etiam aurum craſſum imponunt. quod ſi tandé nſilium eſt experiri, an auro aliqua ſit vis eo℞ admi- tioni conformis/ cur auri folia in ſummo lebetis vbi ruétiſſima ebullitionis vis perſpicić non ſuſpendunt: a vt enim forte eſſe poſſet aliquid viriű quãquam exi- uum tranſmitteretur niſi illud Plinij credere malunt, ſe in carnibus pulli vim auri comminuendi. quodq3 anſmutetur, quãq̃ hoc fabuloſum ſit. at ſi verű? de au- o liquefacto docet: non ſolido illud. igitur pręſtátiſſi- ium potius arbitror auri fruſtra ignita, iure extingue- : nã hoc non modicam habere vim poteſt, qñquidem auteriű ex auro innoxium magis ſit, q̃ ex ferro teſtan- : Principe. quãq̃ & illud ad ignis ſubſtantiá leuiorem

Ex præcepto Zoar p̃ theiſir. cap. 1.

lib. 29. c. 4.

quarta primi ca. 29. & 2. cañ. ca. 78.

pertinere posset.q̃; q̃; quòd etiam oculis conferat a[…] mentum egregiæ ac propriæ cuiusdam virtutis sit,[…] eius quæ ex igne mollitiei tantũ.itaq; si quoquomo[…] auxilium in auro existimatis/ea facite saltẽ quæ si p[…] bare nõ potestis,attamen reprehendi nequeant.mem[…] cum hæc scriberẽ ex frequenti igniti auri extinctione[…] albo vino,saporis quandam gratiam sensisse,quæ nõ[…] igne,sed ex auri substantia pendere videbatur: perce[…] runt & alij quibus hoc consulueram vtile futurum.

Quòd non obseruant momentaneam con[…] coctionem. Cap.59.

QVINQVAGESIMVSNONVS ab[…] sus est,in momentanea concoctione in qua m[…] ximum peccatur.nã cum fluxio ex alieno loco fuerit […] luti in distillationibus nõ potest excerni permista inc[…]

3.reg.acuto. cõ.13. cta materia, vnde Galenus momẽtaneam concoctio[…] vbi oportet aucupari docet:quã nostri medici nec an[…] maduertentes,nec minus quid faciendũ sciẽntes in inf[…] nitos morbos homines perducunt.

¶ Præstat in his vna concoctione visa subito eadẽ di[…] ac hora euacuare,ac iterum concoquere, sic enim bre[…] finietur morbus nũquam alias finem habiturus conco[…] ctæ vrinæ sequenti die, alia non concocta, subsecutur[…] sit ad multos dies permansura.

Quòd accidentibus curam exhibent. Cap.60

SEXAGESIMVS abusus est, cum accidentibu[…] curam exhibent,cum tñ accidentia nullam habean[…]

12 de inge. in prin. intentionem curatiuam prorsus ſm Galenum.at dicen[…] in libro ad Glauconẽ curat,facilis responsio est acciden[…] ria,vt accidentia sunt,nullam curam postulant, vt vero[…] in causam ægritudinis addunt,nõ vt accidentia, sed vt[…] morbi causa medelam desiderãt, qualia sunt insomnie[…]

vehemens dolor, & nausea, nam primum humores
t & robur exoluit, secundum virtutem dirimit, ter-
n cibum prohibet, itaq; accidentibus cura nulla de-
ur. medici plus de gloria sua q̃ de infirmi salute sol-
i, illud primum statuunt, vt accidentibus obuiam
, plurimumq; fit, vt eadem cura symptomata tollāt,
orbi causam vsq; ad perniciem augeant: accidentia
ur quę causam morbi non augent, curanda nō sunt,
ti leuis dolor, sitis in corpore humido, sternuta-
oris amarulentia, inquietudo, sanguinis fluxus non
rfluus, impatientia luminis, & talia quæ solent & in-
os perturbare, & astantes terrefacere, medicum au-
egregium nullo modo mouere debent. sed in hac
em admonitione me operā perdidisse scio, cum pri-
medici lucri desideriū post habituri sint, quam huic
silio obtemperaturi, quo nullum sibi pręsidiū apud
gares ambitiosius habeant.

Quòd uitant hyemem in detrahendo sanguinem. Cap. 61.

EXAGESIMVS PRIMVS abusus est, in san guinis minutione in quo ex temporibus errant. nā
n Princeps & Galenus ad Glauconē velint, vt super- quarta primi
um caloris & frigoris deuitemus, primum quidē fri- c. 20. lib. 1.
s plus q̃ expediat vitant, calorem autē minus, vnde
rtis curatiuæ cum causas dehortātes à sanguinis mis
ne distingueret, nequaq; frigus sed calorem immodi
m adnumerauit, tanq̃ exoluentem & siccantē nimis,
goris autem nullam mētionem prorsus fecit, vtpote
ad negādam indicationem missionis sanguinis nul-
n præferret vim. qđ vero ad quantitatis rationē per-
ere videbatur, ad vniuersalem methodum detrahēdi
rinceps & moderni recipiunt. vnde in libro de sangui
s missione (quod attinet ad indicationem non detra-

,, hendi sanguinis,aut omnino pauci est ex ætatibus pu
,, tia,ex colore hominum cādidus supermistus, ex tēp
,, anni canis. cæterū quæ his contraria sunt,aliam rōn
,, non multi sanguinis detrahendi habent, vnde in ma
mis frigoribus à larga sanguinis missione cauendū e
hæc Galenus quid clarius: in siccis igitur temporib
omnimodam sanguinis minutionē cauere docet,in fr
goribus largā & exuberantem.pręstiterit igitur quan
fieri potest caniculæ temporibus/sanguinis vitasse ed
Ad Giau.p̄. ctionem. vnde Galenus ibidem quoquot sanguinē m
serant,his temporibus mortui sunt.in hyeme autē nu
quam temporis habita ratione ab ea abstinendum, se
parcius subtrahendum. præcipue vbi extreme hyemi
regio,& temperatura frigidissima copulata fuerit.

Quòd dant cassiā post incisionē venę. Cap.62

SEXAGESIMVS SECVNDVS abusus est quoniam ipsi dant cassiam post sectionę venæ,& i hoc videntur vti duobus motibus contrarijs non fr vnam rōnem quare natura impedit̄ & debilitatur, ide periculosa est hæc operatio, dānosa, & ab antiquorun
9.de inge. mente aliena.in tam celebri tn̄ vsu, vt nihil frequentiu inueniatur,& licet Galenus post venę sectionem ventr moueri concedat, attamen illud est per accidens in del
29.secundæ particulæ. quio:non enim aliquid propinauit, vnde super aphori mo illo(cum morbi inchoant) vult Galenus quandoq;
quarta primi.c.4. vnum auxiliū quandoq; alterum, nequaq̄; tn̄ ambo si mul vnq̄; esse necessaria: & Princeps cum aūt vnus hu mor superabundat, tunc magis est necessaria purgatio, cum omnes incisio venę:igitur ex diuisione patet quòd
quarta primi.c.5. nunq̄; simul sunt opportuna.⁊ alibi balneū non est vti le, eo quòd trahit materiā ad extra tempore pharmacī, pari ratione nec sanguinis missio cum materiam ad ve nas magnas trahat.purgatio vero contra,vnde in apho

his æquales humores ſectione venæ euacuabis: in- 2.par: apho- rifmo.8.
æquales medicamento.

Quòd fluentibus menſibus timent uenam incidere. Cap.63.

SEXAGESIMVSTERTIVS error eſt, quõ fluentibus menſtruis timent, quoquomodo ſangui nem ſubducere in eo tempore, at Galenus totũ oppoſi- 9.artis cura.
tum facit, nam cum diminuti fuerint mẽſes eo tempore Galenus ſupplet defectũ per venæ inciſionem ſm quantitatem qua defecerunt. animaduertere autem oportet quòd ratione ægritudinis poteſt ſanguis detrahi à brachio etiam: verum ratione menſium deducitur à pedibus, cum ergo conuenerit ſectio venæ ſm pedem nó dubitabis in ea vero in qua iam multo tempore defecerũt mẽſes cubiti interior vena ſecanda eſt: in hoc genere frequentiſſimos inuenies aberrantes ob quæ dimittentes ſanguinis miſſionem ægrum occidunt.

Quòd non audent ſcalpere in cucurbitulis abſq; purgatione. Cap.64.

SEXAGESIMVSQVARTVS error eſt, quoniam ipſi non audent ſcalpere in cucurbitulis abſq; purgatione, & in hoc peccant grauiter, nã dictum Galeni de cucurbitulis intelligitur in nó inciſis, ipſi aũt libr. de cucur bitulis &.13. de inge. vbi docet extra- here tumo- res ſchiroſos et collectiões
adducunt ad ſcalpturam: nam cum poſuerit capitulum generale de ipſis vt ſunt tantũ auertentes & calefactiue, ſubiungit de ſanguiſugis & ſcalpturæ, ita quõ intellectus illius loci eſt periculoſus, & malus. diſtinguendũ eſt igitur, cucurbitulæ quæ apponi debent ad diſtrahendum præſupponunt corpus mundum, quæ vero ad corrigendum temperaturam nequaq̃: quæ vero inciduntur, vel debent poni in cauſa emendãdi ſanguinis cũ extractione per inciſioné, & ſic inciſio pręcedere debet: aut abſo-

lute,& sic non præsupponunt. breuiter nihil voluit
lenus ibi nisi duo. Primum ꝙ vbi scalptura debeat fi
cum purgatione ventris,aut venæ sectione,talia deb
præcedere scalpturã non conuerso modo,non qꝺ ab
lute præcedere debeat,sed vbi duo simul oporteat fie
Secundum ꝙ cucurbitula sine scarificatione non de
apponi quantum ad resoluendum dispositioné,nisi c
14.de inge. pore expurgato.Tertiũ vero alibi addit in ægritudi
bus cutis cucurbitula non debet apponi nisi expurga
corpore,nã sic plus trahit q̃ resoluat,siue cum scalpt
ra seu ἐγχάραξει, seu non.

Quòd curant phthisicos fucosa cura. Cap.6

SEXAGESIMVS QVINTVS error est,
in empicis & phthisicis perdiderunt curam verã.
est quod si sanies sit alba iuuat incidere ac exurere sec
dum pectus in loco in quo velocius petia exiccatur,
licet Albucasis capite.31.partis primæ videat hoc qu
6.aphor.27 ignorasse, attamen inuenimus nos Hippocratem sup
hoc conuenienter ausum, & ratio testificatur super h
quãdoquidem nulla alia salutis spes inuenitur, & quo
sit in exterioribus licet periculosius, necessario tam
magis fit in interioribus,& hoc est primum in quo pl
rimi moriuntur,qui sanari integre possent.

¶ Secundus error circa hoc est quod ipsi vtuntur pr
pter constrictionem pectoris,⁊ febrem hecticam & ac
dentia eius,& febrem putridam cura humectatiua,⁊ n
sciunt illud quod dicebat Galenus secundo artis cura
tiuę,quòd cura vlcerum est exiccatio. ⁊ ita dum auge
causam principalem & curant ramos faciunt curam pa
liatam producendo ægrum ad mortem miserabiliter
& decipiendo & malefaciendo.

¶ Instruẽdo igitur vnam curam in hoc casu vt hæc s
argumentum aliarum, ponamus qꝺ cuidam sit phthisi

cere pectoris, & nõdum peruenerit ad vlcus pulmo Cura prima,
in primis quidem dabis ptisanam hordei & mulsam
hordeo expurgãs, & in ptisana pones bolum arme
n, & facies eam ex aqua decoctionis mirti, aliquãdo
icis mediani fraxini, aliqñ ex decocto apii, aliquan-
oliuellę, aliquãdo cauliũ: ita tñ ne multa virtus eorum
atum cibum faciat, dabis interim hanc ad expurgã-
n mirabile decoctum. ℞. radicum iridis & cari agre-
& assari, & myrrhæ, nasturtij, amigdalarum amara-
, serapini, hysopi, prassij, radicum apij, foliorum oli
ę, radicum gariofilatæ, glycirizæ, añ. ʒ. i. capillorum
eris viridium pugillũ vnum, coquantur in libris. ii.
æ ad cõsumptionem medietatis, cui collatæ addan-
pro qualibet medietate singulis vicibus succi rapha
. ʒ. ii. vsq; ad. ʒ. v. ẜm tolerantiam sachari. ʒ. iii. bibat
idũ in aurora, hoc solo possunt sanari medicamine.
uòd si non omnino sanantur sed tantũ expurgantur Cura secũda.
ato vlcere ab exteriori pure detur boli armeni infu-
. ʒ. ii. in aqua oliuellæ vel gariofilatę, cum vnc. ʒ. vini
i, & hoc bis in die, comedat etiã carnem ericij, quod
um hoc remanserit caliditas detur. ʒ. i. trociscorum
caphura omni die cũ aqua gerani. Quòd si nec per Cura tertia.
c sanatur post primũ decoctum detur hoc. ℞. hordei
c. ii. coquatur in libris. ii aquæ ad ruptionem perfe-
am, postmodum imponantur cancrorum fluuialium car
s, videlicet caudæ & coquãtur ad perfectã dissolutio-
m, & in hoc dissoluantur trociscorum de luto arme-
. ʒ. i. ʒ. pro singulis vicibus, interim exhibeatur ouum
m hoc. ℞. pulmonis vulpis, boli armeni. añ. ʒ. ʒ capiat
m luteo oui, & vtatur etiam vnc. i. ʒ. syrupi mirtini
m. ʒ. ʒ. myrrhę. &. ʒ. ʒ. trociscorum de caphura, & de bolo
meno, & vtatur ante cœnam sacharo rosato ex onc. ʒ.
sq; ad. ii. ẜm tolerãtiam cum luto armeno. Quòd si p quarta cura.
oc non sanaẞ, distilletur lutum armenũ ex lib. iiii. & de

aqua illa detur per horas. vii. ante cibum. ʒ. i. cum vnc
aquæ pimpinellæ, & sunt aliqui qui cum ipsa exhibe
aquam sanguinis humani & sanant, & vtilior medic
est vsus aquæ boli armeni vt dixi per dies quadragin

quinta cura. Et si hoc non contulerit. ℞. radicum apij, foliorum c
uellæ, añ. vnc. 5. raphani vnc. i. 5. infundātur cum vnc
boli armeni, & fiat sicut dixi in libello de aqua ligni,

sexta cura. capiat quadraginta diebus, ꝛ sanabitur. Et quidam bi
oleum vitrioli cum aqua capilloꝝ veneris, vel cauliu

7. cura. & sanatus est. Et aliqui dant aquā vitæ cum bolo arm
no, deinde sacharū rosatum, & vtuntur aliquādo cice
excorticato, & aliquādo aqua limariarū cum hęmati

8. cura. ꝛ omnia hęc sunt mirabilis iuuamēti. Sed modo pon

9. cura. mus qđ tot auxilijs, vt plerūq; accidit æger non iuue
si posset transmitti ad habitandum in siluis piceæ pl

10. cura vsualis. iuuabit, q̄; si habitaret in Aegypto. Et ex his quæ mu
tum iuuant est vti terbentina frequenti cum ouo dim
nuendo quantitatem oui & est singulare, & cum pau
est materia retenta, ꝛ sputum satis facile, & reliqua dif
cilia tunc sachari rosati quātitas perpetuo assumpta c
pane recenti sæpenumero cōsolidat, ꝛ puluis herbęsicu
læ ad hoc est mirabilis, nos vero sic sanauimus multo

❡ Cum vero æger cum hoc tendit ad malum, faciemu

11. cura p cauterium in fine. curam quam præcepit Hippocrates in. 3. de morbis, ho
modo cum quis purulēta spuit, tunc ægrum in sede po
nito ieiunum, ac alius eum humeris concutiat, mouēd
fortiter ꝛ velociter, ac aurem admoue pectori, qua par
te sonitus exauditur ea pus collectum est, quod si nō so
net, nihilominus stante tussi ꝛ difficultate spirandi cu
tumore pedū empima est, siue collectio saniei: tunc igi
terram creticam madefactam, vel cretam superimpone
ac siccatam denuo madefacito, donec cognoscas eo la
tere saniem contineri, quo prius pus siccatum est: cogn
to latere secabis ea parte qua sanies redundat, iuxta pr

cordia

...rdia ab horaq; sectionis exures, non solū locum inci...nis, sed & patientem locum, donec possit coalescere, ...c sanguis aut pus amplius effluat, post quotidie bis à ...unio linamento crudo, videlicet sicco introducto sa...em extrahes, ita vt duodecima die totū effluxerit, atq; ... exiccato toto thoracis vētre curabis, vt iniecta mul... tussiat, sanabisq; interius vlcus per medicamenta, de...um eum curabis complete. ꝙ autem nō hoc solum de ...npicis dixerit, sed de vere phthisicis, patet, cum subiun...t: (sic etiam suppurationes ex vulneribus pulmonis vi ,,
...o magnis obseruationibus obseruato curatoq;) signū ,,
...tem mundi pectoris est mulsa munda regrediens per ...s vulneris, pulsa per tussim: cum vero cōualuerint lac ...inę potādum dabis, donec ab hectica fuerint liberati, ...t trociscos si libet de caphura. Hęc est vera ratio curā...æ phthisis, quæ vlcere spiritualium facta est, quāq; illa ...uæ pulmonis vitio est vis curari possit. si autem pus sa...iesq; quas expuunt, non sint probatę qualitatis, ab hac ...ura penitus abstinebis ſm Hippocratis Galeniq; sentē...iam. manifestum est autem & hac cura empicos sanarī ...naxime. valeant ergo qui curam exercent blandientem ...grum occidunt, nam ista operatio multo minus peri...ulosa est ablatione lapidis ex vesica. eorum vero qui in ...ulmone vlcus habuerūt, cum pus bonum erat nos ali...quos sanabamus.

Quòd exturbant ægros à somno. Cap. 66.

SEXAGESIMVS SEXTVS abusus est, cum ægros aut syrupoꝝ aut medicinarum propinandarum causa à somno exturbant, plus incōmodi ex somnī interruptione ferentes, quàm vtilitatis ex pharmaco. nā somnus semper bonus nisi in principio & in augumēto 2. apho. cō. p̄
accessionis, quibus temporibus medicina etiā est inutilis, nunquā igitur æger solius potionis causa à somno

erit expergiſcēdus, in quo etiā errore accidit vt ſomn concedant poſt medicinam leuem in quo contradicun ſuo Auicennæ: & etiam quòd dant vnum tantum ſyru pum in die, & cibum duplicant aut triplicant. & inten tio Hippocratis in libro regiminis acutorum fuit, vt c coctio fieret, totiens quotiens cibus dabat̄, ob hoc oxi mel dedit, quandoqꝫ pro cibo, interdum pro potu, me lius igitur eſt vt in acutis ſaltem ſyrupi duplicentur, & frequenter ſyrupus acetoſus pro potu confert, ô quàn in hoc medici noſtri temporis ſunt ſecordes.

quarta primi a. 5.

2. & 3.

Quòd inungunt renes ex unguento Galeni. Cap. 67.

SEXAGESIMVS SEPTIMVS abuſus eſt, in vnctione renum ex vnguento Galeni infrigidante in quo totiēs peccāt, quotiens cogitant: nā primo dan infrigidandi cauſa, ⁊ oleum iam ſui natura calidū eſt. & oleum roſatū eſt ferè medicina temperata, nam roſa ib eſt ſm virtutem, & oleum ſm ſubſtantiā. elaboratio illa licet refrigeret, aliquatenus, non eſt tamē ſufficiens: at d cunt aperit poros, ⁊ ex hoc ſoluit calorē febrilem. ⁊ ego inuenio ꝙ confert in apoſtematibus, qꝛ confortat par tes in principio conſtringendo eas ne recipiant, ſed hæc defendantur licet, malus tñ vſus eius in principio, qꝛ re percutit mām ad intra, nec habet vim refrigerandi, quo quomodo illud qđ eſt in venis, multo minus qđ eſt in arterijs, & in concauitatibus. Secundo qꝛ ipſi perpetuo inungunt ſine aliqua ablutione, ⁊ in hoc faciunt totum contrariū quæſiti, nam pinguedo olei obturat poros, ⁊ qđ eſt terreum reſidet in eis, ⁊ facit nocumentū magnū. Tertio qꝛ inungunt ex eo calido, & iam præceptum Galeni eſt, qđ niſi aliud obſit actus medicinæ debet eſſe cōformis potentiæ, vnde ceruſa debet imponi frigida, & oxicroceum calidū. Quarto qꝛ dixit Auenzoar quòd

3. de tēperamentis. in fi.

ꝑ theiſir. t. ꝑ. ca. 7.

ne oleũ exterius appositũ nocet in ægritudine ex bi
ex ratio est cum eo,q: nihil est inter liquores q̃ faci-
s inflãmetur,nec inuenimus Galenũ vti in cura putri
rum inunctione olei alicuius,nisi ad maturandũ, vt
ventre cum camomillino, etiam q̃ sani eo tempore
opter vsum balnei assidue vngerentur,quanto minus
nc,& ex hoc patet error illorum qui etiam herisipela-
inungunt oleo rosato,nam cum morbus est vehemẽ
inflãmationis debemus vti aqua cum caphura,& vi-
propter hoc aliquos male terminari.

Dico igitur quòd primo talis inunctio non cõuenit
i factis euacuationibus.Secundo quòd debet fieri q̃n
mpetit ex oleo frigido in actu non calido. Tertio ꝙ
st horam diligenter debent detergi renes cum vino
o antequam iterum vngantur.

uòd quandoq; præponunt medicamentum sectioni uenæ. Cap.68.

EXAGESIMVSOCTAVVS abusus est,
q̃m propter dictum Auicẽnę faciunt quãdoq; phar
aciam præcedere incisionẽ venæ,& quidam dant cas-
m ante.& intentio in quarto regiminis acutoꝝ est,q̃
ud ꝙ dixit author illius libri,siue Hippoc.siue eius di
ipulus,sit verũ, & est q̃ sanguinis minutio,nõ solum
ẽm medicinã,sꝫ & clismata debeat antecedere,itaq; val
peccãt,qui cassiam vel ẽt enemata ꝑponunt incisioni
enæ,sed deterius valde qui alio vtunt̃ medicamine.q̃
dicãt caue ne fastiditũ phlebotomes ex Principe,nam
illlud voluit Hippocrates & Gal.r̃ndeo q̃ fastidium
on tollit̃ per cassiam nec per medicinas nisi violẽtas,
ut per inediam,quomodo igitur anteponent quidq̃; ?
Vtilius igitur existimo ab ipsa inchoare venæ sectio
e nec lenitionem ventris præmittere,& si Principi pla
eat, & multo minus purgationẽ, & ratio super hoc est

quarta primi ca.4.

quarta primi ca.20. ꝑ regi.acuto.

quod sectio venæ trahit, qđ est de propinquo cordi a
extremum, & lenitio qđ est propinquum hepati, & me
lius est vt materia quæ est iuxta cor declinet ad hepar
quàm ecóuerso, igitur minutio præcedet, nec humores
in venis superabúdantes alio modo melius soluuntur
q̃; venæ sectione, nó igitur purgatione, nec quod est in
concauitatibus trahetur ad venas magnas per solá mi
nutioné, nec hoc contradicit ei, qđ dictum est in.17.ab
usu. ná tunc nulla est intentio subducendi sanguiné me
rito morbi, & si forte aliqñ merito quantitatis vel alte
rius causæ, ad authoritaté tamen Rasis alias dicam.

Quòd utuntur iuribus in confortando uentriculum. Cap.69.

SEXAGESIMVS NONVS abusus est, quon
iam vtuntur iuribus artificiosis in confortando ve
triculú & nesciunt, primo quòd omne pingue laxat &
mollit, secundum quòd talia sunt humida in actu, etiá
quod essent sicca in potentia, & ideo nó possunt iuuare
in tali dispositione, nam forma plus facit, quàm virtus
corrugatio enim & incrispatio sunt quæ cófortant ven
triculum, & iura actu distendunt & relaxant maxime in
plurima quantitate, igitur cura vera est cum electuarijs
de sacharo, solutis tñ, & cum trociscis & similibus.

5, de simpli. medic. facult. cap.11.

Quòd in hectica dant medicinas. Cap.70.

SEPTVAGESIMVS abusus est, ꝙ in hectica
dant medicinas, de qua posita ꝙ sit curabilis, nihil
adhuc est deterius. & ego pono rónem, nam laxantes ca
lefaciunt & exiccant ét quòd essent violæ & addunt in
caliditate ⁊ siccitate, reliquæ medicinæ ét quòd non le-
niant, nocent tñ & ponamus de caphura quę ſm rónem
Galeni iuuare debet, maxime ſm authoritatem Rasis, ⁊
ponamus radicem dulcem, ⁊ manifestum est qđ in sana-

6. cóti. ca. p. fo.118. col.4

17. cóti. c.7. fol.362.

one hectici oportet sanguiné arterialez refrigerari, ac
militer arteriam, sed in sanguinem arterialé nihil tran
t nisi sanguis venalis, igitur oportet medicamentum
ctum iam esse sanguinem venalem, ac virtutem illam
misisse, omitto rõnem quòd exigua quantitas contra
ntam multitudinem renitente corde & arterijs nihil
roficiet, & hoc saluo casu in quo etiã venalis efferbue-
r, sed tunc spes nulla est salutis. forte possunt dare ne
orrũpatur venalis ab arteriali, tñ relinquitur intẽtum
uòd nullus hecticus cõuenienter potest curari per me-
icinam aliquam, ꝛ qȯ in vno solo casu possunt exhibe
i quæ nullo modo ventrẽ mouent, quæ autem leniunt
unquã. igitur in hectica omnino sunt fugiendæ medi-
inæ. quod si dicant cum cõplicantur putridæ dabimus
ropter putridam: & ego dico ꝙ tunc solum sufficiunt
õcoquentia, ꝛ nocumentũ medicinę attractiuę hecticę
st maius iuuamento qȯ facit in putrida, ꝛ in rei verita-
e tunc remanet aliqualis ambiguitas & ẽt de principio
uræ, de quo dixi in libello florido ꝝ. pro nunc satis sit
ntelligere ꝙ medicina in hectica quæ fit ex vlcere pul-
nonis ꝛ apostemate renum posset prodesse, vbi talis cã
sset curabilis, sed causæ essentiales morbificæ mẽbroꝝ
quæ sufficiunt ad generationẽ hecticę sunt insanabiles,
igiť nunq̃ medicina conueniet. consultũ est igitur pru-
dẽter in lacte & in balneo aquę frigidę in q̄bus duobus
auxilijs est oĩs spes, ꝛ ĩ aliq̄ casu trocisci frigidi laudanť
potius prophilacticæ, quã curatiuæ, parti cõsulendo cũ
videmus hepar inflãmari & corpus ad febres parari.

Quòd derelinquerunt usum incisionis arteriarum. Cap. 71.

SEPTVAGESIMVSPRIMVS abusus est, qm̃ ipsi derelinquerũt vsum incisionis arteriarũ, & incidunt solas venas, scio reclamabunt ꝙ hic error est

in nõ faciendo quasi non fit error nisi in faciẽdo.fate maiorẽ in faciendo errorẽ esse, at non in faciendo im riti medici est omnino. vnde sciendũ qđ vt in libro flo ridorũ dixi, in febribus putridis soluendę oppilation causa vena inciditur, ideo nunq̃; arteria, q; in ea non c dit oppilatio, attamẽ in omni dolore pulsatili, vt hab

1 ſ. cõti.c.vl. à Rasi debet arteria incidi, ideo in pleuresi non incidi q; nõ est dolor pulsatilis, ꝛ hoc bene animaduertit Pri

cap.de signis pleuresis. ceps. 10. tertij ideo Galenus etiã monitu somnij se cur uit à dolore lateris sine febre, nã vt visum est ibi omni dolor pulsatilis est per se sine febre putrida, sed cõiung tur ephimeræ, declaraui hoc ibidẽ, oportet autem vt si dolor vehementis pulsationis, in principio etiam, nan cum iam apostema magnificatur fit dolor pulsatilis ra tione compressæ arteriæ de quo dolore non dico.

¶ Cum igit dolor aliquis vehemens & pulsatilis à pri cipio ægrum infestauerit arteriam quæ in directo est, incide, & multum permitte fluere sanguinem, donec in ipsa operatione dolor cessauerit.

Quòd ꝓhibent aerem liberũ ab ægris. Cap. 72.

SEPTVAGESIMVS SECVNDVS abusus est, cũ ipsi includunt miseros ægros cameris ꝓhibẽ tes ab eis aerẽ liberum, tanq̃; aer liber ad salutẽ, non sit vtilissimus. vnde aer ꝑflatus emẽdat malã temperaturã cordis & spiritus, & reuocat calorẽ nãlem, & exhilarat animũ, & tollit malos vapores, vtilis aũt est oĩbus mor bis, exceptis lęsionibus capitis, maxime vulneribus ꝛ cõ tusionibus. Secundo qñ aer est corruptus, vt tpe pestilẽ tiæ, quãuis tñ Zoar altas, Rasis perflatas cameras cõsu

3.theisir.t.3. lant, defendi pñt aere nõ corrupto. At in oĩbus alijs de

ca.1.& .10.ad bent teneri fenestrę aperte, nisi sol noceat nimia calidita

Almã.ca.16. te, maxime aũt est hoc vtile in febre pestilẽtiali & phthi si ac similibus, & hoc nisi in horis cõciliandi somnum.

Quòd exercitationem à cibo noxiam existimant. Cap.73.

SEPTVAGESIMVSTERTIVS error est, cum exercitationem à cibo noxiam esse credunt: & tamq; non in re ipsa semp decipiantur, in causa tñ errát primo: inde qđ generale pręceptum esse putant. cám igitur credunt esse qđ cibus nó concoquat: crudusq; exeat e ventriculo: sed nec in hoc aberrant: plerúq; enim hoc cótingit: sed cur descendat, in hoc decipiuntur. ná existimant ob id, ꝙ os ventriculi sit in fundo. at vero si quis huius error, hic certe est tolerabilis. ná Galenus hoc credidit: inquit enim in anatomicis à gibbo vétriculi incipiens, vsq; ad imum ipsius terminú, quem Græci pyloron vocant intestinoꝝ originé. Quáobrem si sic se haberet ét leuis deambulatio periculosa esset. & nó lateret nos cur à cibo exercitari minime cóueniat. verum Galenus qđ exercitium noceat nimis planè docuit, sicq; plerúq; res se habet: cur aút hoc fiat nemo adhuc explicat, nisi falsa ex suppositione. cóstat enim ventriculi os inferius in suprema parte esse totius amplioris capacitatis, ex dextro latere. ab illius fundo in perfectis hominibus palmo fermè distás. Quo fit vt nisi admodú quis se repleant, tum maxime potu, ét si pylorus apertus sit, nihil effluxurú. ergo exercitium non hac de causa nisi saltitet homo obesse non pót. & tñ nocet, quid igit̃ in causa est? porro non solum in prima sed ét secunda concoctione obest, nec tñ pylorus alter est in iecore. Quid igit̃? reor duabus de causis concoctioni nocere exercitationé. primú ꝙ iecur ac mébra excalefaciat, quæ exinanita prius, quàm absoluta sit coctio prima, cibú ad se trahunt. secúdo ꝙ perturbent̃ ea quæ in ventriculo sunt. si enim tm̃ obest varietas ciboꝝ, q difficulter concoquunt̃: tum vero malus ordo magis? necesse est eú qui à cibo exercita

libr. 6. & 4. de tuen. sanit. in fine.

tur vtriusq; exẽplum præstare: varietatis scilicet ac ma ordinis. quare quę ventriculo insunt partim cocta par tim cruda, alia ẽt semicocta erunt. manifestũ est igit̃ cu exercitatio noceat. aderit & in prolixa spirituum à loco reuulsio tum resolutio si violẽta fuerit. quare à cibo le uis inambulatio ac breuis cõfert. si quispiam ẽt exerce necesse habet, à potu caueat, & tenax substantia vi susci piat nutrimentum. quale est panis: & si aliud placet me aut amigdalę, ex hoc vero manifestũ equitationem exe citatione paulo minus obesse, nisi in asturconibus leui sima ac breuis peragatur. cum tamen non calescat in il la corpus, ab exercitatione in multis, longo relinquitu in nocendo interuallo.

Quòd dant in articulari morbo & podagra decocta cum uino. Cap. 74.

SEPTVAGESIMVS QVARTVS abusus est, cũ in articularibus morbis tum podagra chira graq; decoctũ in prandio & cœna pro potu exhibẽt, ex cinamomo & radice dulci, ac coriãni seu coriãdri semi ne, eodẽ tempore vinũ concedunt. Quin ẽt in prandio dant vinũ, à prandio decoctũ: alij ẽt deterius consulunt vt vino decoctum imisceant. hęc est illa egregia medici na nostro℞ temporum: in qua nulli rei cõsulitur, nisi vt nouũ aliquod cõmentũ excogitetur: tum vero vt alios imitemur nõ qui profecerunt, sed qui callide artem exer cuisse vident̃. Nihil habent pro se in hac cã, nisi qđ cibi laborantiũ his morbis, tñ alijs diuturnis medica virtu te carere nõ debent. verũ vt ex initio rẽ aggrediar, alius primo victus aliusq; potus, ei quę ex bile fit alius ei quę ex pituita debet̃. nam in hac vinũ cõcedit Aetius lib. 12. & cibos calidiores cũ in biliosa non cõcedat. an igitur hoc erit medicamentũ circulato℞, qđ oĩbus ferunt con uenire morbis? summũ vero Græco℞ in hoc consilium

Alexandri.tñ etiam Aetij ac Pauli,Galeniq; ac Ara- libr. 4.ca. p.
m omniũ vt cibis parũ nutrientibus alant̃:at vinum lib. 12:c.26
fertim nutrit,maxime rubrum qđ præferunt cæteris. &.23.
monstrauimus ẽt nos in cõtradictore nr̃o, vinũ hoc lib.p.trac.2
bere præcipuũ vt nutrimenti assumpti maximã partẽ con.7.
sanguinẽ transmutet.ipsum ẽt decoctũ plurimę nutri
onis est cã. verũ hæc tolerari qñq; possent cũ cæteris
roribus.ad diuersos potus miscere malũ est. nã varie
s cibi concoctionẽ impedit. at nec minus potus. pars
im iecori dilecta trahit̃ ac secum rapit qđ noxiu3 est.
no ꝛ Aetius vinũ cum exhibet paucũ syncerum fuluũ
subtile dat,non aũt cum aqua permixtum.est ẽt vino
culiare vt decocto iunctũ acescat. vnde ẽt cum aqua
ordei dare syrupũ acetosum vetuit Princeps. & quãq; prima quarti
oc dixerit de aqua hordei cũ syrupo acetoso ostendit trac.2.ca.9
illud esse verũ,ẽt si sumatur cũ vino,vt declarat expe
imentũ,vtrunq; enim corrumpitur.cãm corruptionis
sse calorẽ nõ hordeũ satis declarat Columella, vbi eũ lib.12.c,30
edimere docet.ignea enim vis vt musto addita præser
at ne acidũ fiat:sic ad pmutandũ vinum egregiam ha-
et facultatẽ. Optimũ præterea est consiliũ Græcoꝝ vt
ibi oẽs ventrem lenem faciant coriãnon.cinamomũ,ꝛ
adix dulcis astringunt non parũ.hæc ẽt medica vis ni-
nis ventriculum offendit ac iecur. imo nullus eoꝝ qui
oc potu cũ vino vtuntur ad senectam perueniet:habet
nim præcipuam in se noxã exurendi iecur.& hecticam
ut hydropẽ conciliabit.eadẽ enim est ratio quæ in ca-
ida aqua dicta à Principe.vtinã tantum studerẽt medi- secũda primi
corum libros,vt ambitioni & auaritiæ ac dolis,dormi doc.2.ca,16
tantem quæ passim iacet, in omni podagra & chiragra in fine.
in qua articuli nondum excussi sunt aut tophum habẽt
curam exactam inuenirent:quam ego ad hãc vsq; diem
nõ docui,cum occasionem expectem. adeò enim quidã
mente capti sunt,vt nõ tam sanari cupiant, q̃; hæc ime-

ritis ostendere. verũtamẽ alias in contradictore suo lo
co omnia quæ ad negotium hoc pertinẽt edocebimu
¶ Melius igitur esset vinum aqua calibeata diluere, at
plices ex garo ante cibum sumendo. si autem aqua bo
na sit, ex cartami seminis, aut cnico, idem enim est sum
tur passis vuis additis. hoc optimum hoc salutare pra
sidium: aut quod illi porportione respondet.

Quòd in capitis uulneribus ossis terebration frustra molliuntur. Cap 75.

SEPTVAGESIMVSQVINTVS abusu
est, quem olim Conciliator explodere nixus est. se
auaritia pessima chirurgoꝝ eum denuo redemit. dupli
ci aũt modo peccant & qđ frustra terebrant nõ sine m
gno vitæ discrimine: & qđ vnguenta pus trahẽtia nun
sine diligentia hac freti securitate cõficiunt. Tonsores v
deas in omni capitis vulnere os capitis detrahere, tanq
cerebrũ artocrea sit. at illud præter periculũ accedit, q
sanati debili capite, atq; oĩbus causis obnoxio superui
uunt. at illi rem magnã astantibus fecisse vidẽtur, ac si
mul ægrũ ingenti periculo liberasse. & hercle id agunt
sed periculi ipsi authores fiũt. interim ne alijs minus au
dacibus, quos existimari volũt imperitos, credamus in
petrare à nobis solent. scio quẽdam cũ ceratum confeci
set, quo ossa ac pus nõ secus ac forcipe & cotto detrah
ret bis veneno ob inuidiã expetitum, ab alijs chirurgis
Marcus ab Vrsa dicebatur. timẽt enim illi ne sic nimic
plus ars ipsa vilescat. exẽplum sequẽtes vt fertur chiorũ.
vt enim lachrima lentisci superabũdauerit mergunt qđ
superest: ne pretio solito decedat. sic illi malunt liguri
ca liberalitate defungi, quã quicq; superesse aptũ vsibus
hominũ. Sed ad rem redeo. cũ in vulnere non scindit̃ os
vllo modo nec confringit̃, iam oĩno terebra frustra ad-
mouet̃. si vero os quidẽ ex superficie vulneratur, nec sic

...rare os oportet. cũ sanies ingressum nõ habeat, ad ...branam durã. si ẽt diuiditur ac ossis pars donec mẽ...a detegat̃ aufertur, iã nec sic opus habemus ferro, ...itus puris pateat. cursus si frangitur & cõcidit, iam ...ra opus nõ est, sufficit enim partẽ fractam iã aufer... Quod si nõ concidit, æger tñ habet mortis signa, in ...re ipso moriet̃. declarauimus etenim ꝙ his, qui nihi...cius melius sunt habituri admouẽda manus nõ est. ...spes sit, os aũt sub percusso loco rimã non habet, sꝫ ..., quid proficies si in loco vulneris os terebraueris? ...; ẽt cum vincula pericranei ꝛ durę mẽbranę suturis ...tis collidunt̃: cum nõ sit vitiũ hoc in directo vulne...ed sub cute in latente parte: vt incertus sit oĩno illi...ocus. Sed nec vbi rima in osse tẽporis Galenus enim ...euitauit. vbi ẽt suturę propinqua terebra mortẽ in... ꝙ pericranei & duræ mẽbranæ vincula soluuntur. ...vero aliquis nõ vulneratus sed ꝑcussus, in osse supre..., & ƀm vtrãqꝫ tabulam capitis os rimã à sutura pro... adeò exilẽ contraxerit, vt sanies ipsa egredi nequeat. ... vide ex terebra quot sequantur incõmoda. primum ...dẽ dolor vehemens ob adiacẽtes vtriusqꝫ mẽbranæ ...pagines. Cerebrum ẽt concutit̃ vnde cottũ auribus ...mittere solẽt, qui flagitiũ hoc satis scire exercẽt. lædit̃ ...o grauiter ex supueniente aere: nõ solum membrana ...ra sed & interior ꝛ totũ ipsum cerebrũ. hæc aũt certa ...erranti detrimẽta. at quot ex errore vt Galenus inqt̃ ...n si vel cõprimatur cerebrũ vel concutiat̃ attonitus ...orbus illico aduenit. sunt quibus profluuiũ sanguinis ...ortem afferat. alijs phlegmon supueniens. alijs labor ...eris accẽdit febrẽ ex qua moriunt̃. Cum & victus te...issimus ibi sit necessarius, tantus labor minime cõue...t. at dicẽt hoc necessarium est, saltẽ hoc in casu, quãuis ...n parũ periculosum: cũ aliter sanies egredi nequeat. ...si per os solidũ non est nãæ impossibile peccantẽ hu...

6. artis curat.

2. de loc. c. 9

7. aphor. 5 &c. 14, tertij trac. 4. ca. 5. iuxta finem.

morem expellere, quãto minus rima iã fatiſcente? opti rem igitur qñ etiã ſic ſanati plurimũ detriméti in vita meta ſuſcipiũt, obnoxij ẽt temporum mutationibus a grauedinibus, vt ab hoc opere abſtinerẽt. Sed ſi nõ per ſuadeo his quibus nihil turpe videt̃ præter paupertatẽ ſaltẽ phyſicis hoc notũ erit. illi enim chirurgis, in alie no ſumptu liberaliores erũt. porro elapſo anno docui mus quãtum cerati nr̃i vis poſſet, cũ os inſeparabile. 83 diebus adhęſiſſet chirurgo fideliter rem tractante. nam nulla vi ferri cõcutiebat̃: qđ octo diebus auulſum eſt.

¶ Eadẽ ratio nos doceat ab his abſtinere qui ſe incantatione mederi pſuadent: nã nihil plus habent quàm qđ in medicaméto continetur. diximus de hoc in libro de animi imortalitate. plures enim fruſtra pereunt ẽt leuiſſimis ex vulneribus. ſed qđ attinet impoſtores laceſſere qui vulgo iã fermè noti ſunt? adeò tñ præualet inſanus pecuniæ amor vt ob inuidiam, lapidis veſicæ exciſores mutuis venenis ſe petant: quid putas facturos ſi quiſpiã artem frãgendi illos abſq; ferro inueniat? tantũ poteſt pretiũ, vt ſalutis authores nõ ſolum, ſed & artem ipſam odiſſe cogar. Ceratis igitur innitendũ, auellédumq; qđ iam dimotũ eſt, eradendum quod corruptũ. antiquorũ autẽ ſententijs in contradictore libro rñſum eſt.

Quòd in renũ lapide à pręcipuis abſtinẽt auxiliis uenæ ſectione & purgatione. Cap. 76.

SEPTVAGESIMVSSEXTVS abuſus eſt, cum in renũ lapillo cum maxime excutiat purgationem ac venæ ſectionẽ prætermittunt. cũ dicat Hippoc. iuuenes veratro purgare, venã in poplite incidere. memini anno quodã cum plures calculo vexarent̃, quibuſcũq; venę ſectio, deinde purgatio exhibita fuit his ſalus ẽt reddita eſt. eoꝝ q his auxilijs caruerũt nemo niſi difficulter ſanatus eſt ac tarde cũ aliqui ẽt obierint. nã ſe-

6. epidem. p̃. 1. aphor. 6.

ctio venæ dolorē minuit, & periculū phlegmonis tol-
lit, ac ēt ardentis febris quibus sublatis raro aut nunq̄
feliciter æger moritur. at violēta purgatio humores à
loco reuellit, vt nō facile in vrinę incidant difficultatē.
Nam etiam impellit lapidē deorsum: quasi vecte inferius il
lum trudēte. & si dicant ꝙ Auicēna nō imperat nisi pur 18.tertij tra-
gationē sine venæ sectione. sed nec Paulus nec Alexan- cta. 2.ca.18.
der, illá consulunt imo neq; purgationem. solus Aetius lib. 3.ca.45.
vtrunq; auxilium cōmemorat diuisim tn̄ vt in reliquis lib. 3.ca. 34.
fieri solet: sed haud obscurū est Galenū illum nō vidisse
dum è cubito non è poplite sanguinē auferat. sed hic lo
cus nō est vanas opiniones refellendi, vnus tn̄ Aetius ra lib.11.cap.5.
tionem quasi ducē secutus est. igitur in hoc errore excu
sari qui aberrant merentur, cum hic error sit veterum.
sed nos non sinemus vtcūq;, rationem placitis medico-
rum cædere præsertim Hippocrate & Galeno ducibus.
Quid igitur agendum sit, breuiter accipe.

¶ Cum signa calculi apparuerint in renibus nisi ægri-
tudo consueta sit: nam Paulus Canobius patritius Me-
diolanensis nō aliter eos excernere solet q̄ pueri multi
suos vermes: si plenitudo adest ex sanguine, sanguis pri-
mo ex cubito inde ex poplite auferatur, si autem humor
vnus abūdat detrahēdus erit. cum vero humores æqua
liter augentur mittatur sanguis è poplite. post attenuan
tia impellentia mollientiaq; exhibeātur. iam enim plus
dimidio curę peregisse te existima. victus ex oleribus at
tenuātibus ac melle. tum in acerbissimis doloribus tu-
to balnea emplastraq; administrabis. constat aūt nos in
uenisse auxilium, quod iam duos ægros in vna hora li-
berauit: cū iam diebus fermè viginti quidā medici glo
riosi circa eos frustra laborassent. at ego ēt in illoꝝ alte
ro quāq̄ debili haud veritus sum sanguinē detrahere:
cogente necessitate: neq; enim tutum foret, absq; purga
tione aut venæ sectione, tali præsidio vti.

Quòd medicamenta uenenum continentia refugiunt. Cap. 77.

SEPTVAGESIMVS SEPTIMVS error haud absimilis mihi videtur incuriæ grãmaticorum: nã hi verba omnia barbara & iure merito refugiunt. & ex latinis nec oĩa placent: sed quæ ex Cicerone solum sumuntur. Rursus & in his delectũ habẽt nã quæ vetustate obsoleuerũt negliguntur. atq; sic coartata adeo est latina locutio vt vix cõmode mentem tuã possis exprimere. cum præsertim de re aliqua quæ à foro abhorreat sermonẽ sumus habituri. sic horũ studium cum locupletãdi linguã esse deberet, in angustum eam redigit. sed hoc longe minus vitiosum, cum morã patiatur hæc superstitio: & error inanitatis illorum perniciem ægri nõ pariat. Sic igitur nobis refugientibus medicamẽta quæq; adulterina, vitiata, dubia, incognita, tum ex notissimis exesa, antiqua, corrupta, pauca relinquuntur quibus cõmode vti liceat. ab his si ẽt venenosa omnia prædita facultate subtraxeris: duo non leuia sequunt̃ incõmoda. Primum vt morbis multis propria prædia desint. Secundũ vt ferme nunq̃; æque valida sint illa, viribus affectuũ. memini me hoc dixisse iam de medicamentis purgantibus. at in eis moles, pro virtute satisfacere potest: cũ in his frustra hoc quærere liceat. Et ne oĩno in incertis rebus moram trahere videar, exẽpla quædam proferam. cõmemorat Alexander Epithema ex auripigmento robur addẽs

lib. 3. ca. 27. lieni. & quãq; ad lienem auxilia nõ desint: haud nõ facile est inuenire, q͂d adeò præsentis sit iuuamenti: quodq;

cap. 21. cum hoc illũ confirmare possit. Sic in pastillo Marcelli ad dysintericos quẽ vt præclarũ idem collaudat, cum quinq; venena recipiat sandarachã, lachrimam nigri pauueris, æris squãmam, æs cõbustum & auripigmentũ: tñ hoc medicamentũ ẽt immittit̃ per inferna. sic in Fau

ii pastillo ét prẹter sandarachã & auripigmentũ calx
n extincta ingredit,ad eundem vsum.sic ad gallicam
m quid cōpar inuenies succis aconiti prẹparatis?alij
nos ét fecimus sæpe, argentũ viuum igne elaboratũ
atapotijs exhibent: qđ & alias diximus.nōne argēto
o inter vnguēta aut suffumigia pestis illa abolet ? &
icéna ipse retulit medicamentũ ex veneno ad leprã. tertia quarti
quidã interpretant Albes pro aconito.tũ maxime cũ trac.3.c.3.
at diamuscũ illius esse alexipharmacum.& exposito-
Arabicarũ dictionũ per Bels albũ idem exposuerũt.
ecepta ét præcauendi dum teritur venenũ ab illo cō-
nstrata idem docét. Galenus ét cōmemorat egregia 11. de simpli.
améta carnis viperæ ad eundem morbũ. sunt qui ad medic.ca.2.
dagricos ingentem illaꝝ operam polliceãtur. alij ad
dandos canos, ac senectuté remorandã, alij ad visus
em encomijs præferant.Certũ est Anacardinã cōpo-
oné ex veneno constare,⁊ tñ in frigidis morbis nul-
antecedit. cuius ét meminit Aetius. Philagrij quoqꝫ lib.13.c.112.
tidotus ad diuturnas febres ex eodé: constat sulphure
hyosciamo.& in elephantiasi quam clarũ est esse Aui cap.110.
næ leprã, vulturis medicaméto addit euforbium. sed cap.124.
tñ exterius applicat. ergo ⁊ cantharidarum suus vsus
.⁊ bufonibus: quibus omni salutare magis,emplastrũ
ficitur ad synanché illam à Galeno deploratã, cũ mu
li interiores laryngis sũt inflãmati.memini me aliqñ
m incésis funibus liberasse eo emplastro riuoltellã li- Varignana.
ariũ fabrum/cũ vis tépus liceret sumere ad conficien
um medicamentũ. ferunt ét illi in asclite præclarã esse
irtuté quam nondum mihi licuit explorare.

¶ Igitur cum morbus magnus est,cum tétata sunt cōia
ixilia nec prosunt,ad venena etiam confugiendum est.
c tamen vt vel emendata,venena esse desinant : aut ex-
erius applicentur. nec credas tantum virium theriacæ
nesse reliquis autem nihil.

Quòd purgationem uenæ sectioni præferunt. Cap. 78.

SEPTVAGESIMVS OCTAVVS abusu est, cum purgatione venæ sectioni præferunt. no
Abusu. 17. ignoro me in alio loco rem hanc quasi attigisse. veru
multū interest dicere qn̄ venæ sectio sit administrāda
medicamētum illi cōparare. Nunc tibi tanq̄ exēplar n
dendi referā pro formula tum Mediolani tum Veneti
olim, sed & id cōe existimo vbiq̧, nam nulla cōmunic
herba est vrtica, nascitur in Aethiopia & Germania It
liaq̧, cultis ac asperis locis, sepulchris ét ac in humid
paludibus. exhibent igit̄ ex indica siliqua globum adn
xto ex turbith suo trocisco. inde altera die venæ secti
administratur atq̧ sic optime ægro, tanq̄ ex typo con
sultum existimāt. at non aduertūt, nunc etenim (cū alia
de febribus tractaremus) de morbis absq̧ febre loquor
P sup sextum epidem. c. 6. Hæc verba à Galeno prolata. Ad huiusmodi autē mor
bos veratro vtimur. venam aūt secare cum multus au
crassus sanguis abundauerit in venis. Quòd si vtroc
auxilio homo indigeat, à venæ sectione incipiendu
esse, notissimum est.

¶ At scio reclamabunt habere quē sequantur Principē
cum humor abūdat humores prius æqua post venā in
cide. hoc igit̄ ad contradictionē reuocandum est. ratio
ipsa pro nunc sufficiat in tā pernicioso ac execrabili er
rore. sectio venæ debetur multitudini omniū humorꝶ
purgatio supabundanti, vbi vtrūq̧ auxilium est necess
rium, ibi vtraq̧ vrget causa: quare cū cogimur sangui
nem mittere ac purgare abundāt omnes humores: atq
inter eos vnus super reliquas. si igitur prius moliamu
purgationem, periculum est ne stāte plenitudine, febri
accendatur, vel humores in locum aliquem decumbāt
vel obstructio ingens fiat.

¶ At si

At si prius venæ sectione abundãtia omnis tollatur, solũ relinquit vnus humor qui tunc cõmodissime educitur. alia ratio est ꝙ proprium eductionis sanguinis est virtuté attenuare, eductionis per medicamentũ calefacere: igit sectio venæ non cõmode administratur à purgatione, cum iam virtus ex inedia debilior reddita est: sed medicina à venę sectione. Ergo vbi vtroq; ꝑsidio opus est, semp præmittẽda venæ sectio erit. Hinc patet illum qui nobis quondã proposuit, an stante æquali necessitate medicaméti & sectionis venæ, ꝑponenda esset ipsa venæ sectio? nihil interrogasse: cũ esset definita iã à Gal.

Quòd instrumenta plurima ad chirurgiam necessaria ignorant. Cap. 79.

SEPTVAGESIMVS NONVS abusus est, cũ tot instruméta reliquerunt, olim excidẽdo, terebrando, reponendo, restaurando, adurendo, extrahédo, confirmando'ue necessaria. cum tñ oĩa diligenter Hippocrates, Galenus, atq; Albucasis edoceant. Verum præcipua duo pro luxatis ac fractis. alterũ cui nomen est Glossocomon pro cruribus & vtile & necessariũ. necessarium quidé ad rectam repositionem ẽt dorsi vertebraꝝ. vtile aũt vt qui laborant etiã mouere se possint vt Hippocrates inquit. totiens eum Galenus descripsit, tantus illius vsus, nos illud penè nescimus. at recte sciunt inquã maledicere, ambire, præferre quãdam authoritaté. ô miseri mortales qui mala male tantũ sapitis, An vos nõ pudet parté illius vestri ingenij qđ nec cũ Archimede si viuat estis cõmutaturi: parté prudentiæ, quã non cũ Aristotele, aut eruditionis in arte, quã non cum Galeno si reuiuiscat, pauculasq; horas ex tot quas maledicendo, quas struendis perditis insidijs, mortalium tãdem cõmodis qui vos frustra alunt impẽdere? Galeazius Capra cuius alias in exemplis geniturarũ meminimus excussa coxæ

2. de fractu ris tex. 64. & in cõmento & 7. de vsu cap. 14.

vertebra ēt nunc viueret si non manibus,sed glossoco-
mo cruris os fuisset restitutū.nota iam est illius quā ib
lib.p̄.de arti/culis tex.20.&c sequentis. recitauimus historia.pari rōne alterius meminit Hippo-
crates instrumēti non adeo fama cogniti sed tñ singula-
ris vtilitatis, ad reponendū luxatum brachiū nō est in-
stituti hic nostri omnia quæ desunt referre:in libris re-
gularum medicinæ etenim à nobis hæc sunt explicata
Satis pro nunc sit admonuisse Albucasim non male in
hac materia post Hippocratē & Galenum multa scripsi-
se.Verum huius erroris,Auicennam hac in parte negli-
gentissimum,authorem habent.

Quòd in febribus pestilentibus uictus tenui-tatem perperam imperant. Cap.80.

OCTVAGESIMVS error est,cū in pestilenti-
bus febribus perniciose quasi febrē ex pituita cura-
turi exquisitā inediam imperāt. illud non animaduertē-
prima quarti trac.4.ca.4. tes ꝙ Princeps dicebat. Nam plurimi eorū qui vtiliter
agunt,& comedūt violenter,euadūt ac viuunt.Rasis ēt
libr.16 con. cap.6.folio. 358.col.1. idē affirmat ex Galeni authoritate in epidemijs quæ au-
thoritas habet his verbis. fortissimi ergo qui vim sibi
ipsi adferentes cibū oblatum assumpserunt, oēs ferè su-
perstites euaserunt. Quare omnium cōsensu victus te-
3.sup tertiū epid.59. nuis in his nō solum non iuuat verū vehementer ēt no-
cet.Et causa huius est qꝺ cum materia concoctioni apta
nō sit,necesse est vt vel homo moriatur, vel vt cruda ex-
pellatur.sed ad hoc requirūtur vires validæ, & propter
hoc cibus iuuat plurimū in hoc febriū genere,& non in
alijs.& sic patet ēt ratio,cur nō sit mittendus sanguis in
hoc morbo ⁊ hoc iam diximus alias:& qꝺ esset de men-
in.1.cōtradi/ctio.med. te Galeni.medici vero nostri temporis quodā fato om-
nes occidunt.partim sectione venæ,⁊ partim victus te-
nuitate.itaqꝫ consulo,

¶Quòd laborante febre pestilētiali sanguis nullo mo

o mittatur, nec victus tenuis administretur. sed dentur
bi qui resistant putredini, iucundi gustu: & odore gra
licet tñ sanguinem minuere rõne materiæ præparatæ
on corruptę cũ laborans à multitudine suffocaẽ. nam
hoc casu virtus nullo modo debilior redditur.

Quòd in doloribus partis quæ ad uentrẽ atti/net enemata intépestiue exhibẽt. Cap. 81.

OCTVAGESIMVS PRIMVS abusus est in renum, & intestinorum doloribus vbi nulla data
hora sæuiẽte dolore frequẽtibus enematibus lacessunt
grum nódum concocto cibo. maiorq; est longe iactu
a cruditatis, quàm vtilitas ex alleuiatione doloris. pec
atur autẽ tripliciter in tempore cum fit à cibo. in addi
ione attrahentiũ cum fit cum medicamentis expurgan
ibus diaphinicone vt dicũt & ieralogodion. in apposi
ione calidorũ, cum additur vt moris fuit Venetijs Pa-
duæq; electuarium de baccis lauri.

¶ Hic mos ab astantium solicitudine primã duxit origi
nem. nãq; illi vidẽtes iuuari ægros ab eruditis medicis
enematibus opportune adhibitis: ipsi intẽpestiue ea ad-
mouent. inde medici imperiti aut perfidi ne quicq̃; prę-
termisisse videãtur tantũ admittunt errorẽ. ex quo peri
clitatur persæpe æger. alijs aũt qui seruanẽ, morbus ne-
cessario longus euadit: aut reuersionẽ habet si celeriter
finiatur. At facilius illi pecuniam odio habebunt quam
mihi in hac causa sint obtemperaturi. nimis enim infa-
miam timent. nãq; & in hoc, & in electuario illo, & in
fomẽtis calidis primo æger iuuari videẽ: sed postmodũ
grauior morbus redit. vnde Aetius in colica quæ fit ab lib.9.ca.30.
humoribus crassis fomẽta quidẽ calida ab initio iuuare
videnẽ: sed post morbus grauior reuertiẽ. vnde subiun-
git de his quæ assumuntur loquens. intentio igiẽ in his
est concoquere ac diuidere humorẽ sine caliditate exce-

dente.itaq; discutientia & digerẽtia medicamenta ab initio exhibita morbum reddunt incurabilẽ.accedit quòd spem oẽm in expurgantibus per inferna ponunt,cum tñ plærũq; vomitus sit magis necessarius vt dicebat Aetius. Quod vero ad expurgãtia attinet medicamẽta vbi humor crassus sit ac lentus,plus attrahet ad locũ ex iecore & vicinis regionibus q̃ educere possit ẽt quod per inferius immittatur. Alij vero ne cogar repetere enemata sup enemata infundunt ea vero sæpius intro refrigerantur,& dolorẽ adeo vehementẽ concitant vt ẽt occidãt. alij medicamentũ exhibent nõdum aluo emollita: vnde quidã medicus quẽ ego noui duos hac de causa ægros prima die morbi peremit.contigit aũt mihi cũ tunc iuuenis essem,agit enim annus ab hinc vigesimus, vt vocatus sine pulsu vnũ ex his inuenerim, mortemq; prędixerim, quæ infra duas horas subsecuta est. prætor tñ timens ne peste ille mortuus esset medico illi ac mihi interdixit,ne cũ oppidanis versaremur.me offerente conditionẽ sectionis mortui: ex qua ostensurum pollicebar ĩmam partem ilei intestini disruptam esse. verum cum non annuisset celeriter tamen me liberauit.

Lib.9.ca.29. in principio,

¶ Est igitur obseruandũ vt ab initio euacuantia fortia omnia, item calida deuites ẽt exterius apposita.enematum ẽt impositionẽ non nisi quinta exacta hora à cibo leui, vel septima à mediocri admittas. nisi à flatu morbus sit,aut à diuturna fecum retentione. enematibus autem non descendentibus glandula supponatur ne venter impleatur.motus in hoc plurimũ iuuat.in crudis autem humoribus coctionem vt expurges expectabis.

Quòd in colica oleis exterius ac pinguedine utuntur. Cap.82.

OCTVAGESIMVSSECVNDVS abusus est, cum in colica olea exterius tñ emollientia ac

inguedines affatim exhibēt, existimātes se non paruū rodesse cū noceant. Nam virtus intestinoꝝ maxime cō at in expellendo, imo vera cura morboꝝ causam habē ium est vt causa tollatur, intestinoꝝ aūt compositio est x villis qui sunt ẜm latitudinem fermè tota. nā in coli nitio & fine ac recto apparēt longi. nā opus intestinoꝝ roprium est ẜm virtutem animę sentientis expellere vt vult Galenus. sed expulsio iuuatur à sicco Galeno teste, ratio ad hoc clara est, laxatę enim tunicę ab oleo exte ius imposito quo nā pacto vehementer extrudere feces luriores poterunt. & si dicant q̃d virtus cōtentiua debi is redditur ab humido Galeno eodē loco teste: dico ꝙ humor laxans vtrāq; virtutē debilitat. sed cū in fecibus luris, aut tenacibus humoribus expellēdis validissimo nstrumēto indigeamus, non possunt relaxantia in hoc conferre. & si dicas q̃d molliunt feces, dico ꝙ non prius quam substantiam intestinoꝝ: necesse est enim vt primo trāseant per membranā carnosam, & cutim, & pinguedi nem & musculos ⁊ peritoneum, & vtrāq; tunicā intesti norum. quare eadem rōne nocent laxando peritoneū ⁊ musculos ventris: & non solū intestinoꝝ tunicas. ergo detrimentū hoc aut magnum erit, aut leue sed omnino sine iuuamento. Et si dicāt ꝙ calidi est attrahere & expel lere: dico ꝙ est verū de calore nālī. præternālis aūt non expellit sed attrahit tantum: quare olea & pinguedines trahent mām ad locū: & cum hoc nihil expellēt. & si di- cas quare ægri ergo dolore leuātur: rn̄deo q: membra ab humido distenduntͬ & fiunt magis ampla & sic non torquentͬ. sed cum hæc extensio postmodū finē habeat, homo postmodū lęditͬ absq; iuuamento. iuuātur ēt alij ob auxilia iuncta opportuna vt enemata & medicinæ. & aliqñ si sit humor crudus à concoquentibus.

3. de facu. na- libus cap. 8. iuxta princi.

2. aphoris. com. 20.

¶ Igitur in hoc casu conuenit vti fomētis ac emplastris cum vino exiccantibos nō actu quidē ne feces exiccentͬ

prima primi doc.6.ca.3. ſed virtute. & hoc eſt qđ dixit Princeps. Et ad vltimum nullo modo indiget expulſiua quiete: ſed motu & condenſatione modica quæ ad exprimendũ & ad expellendum tali adiuuet menſura, quod inſtrumentum retineat figuram aptam conſtrictioni atq; expreſſioni.

Quòd exhibent album cibũ ægris deinde obſeruant res nullius momenti. Cap. 83.

OCTVAGESIMVSTERTIVS error eſt, cũ albũ cibũ dant ægris: inuexit hanc cõſuetudinẽ medicus exterus Picẽtinus Cãpanus'ue. vt ſatis itelligas dolo nõ errore nr̃os peccare medicos nã cum nihil in hoc vtilitatis eſſe viderẽt, rem tñ tanq̃; lucroſam illico amplexati ſunt. cõſtat his cibus farina orizi ſacharo iure pulli ſucco limunij pulpa pulli. ſunt q diligẽtius attẽdẽtes farinã amidi loco orizi ſupponãt. cũq; multis alijs ẽt modis euarient paululũ ab hac tñ norma deflectunt. at primũ quam prauus ſit hic cibus, imo ẽt peſſimus, nemo qui nõ oĩno ſit mente cæcus nõ videt. nã cum cibarijs prauis vnũ ex tribus malis neceſſario adſit, in hoc ſolo oĩa certe inſunt. ſunt aũt tria mala ex his ex cõponẽtibus ex cõpoſitione ⁊ ex modo cõponẽdi. primum igit̃ aggrediamur. Carnes nemo ignorat quantum plerũq; obſint tum maxime in febribus. Docuimus & ꝙ multis modis ſacharum noceat. De orizo dicebat Dioſcorides quòd aluum ſupprimit. Galenus aũt addidit qđ ægrius concoquit̃ quàm alica. dixerat aũt iam de alica qđ eſſet validi nutrimenti: qđq; niſi diutius coqueret̃ ⁊ in multa aqua, ob concoctionis difficultatẽ & alimentũ tenax imponeret ægris. Sed qñ hæc ita ſunt in planè abſoluta coctione, nõ ne ſi viueret prorſus Galenus exclamaret ? ô medici q me ſectari dicitis, nolite tantã infamiã mihi cõciliare, vt ẽt iuguletis ægros his cibis penè crudis: q̃ ego vix pcocta ſanis eſſem cõceſſurus. nõne cruditates,

Marginal notes: abuſu.4. / abuſu.33. lib, 2.ca.86. / 2.de alimentis cap.17. / cap.6.

nõne obſtructiones, nõne inflãmationes etiã ex hoc ve-
ſtro nectareo cibo protinus cõſurgent? quid agitis? nõ
ne vera dicẽt qui ſe Auicennã ſequi profitentur ſeniculi
iſti, ac nullius ſcientiæ viri? multo tñ plures ægros ſana
ri ab his, quàm à vobis qui me ſolo nõie ſequi iactatis.
Sed ad limunij ſuccũ accedamus nulli dubiũ eſſe debet,
calidítatẽ carnis illũ obtundere, tñ etiam prohibere pu
tredinem: ſed ſi quantũ ventriculo obſit quis expendat,
non facile vnq̃ eius ſuccũ loco cibi ſit cõceſſurus. eteni
Galenus citrij ſuccũ non cibis aptũ ſed carnẽ tantũ aut
corticẽ, declarat in libro de alimẽtis. cum tñ haud tam 2.cap.37.
grauis ſit his ſuccus, vt limunij. & Auenzoar dixit quòd
acetum eſt adeo difficile ventriculo qđ niſi eſſet vſus na
tura nõ ferret ipſum. & ideo dixit qđ vterus nõ tolerat
vllo modo illius vſum. & ideo ẽt dicebat Galenus quæ
exaſperãt ſunt acida acria & aſtringentia. ſed in aſtringẽ p̊ reg. acu. 18
tibus eſt vtilitas nõ leuis ad confirmandũ membrũ aci-
da neruoſæ parti ſunt inimiciſſima. & Princeps etiã quę 13. tertij tra-
ventriculo maxime ſunt inimica acida ſunt. Sed ad cõ- cta. p̊ ca. vlti.
poſitionẽ deueniamus, certũ eſt qđ cibi ſimplices facili-
us concoquuntur. & ideo Princeps numerat cõpoſitio- 13. tertij tra-
nẽ ex multis, inter cauſas difficilis concoctionis: & ma- cta. 3. ca. 2.
xime in primo. Quod & ſumpſit ex Galeno manifeſte fen. 3. doc. 2
vbi dixit ⁊ qui ſcripſerunt de cibis illoꝝ varietatẽ dam- ca. 7. iuxta fi
nauerunt. tum vero magis cũ ex contrarijs facultatibus nem:
cõſtant. at vero & hic tertia hæc cauſa nõ deeſt. nã cali-
da hic frigidiſſimis, duriſſima mediocribus immiſcent.
nã amylum ſi loco ẽt orizi ponaƭ, cum facile concoqua
tur iuxta Galeni ſniam non cõueniet cũ carnibus miſce p̊ reg. acu. 18
re ẽt dulcia poſtmodũ his, quæ difficillime concoquun iuxta med.
tur adeo prauũ eſt vt nihil poſſit eſſe deterius. qñquidẽ p̊ de alimen-
dulcia celerrime trahunƭ à iecore, & cum his duriſſima t. 8 cap. 8.
quęq; ac cruda: ob id tandẽ cogimur dicere hunc abuſũ
omnẽ etiam in ſanoꝝ victu euertere rõnem, in ęgris ve-

ro perniciem præsentaneá afferre si grauiter langueant in leuissimis ét morbis reuersiones & lógitudinem accersit. Quod si quis incredulus ad hæc sit quáq; valido ventriculo ꝛ sanus experiat hunc cibi vsum: videbit nec octo diebus posse citra manifestú ferre incómodú. ꝛ mallem illos pro ægroꝝ salute artocreá cócedere cómuné: quæ cóstat herbis ouis butyro caseo & pipere.ná hæc longe minus mala est,tum magis qđ solet exquisite in furno concoqui.sed q: hic est sanoꝝ cibus illú reformidát.satis enim ducunt, vt ægri cibus conueniens esse existimetur,si sanis sit incósuetus.ô admirabilé illorum sapientiá? cur nó dant ét ægris carnes canú & equoꝝ, q: nec ex his solent qui recte valent quicq̃; esitare. at dicent nó par est exemplú,cum nemo edat hæc vel cruda vel cocta seorsum vel ét mixta.at vero orizú,caro,amylum, sacharú, ius succus limunii singula ex his inter cibos habentur.suntq; in perpetuo vsu.hęc ratio nulla est cum succus limunii cibus nó sit vllo modo.nec orizum nisi admodú coctum.at vero si coquantur validius hic cibus oém,quod prorsus ab instituto suo abhorret,gratiam amittet.Hi igiť sunt tá solertes in arte qui maxima hæc admittunt in minimis adeo sagaces. nam in vrinis arenulas dánant:cum tñ in oíbus fermè sanis illas lógo ego vsu obseruauerim nihil mali prorsus portendétes. sunt enim in sanis exercentium, in ægris caloris lectuli notæ.Similiter & quam vocant pituitá in alui deiectionibus frustra obseruant aberrantes tota via:existimant enim illú esse humoré in venis contentú:cum digni sint risu. & non forsitan videas bis vel ter ligno lentú illud gluten trahentes admirátes,& laudantes ét medicamenti vim. ô egregios viros qui nesciát nullo medicaméto primú talem mãm ex venis posse educi ét validissimo. cum tenax necessario prius diuidi debeat.nec etiá nouerint illú non proprie esse humoré sed mucum vel à ce-

ebro destillãtem in ventriculum: vel viscidũ quiddam
ntestinis salutis gratia hærens. hæc est illa nobilis no-
roꝝ medicorum qui in angulis cũ insciis tot deblatte
ant sapientia. vbi cũ videas in maximis aberrare, mini-
na quæq; tã supina ignorãtia postmodũ obseruare, iu-
e dicas, plus longe ab his offensæ q̃ utilitatis prodi-
e. Porro vnũ illud nõ est obiter prætereundũ, nihil ad
odagrã prouocandã aut artritim magis facere albi hu
us clarissimi cibi vsu. Quãobrem nõ ægros, sed ipsos
nedicos adeo ignauos sumere oporteret generosũ hoc
uũ ferculum. hoc est q̃ faciendum in hac causa cõsulo.

Quòd rhabarbarũ in colica in asclite in podagra & siccis temperaturis nocet. Cap. 84.

OCTVAGESIMVS QVARTVS abusus abusu. 21
est cum rhabarbarũ exhibent in oĩbus fermè mor
bis. nec nũc attingo q̃ alias dixi illos perperã non nisi
medicamẽtis innoxiis vti: nã alia nunc est ratio, hoc enĩ
volumus docere præcipuũ ex illis non solum inefficax
esse plerũq; sed ẽt valide nocere. vt ex hoc ad cętera eius
dem innocentiæ transire possis velut & in antecedente
abusu, ex albo cibo ad reliquos absq; rõne cõpositos ci
bos reijciendos trãsire te velim. quę enim his capitibus
tradunẽ sunt pro exẽplo tantũ: vt ex his in alia deflecte- abusu. 71
re liceat. vt ex melonibus in cucumeres & quas vocant
anguries in fragra: ex aloes vsu damnato, senæ vsum, ac abusu. 51
cataporionum omnium. sic nõ leuis ex hoc libello vtili
tas haberi poterit. nimis enim simplicẽ rõnem me inijs-
se credas si dãnandi tantũ ea quæ hic scribũtur, calamũ
sumpsisse me in manibus persuadeas. Sed ad rem venio
rhabarbarũ in hydrope asclite nec tympanite nõ conue
nit. quia omne medicamentum expurgans & non mãm
facientem morbũ, cõmouet materias ad ventrẽ, & facit
illũ tumescere, & virtutẽ prosternit. at rhabarbarũ hoc

cap.proprio. facit: nã ſm Meſue ſolũ purgat bilẽ & pituitam & ſimiliter Auerroes nõ tribuit hoc illi. ⁊ ẽt q: rhabarbarũ purgat bilẽ magis q̃ pituitã, & ſic refrigerat iecur. ſed hæc ratio eſt nulla, q: ſolũ expurgat bilẽ quæ eſt iã ſeparata & inutilis: ſed illa nõ addit in calore nãli rem de qua ſit curandũ. & ante poſita propoſitio eſt nota rõne ⁊ experimento. Authoritate etiã Actij hoc clarũ eſt: qui libro decimo cum hãc curam deſcriberet nullũ oĩno exhibet medicamentũ qđ aquam non purget. Idem quoq; ſentit Alexander & Paulus tum magis quòd lathyrim dant ⁊ euforbium & ſquámam æris, quæ omnino nõ conuenirent cum ſint venenoſa & plena periculi, ſi rhabarbarũ aut alia ſimilis medicina prodeſſe poſſet. & eadẽ etiam eſt ſnia Principis in ea cura. nullo enim medicamento vtitur qđ aquam nõ educat. ſimiliter & Auenȝoar hoc docuit, neq; enim vtitur cõſimilibus: quare manifeſtum eſt qđ non expedit dare hoc in morbo. & ſi dicas quod Auerroes laudat eum q: cõfortat iecur: & ita poſſumus dare hac de cauſa. rñdeo ꝙ cum nõ poſſit abſolui ab expurgante virtute, cur debemus dare medicamẽtum noxium. cũ liceat exhibere diacurcumam, dialacam ⁊ talia quæ nullo modo nocent & iuuant tñ. & ſi dicas quod Meſue dicit confert hydropiſi. dico ꝙ oſtẽdit modum confirmando iecur, & aperiendo obſtructiones. quare cõfert hydropiſi ſubtercuti ſeu anaſarcæ. ⁊ ſimiliter cõuenit in præparatis ad aſcitem & tympanitẽ antequam inuaſerit eos morbus. Sed neq; in colica propter duas cauſas, primo q: habet virtutẽ aſtringentem: ſecundo q: educit ſubtile ⁊ relinquit qđ eſt craſſum. Circa quod notanda eſt regula: ꝙ omne medicamentum educẽs duos humores tantũ, educit ex vno eorũ, quod eſt ſimile alteri. velut rhabarbarũ educit bilem flauam & pituitã, educet de pituita partẽ ſubtiliorem tantũ. & polipodiũ educit atram bilẽ & pituitã, & ideo educet craſſam pituitã.

Marginal notes: 5. collectane. cap. 4. — cap. 21. 25. & 26. — libr. 3. ca. 31. — lib. 3. ca 47. — lib. p̄ trac. 13 cap. primo.

aduerte tñ regulá Galeni qð si educit crassam prius edu- 16. tertij tra
ret etiá subtilem. & tertia causa est q: trahit materias ad cta.4.ca.p.
intestina & ideo dicebat Princeps, & caue ne trahas ma-
terias malas ad intestina & sequatur excoriatio & sic pa-
tiatur postmodú vtrúq; colicam scilicet & excoriatio-
nem. & posset etiá addi qð calefacit & ita exiccat pituitá
in ipsis intestinis existenté. & propterea videmus qð Ga
lenus dat hieram ad detergendú & colloquintidá ac ta
lia. & si dicas qð aufert punctioné in intestinis, rñdeo q
intelligitur & est verum de illa quæ oritur ex flaua bile,
quãq; nec hoc oino sit tutum. Sed in podagra & chira-
gra est illius nocumentú manifestum. eo qð aperit vias
& sua subtilitate ac caliditate cú siccitate iuncta humo-
res facit penetrare. & hoc iam est declaratú superius. & si
dicas qð habet virtuté astringentem. rñdeo qð verú est
sed nó merito iuncturarum, q: est res oino leuis. & ét quia
virtus eius, non perducit ad iuncturas: & ideo est oino
inutile respectu earum. Quod vero noceat téperaturis sic
cis: patet cú sit calidum & siccú in secundo. & ideo ét no Mesue ca.pro
xiú est febriétibus, tum maxime vbi est suspicio hecticæ. prio.
& ppter vim astringenté adducit tabem tum q: est tarde
operationis in educendo. oé enim medicamentú calidú &
siccum vim habés astringenté consumit corpus nimis.
¶ Consilium est igitur vt non exhibeatur vllo modo
vbi est suspicio transitus ad hecticam. non podagrosis:
non in hydrope asclite vel tympanite: non in colica ni-
si facta ex bile pura.

Quod ægris & sanis consulunt, ut super plumam dormiant. Cap. 85.

OCTVAGESIMVS QVINTVS abusus
est, cum consulunt vt sani ac ægri sup plumá dor
miant. olim in lectulis ex frondibus quos stibades, aut
phyllada etiá vocabant dormiebant: vt Atheneus & in

10. artis cur. ca. 10. & 11. Philoctete author est Sophocles. Galenus lectuloꝝ & si meminerit nõ videt eius cõpositionem declarasse. Martialis tñ hoc docuisse videt cuȝ dixit, Lassus Amyclea poteris requiescere pluma. & Iuuenalis. Pensilibus plumis. Sed tñ cum spina dorsi tum renes ac arteria magna & vena eodem loco iaceant in dorso, lapis gignitur frequens, accẽditurq́; corpus, ⁊ humores ebulliunt. assuetis vero sic, nullũ est in senectute imbecillitati præsidiũ. his vero qui febre laborant, maior caloris æstus superadditur. & ideo pluma nõ parum nocet. ¶Consulo igit vt qui calido sunt tẽperamento, ⁊ qui lithiasi laborant, & qui imbecilli ceruice, & qui febre detinentur dum sunt iuuenes, à pluma semp abstineãt. dum vero senescunt modice vtantur. febrientes nunq̃;. in hoc tñ debent excusari medici q: antiqui de hoc parũ locuti sunt, cum tñ res esset necessaria. & forsan qđ in sanis nõ præparatis ad lapidem, longa consuetudo vincit vtilitatem strati salubrioris. est autẽ calidissimum oĩum pluma tum anserina subtilis ꝑsertim, post lana, inde cottũ, post sericum, inde linũ cum palea. ego aũt serico in lino cõtento vtor. cum tñ ille dãnet in vestimentis hæc quæ calefaciunt, videtur & idem iudiciũ de pluma facere.

3. ad Almansorem. 24.

Quòd sal & acetaria ab ęgris remouẽt. Cap. 86.

OCTVAGESIMVSSEXTVS abusus est in sale & acetarijs quæ ab ægroꝝ maxime febrientiũ cibis amouent, coguntq́; insipidos illos cibos sumere siccitatẽ ⁊ caliditatem satis dãnantes. adeo semper, dum in rebus nullius momẽti student, aberrãt. nam clarũ est ꝙ parũ deterior cibus aut potus melioribus quidẽ sed minus suauibus est præferendus. hoc vel solo, si sal non arbitrant venenum, laborãtibus tñ maxime cibi tædio affectis illud in cibis addere debent. At forsan dices ꝙ victus humidus febricitãtibus omnibus cõfert, & si in-

2. aphor. 38

telligat de tali virtute non ſubſtantia vt multi volunt,
non tñ mica ſalis ſiccum cibũ efficere poterit.nõ tñ vta-
ris plurimo,ne te dicas læſum cõſilio meo, iudicio etiã
ægri. ſed minus adhibe q̃ ſanitatis tempore. nã calida
& ſicca temperies præter nãm cibum amat frigidũ & hu
midum. Salis ẽt natura reſiſtit putredini. declarant aũt
Galenus & Raſis tria illius iuuaméta craſſa colliquare 3.de aliñ.41.
attenuareq́;.cibi tædiũ auferre & appetẽdi excitare vim. 3.ad Alman
tum putredini reſiſtere.mouent & aluũ ſalſa, vt Galenus ſorem.17.
ſecundo de alimentis docet. acetaria vero adhuc vtilio
ra videnť ſale:acetum enim appetẽdi vim excitat,putre-
dini reſiſtit,diuidit tenaces humores,obſtructiones ape
rit.iam vero declarauimus ꝙ antiqui dabant cum cibo
concoquentia ſeu vt verius dicã præparantia. Galenus p̄ ad Glaucõ
vero dabat lactucas non ſolũ ſed attriplex maluam bli- 9.&.10.
tum lapatium cũ vero daret oximel aceti non meminit.
ſed & in quartanæ cura ſalſa dabat & ſinapim. nunc ve-
ro nihil audent & tñ nimis plerunq;. olei tñ modicum
acetarijs addes, quia in febribus leuiter accẽditur. ergo
& ſal cibis addendum & his acetarijs vtendum. habent
olera vt parum nutriant: vt plerunq; humida frigida
ſint: & appetendi vim excitent.

Quòd uinum in exhibitione ligni indi co/ quunt. Cap. 87.

OCTVAGESIMVSSEPTIMVS error ẽ,
cum in cura morbi gallici lignum cum vino co-
quunt. hic error ad aliã pertinet à nobis ſcriptã tracta-
tionem.Sed tamen quia & multa alia vino incoqui per
errorem poſſent, non ignorãdum eſt quam qualitatem
vinum feruendo acquirat.

Cum igitur vinũ leuem habet ſubſtantiã ab igne cor
rumpitur & aceſcit vt Galenus author eſt. cum vero po 4.de ſimpli.
tens ſi coctum nõ ſit igne perficitur; vt muſtum ex quo med.cap.14

12.de re rust. ca. 26. defruttum,& sapa ac vina quę nō accescunt vt apud Columellā. quæcunq; autē vina iam sunt perfecta propriū amittunt calorem accedente igne.accescunt igit̃ vina & ca.16. &.17. ficciora fiunt vt ēt posterius declarabat Galenus. quare vina quæ coquuntur infirmiora frigidioraq; & ficciora euadunt. cōtrahere vero illa calorē ascititium etiam ostēdit argentū viuum qđ igne elaboratur. quāobrem corrūpi vinum hac de causa necessariū est.corrumpitur etiā alia sibi & oleo cōmuni tantū, nam qđ diximus ēt melli conuenit: qm̃ quod facillime exuritur in igneam transit qualitatē cum iuxta ignē apponit̃.non enim aliter inflammari posset proprius admoto igne nisi sensim ad ignis nām cum prope fuerit accederet. at vinum ardere cui vis potest esse conspicuum: quare vinum cum coquitur corrūpitur.atq; sic iecur ipsum exurit.

Consultius igit̃ fuerit aquæ hæc incoquere partē vino infundere atq; miscere nō solum in his vero ēt alijs. qđ si cogamur vt in oleo aquæ partē adijciemus.

Quòd expurgantia medicamenta ex diuersorũ purgantium natura cōficiunt. Cap.88.

OCTVAGESIMVS OCTAVVS abusus est cum incerti quid agant oīa simul miscent cōposita simpliciaq; diuersarū facultatum. diaphiniconē seu cōpositum medicamentū ex palmę fructibus: diacatholiconem,siliquā indam, syrupū rosatum laxās,rhabarbarū,agaricum.taliaq; sine sensu,sine rōne. Nec mihi secus facere vidētur quàm Iudęus quidā apud Philippū vicecomitem morā trahens: laborabat aulicus vlcere cruris malo,hūc medici vt sæpe accidit sanare non solū nequibant,sed in deterius agebāt periculū.tunc Iudæus principi inquit,si illum mihi tradideris ô Dux,spero firmiter me eum curaturū.subrisit ille,tum demum si eum suspicias curandum cum nihil ex arte medica scias,quid

ndem acturus es inquit? At Iudæus, emplastrū ex fœ-
o illi superimponam: quòd fieri vix possit, vt cum ex
t herbis fœnum constet, ne illa sit præsens, quæ mor-
um hunc curare perfecte possit. ô quot Iudæi illius
emplum imitantur? etiam in grauioribus morbis:
abentq; hoc pro Galeni librorū studio. sed num aduer
int primo, quòd in multis medicamentis multa sunt
icōmoda: cōmodum vero vix vnū est. deinde q̄ Gale-
us ipse quē in ore tm̄ habent hoc nunq̄; nusq̄; agit: vt
ulta medicamenta misceat, nisi tēporis beneficio iun-
a in vnū coalescāt vt in catapotijs plerisq; & hiera ac
libus. Est ét præceptū cōe, ne medicamenta purgantia
ō longa cōpositione edomita misceamus. nā vnum ce
riter soluet, & aliud tarde. nec video cām fermentandi
ieras ac catapotia si misceri possunt medicamenta di-
ersoꝝ generum. nec hoc facit quin vt inquit Mesue, nō
coquamus scamonē syrupo gratia exēpli rosato: quia
irtus illa non habet subiectum distinctum à syrupo: &
deo non fiunt operationes diuersæ: sed sola vis syrupi
ugetur. nec aliud puto voluisse Galenum cum dixit se
cripturum in libro de cōpositione purgantiū medica-
nentorum causam cur desierit vti catapotijs Quinti. 3º de med. s͡z locos cap. 2.
¶ Quare dico quòd vbi opus fuerit debemus expurga
re quæ noxia sunt: vel vno tantū medicamento simpli-
ci emendato: vel catapotijs aut hieris fermentatis: vel
medicamentis quæ virtutem quasi similem habent.

Quòd raro & oscitanter administrationem exercent anatomicam. Cap. 89.

OCTVAGESIMVSNONVS abusus prauus & noxius originē præbens multis alijs, est cū vix semel vident hominis viscera. nec etiā curant animalium alioꝝ videre. Sed in hoc sniam meam dicam audacter: non mihi videtur belluarū anatomia multū vtilis

ſmo nec parũ forſitan.adeo euariant mẽbra hominis et ab illius ſimillima ſimia. Solum vidẽtur mihi hæ diſſe- ctiones in tribus vtiles. primo in videndo operationẽ: vt ſi velimus videre quomodo muſculus à latere, erigẽ do ſe brachiũ extendat. Secundo pro viuentiũ experien tia: ſecare enim hominẽ vt illius interiora mẽbra inſpi- cias, inhumanũ prorſus eſt. & anthropophago dignum opus. Tertio pro his qui nunq̃ viderunt introducẽdis. nã confuſa doctrina ſenſitiua parũ facit ac docilem ad exquiſitã capeſcendam. Cęterũ ſi diligenter tractãda res eſt: plurimũ membra hominis à reliquis aĩalibus diſcre pant: ſitu, forma, ſubſtãtia numero, magnitudine. vt aũt in quibus demõſtrat breuiter colligã, magis neceſſaria hic ſubnectere libet. nec te moueat Galeni authoritas, nãæ & oculis credendũ eſt, nõ Galeno. atq; ob id Gale- nus non tam iuſte à Veſſalio dãnatur, q̃ negligentiam veſtrã reprehendo ô medici. Hæc igiť ſic ſe habent, quæ vel à Galeno ſunt prætermiſſa, vel in quibus homo à re liquis differt animalibus. in iuncturis oĩbus cartilagi- nem quãdam habet, cui ligamenta inhærent, aliã longe ab ea quæ oſſi obduciť. in vtero cornua nulla ſunt ve- rè, ſed quædã prominentiæ tantũ à lateribus exuberan tes, quæ vaſa excipiunt ſeminaria. cum tñ hæc in bobus ſeu vaccis appareant. nullus ẽt eſt lobus in pulmone qui cauę ſubiaceat, cũ quatuor tãtum habeat: in canibus tñ adeſt. nec vllum monoculũ effatu dignũ, ſed veſtigium tantũ, exile breueq́;, ac inane: cũ in ſuibus magnũ ſit ac plerũq; plenum. inuolucrum ẽt cordis dextro latere & mucrone ipſo ſepto trãſuerſo adnaſciť: cum in canibus non parũ alterum ab altero diſtet. Iecur etiã canibus & ſuibus diuiſum in lobos homini nequaq̃, ſed tãtum in ambitu paululũ excauatur. in vertebris ſeptẽ habet pro- ceſſus, cum ſimia nouẽ: caret enim homo his, qui deor- ſum inflectunť duobus poſtremis: cum duos tantũ tales

habeat

habeat, simia quatuor. Ventriculus ét sinistra elatior est q̃ dextra cum illis septum attingat dextra iecur. & magis sinistra posterius exporrigit, ac cauitatem ibi habet. vnde debilibus ibi concutit dum obequitant. at de pyloro qđ in suprema illius parte sit, quodq; glãdes duas carneas habeat iã diximus alias. in omentum quoq; venæ deductæ oẽs ex porta, ex caua nulla defertur. cum tñ oppositum Galenus censuerit. atq; ideo nec ex sanguine cauę vẽtriculi fundus nutritur, cum nullũ ex ea truncũ is suscipiat. Sed nec vẽtriculi os seu gula seu stomachus septum trãsuersum cũ arteria magna vno & eodẽ loco terebrat. sed qua ꝑforat stomachus illud, pars abscedit ad anteriora. nõ obscuro interuallo. sub cutis vero pinguedine sup ventris octo musculos membrana carnea coextendit: quæ non ex musculoꝝ cõtexitur fibris cum cõmunis sit uniuerso corpori. hanc Mirach Arabes uocant. quãdoq; ea uoce oĩa quæ illi superimponũtur cũ musculis intelligẽtes. Nexum uerũ illum mirabilẽ in cerebro bonũ inuentum, neutiq̃; est in hoĩe conspicere. rẽ adeò famosam. aberrat etiã Galenus in motu capitis ad latera super vertebrã atlanticam: cum vel momento ab illa nequeat abscedere. Sed neq; bene sentit cũ per olfactus instrumenta, pituitã excerni putat. nam ꝛ si vtrũq; à cornibus ventriculoꝝ inferioribus originẽ ducat, loco tñ abunde differũt. neq; etiã anteriores à postremis distinguuntur ac medijs, sed vtrinq; vnus ab anteriore parte ad posteriorem extenditur. Quot vero in neruis differentiæ? quot in musculis? quot in ossibus? lõgum nimis sit præcipue quæ ad interna membra pertinent, si cuncta dicere voluero. sed nõ est hoc pręsentis instituti in sexto enim libro contradicentium medicoꝝ hæc docuimus. atq; alia oĩa quæ ad dissectionem pertinent.

¶ Nunc vero satis sit monuisse debere medicos singulis annis corpora hominum dissecare, qui ex morbo in

xenobijs mortem oppetunt. nec in illis cum difficulter hoc fiat, abſolutā totius quærere diſſectionē, ſed mēbri proprie qđ morbo affectum credit. in laterali morbo pectoris: in coli dolore inteſtinorum: in phthoe tabeq; pulmonū. duo enim potius ſunt quàm vnus, nā & hoc addendum in narratione ipſa fuerat. in febribus cordis ac iecoris. in attonito morbo cerebrum cum corde. in aſclite renes omentū iecur peritoneon. nāq; alia ſunt vt principia alia aūt ex morbo oblęduntur. in arquato fel & ſima ſeu caua iecoris. in mala concoctione vermiculus. at in doloribus ſatis manifeſta eſt ratio dicēte Hippocrate, quòd vbi dolor ibi eſt morbus.

Quòd laſerpitii ſuccum ignorant: præcipuis uero carent auxiliis. Cap. 90.

NONAGESIMVS abuſus eſt cum laſerpitiū ignorāt ſuccūq; eius. hic ab alijs ſuccus Cyrenaicus vocat. iam vero ſæpe dixi me vnius tantū pro exemplo ſolere mentionem facere: cum alia innumēra ſimili lapſu reprehendere velim. igitur opos cyrenaicus qui &
lib. 3. ca. 85. laſer: à Dioſcoride his notis deſcribit. odorem myrrhę habet, color quaſi ſubrufus, optimuſq; qui tranſlucidus. nota vero plantæ eſt qđ, caulis ferulæ, folia apij, ſe-
libr. 6. ca. 18. de cauſis plā- tarū. & lib. 7. de hiſto. c. 2. et lib. p̊ ca. 11. & lib. 6. ca. 3 & lib. 9. ca. p̊ & 6. de cāis 6 17. caap. 3. de hiſtor. lib. ēt eodē ca. 6 de cauſis plā- ta. cap. 5. men latū. Theophraſtus vero aſſerit folium ſuaue, fructum vero illius & mollē & acrem, ſemen aūt vt atriplicis foliatū latumq;. radix eius ad magnitudinem cubiti aſcendit. extuberatq; ſuprema parte: totaq; vis huius in radice fermè eſt. manditur aūt recens reciſa radix ex aceto, colos aūt folij aureus ē. ſuccus acris, excipit aūt ſic. radices incidūtur ac ſoli exponuntur: nā qui defluit liquor ſiccatur à feruorę ſolis: cum farina excipitur quatiturq; ac ſic ſeruatur. excipitur & ex caule alius nō adeo probatus. nihil aūt antiquis adeo familiare ac in vſu. & merito vt docebimus Silphium plantā eius Græci vo-

cabant. inquit aũt in.4.libro cyrenensis regio plurimũ affert laserpitiũ odoreq; suauissimum. refert vero inter odorantes plantas illud. nec pigebit referre quãq; obiter quæ ille scripserit de eius ortu miraculo similia. refert enim in Africa imbre crasso ac piceo, syluã enatam laserpitii ante Cyrenẽ conditam annis septẽ. iucundum in cibis odore suo eius succum esse refert, nõ solũ Theophrastus sed & Plinius. Quin & qui scripsit de honesta voluptate quãuis iunior illud miscet oibus eduliis quę odore vult nobis commendare. tanta vero illi vis inest Dioscoride authore vt in ore cõtentus succus toto corpore, breui quandã sudoris imaginẽ effundat quo fit vt minime obscurę aut mediocres illius vires esse possint. Cæterũ præter id qđ pecora persanat & expurgat, iucundumq; carnium illaꝝ odorem efficit: ad hominis vsum septem prębet auxilia præstantissima. Primum quidẽ ꝙ à Theophrasto enarratur, concoquẽdi: atq; in hoc prætereo quãta medicamentoꝝ inopia laboremus: hoc aũt singulare ẽt est. nunc aũt de vera concoctione sermonẽ habeo, non aũt de præparatione. inde in morbis præcipue frigidis & in sanis vtilis, innatũ enim calorẽ fouet. Inde præcipua ei secũda laus, nã cibos iucundos odore efficit ac gustu: alioquin toti corpori salutaris. Tum vero & tertia illi gratia est in repellendis venenis vt Dioscorides enarrat. quo nil põt esse vtilius in quotidiano præsertim vsu. nõ solum aũt in his causis confert sed & in extremis venenis vt canis rabidi morsu: itemq; spontaneis carbunculis anthracibusq;. Quartũ vsum in pectoris, collumellęq; vitijs affert: quibus quisq; fermè laborat. atq; eo ego sæpe vtor: vocem aũt lenit totiq; parti quæ spiritũ continet non leuẽ præbet vtilitatem. Cõmẽdatur & quinto in omnibus cutis affectibus qui colorem vitiant nec solum in his sed etiã clarius, cancrenis, ac verrucis: omnibusq; quę vitio frigidioris humo

ris externas partes affligunt. Sexta laus est in febriũ rigoribus: ac conuulsis rigentibusq;. Vltima est in dentium doloribus ac etiã erosionibus. habet & præter hæc alia plura, sed nõ adeo præcipua vt q̃d arquatos curet: ac colorem optimum efficiat, vt pro fuco mulieribus cõstet. tanta vis vni rei est quã nec à pluribus expeteremus. & tñ cum nihil consimile habeat, notissima excidit res in morbis salutaris, vsu iucunda, sanis vtilis. Quid igitur in alijs sperandũ est? Haud dubium est nũc Belzoi vocari succum Cyrenaicũ. nunc solis pigmẽtarijs in vsu est, plantã qui ex India veniunt eisdẽ notis efferunt, quibus silphium descriptũ est. idem odor, idem sapor, idẽ vsus, ad eadẽ enim præstat, ad quæ ille antiquorum. habet & quædam propria, quoꝝ haud interest meminisse, cũ nec authoritate cõstent, nec retulisse ex vsu fuerit. Simili incuria negligunt oĩa medicamenta morbis propria: atq; si habẽt, talia habent quę melius sit nõ habere. vbi enim titimali vsus in asclite? vbi theriaca vera, pluribus morbis ac validis simul ꝓpria? Quis audet elleboro atrã purgare bilem? sed purgant imo exagitant. vbi ad ventriculum humidũ chærefolium q̃d mihi præsenti anno cõmodum inueni. ad deiectionẽ appetentię cibi menta, ad imbecillitatẽ vero absinthiu.z vbi parietariæ vsus ad lapidẽ nisi exterius cõterendũ? vbi bubonion seu inguinalis herba ad tumores? vbi auxiliũ concoquens? nam quæ habent præparãt haud concoquunt. vix vnum habent salutare, ac præcipuum auxilium, in gallica lue. At
[...]busu. 13. & [...]bro ꝓprio. nos his cõtradixisse alias videmur: sed in his quæ expurgant tantũ cum emendata nõ sunt. Sed huic etiã ẽ directo iam repugnauimus. nõ hercle, nã non omnia oĩbus
[...]nsu. 88. misceri debent, nunq̃; tñ simplicia optima sunt. quę etiã non purgant raro noxa carent ob id tutius alijs emendãtur at propria tñ non ignorasse expediet. sic ex vitio vitium orit, cum rõnem exercitationis ignoramus esse

auté propria vniuſcuiuſq; morbi auxilia iam oſtenſum eſt,atq; efficaciſſima,de qbus Galenus ſcripturũ ſe librũ pollicet.ſed nõ quæ ab antiquis tradita ſunt ſolũ oportet inſpicere,verũ quę experimento rñdent. Tantũ vero tribuerunt veteres experientiæ, vt etiam amuleta inter ſtrenua auxilia collocarint. ſic Iaſpidem viridem Galenus in ventriculi affectibus, Alexáder & Aetius in alijs alia atq; alia permulta ſcripſere.

¶ Optimum igitur eſt poſt lenitiones præparationes coctiones purgationes ac talia præcipuũ in vnoquoq; morbi genere habere auxiliũ: vt de podagra & phthoe diximus.

Quòd loco ſectionis ac cauterii eſcharoticis emplis utuntur. Cap.91.

NONAGESIMVS PRIMVS abuſus eſt cũ in ſectionib⁹ ac cauterijs adminiſtrãdis ob ignorantiam muſculorũ venarum ac arteriarũ eſcharoticis medicamétis(potentialia vocant illi cauteria,vel ruptoria)adminiſtrãt. peccant aũt multis modis primo quia diutius hominé torquent augentes febré ⁊ vigilias,vnde quãdoq; in hecticã hac ex cauſa tranſeunt.interim ét aliqñ ſanies intra penetrat,fitq; morbus inſanabilis: nã operatio hæc nõ niſi tarde perficitur.vt aliqñ etiam dié quartum aut quintũ attingat. hoc aũt dicebat Albucaſis, horũ tarditatem incuſans. tertium incõmodum eſt qđ loco ſalutaris impreſſionis quæ ab igne fit, venenoſa qualitas iniungit.fiunt enim hæc medicamenta aliqñ ex cantharidibus:quãq; leniora ſint quã vt profundius penetrent. quandoq; vero ex calce ac capitello. fiunt & ex præcipitato: eſt aũt hoc genus argenti viui iam igne extincti, inde æreo vaſe tãdiu confricato donec rubeſcat.omnia aũt hæc venena ſunt. dicebat auté Princeps iuuaméta cauterij quatuor ſunt prohibere vlcus ne ſer- quarta primi cap.29.

pat, sanguinē constringere, mām corruptā finire & frigidam malā qualitatem tollere. quāq; & in calida nō parum iuuet si Albucasi credimus. horum nullū inest auxilio ꝑ escharotico medicaméto. ideo dicebat bene Gentilis ibi exponens, qđ quando Auicēna dixerat melius est vt cum medicamento tollatur caro corrupta quàm cū ferro in malis vlceribus ob periculū musculoꝝ ne lędātur vel ob arterias aut venas: intelligendū esse hoc comparando escharotica solū incisioni non aūt cauterio ex igne. Paulus in libro sexto innumeras cōmemorat operationes quæ vel igne aut ferro administrātur. paucula in septimo emplastra ad rumpendum abscessus vt ex ferméto, & similion qđ robustissimū ex eo genere est. adde quòd mébra aliqua omnino id genus medicaméti non sustinét. vt de oculis dicebat quāq; adhibeat palpebris. sunt & genera morboꝝ quæ escharotica abhorrent: irritantur enim nō parum vt carcinoma ideo cauterio curabat Paulus. Sed obijciunt ætatem ac sexum: tum vero ꝙ crusta ipsa ex medicamento diutius inhæret, quàm si igne obducatur, tum ꝙ vbi incerta est meta magnitudinis abscessus, tutius negotium medicaméto quàm igne peragit̃, tum etiam qđ in cancerosis vlceribus vbi carcinoma exquisitum non est, ferrum non tuto agit: cauterium autem sanas etiā partes afficit. indicio esse emplastra excogitata, alias nullius futuri vsus.

[marginal notes: ...arta primi ...p.27. / ...6: cap.9. ...p.45.]

¶ Sed hæc parū ad rem, nam qđ ad ætatem ⁊ sexum pertinet occulte plerūq; peragitur: celeriusq; absoluit̃ dolore, q̄ metuere discat. at vero cauteria hæc quæ adeo in vsu sunt aliis in cruribus aliis auté in brachiis nunc, antiquo tempore vix ea nota fuisse existimo. & signum huius etiā est quod Rinaldus in suis parabolis & Nicolaus Florētinus qui diffusius hanc tractarunt mām, nullius antiquorum meminerint, qui dixerit locū eum qui cauterio sit vexatus, apertum tenendum esse: permitten-

[marginal note: ...br.7. summ. ...p.19.]

umq: vt sanies fluat.nihil tamē crebrius his tēporibus
onspicere licet, q̄ȝ ramicosos hos miseros monachos
b clamorē assiduum, & cauteriis perpetuis obligatos
b medicoꝝ imperitiā Philosophus in problematibus par.prima p
nquit quæ sub alis & iuxta inguina erumpunt in absces blem.34.&
us, medicamento rūpenda sunt:qui aūt lati sunt absces 36.&.35.
us alibi,igne,acuti ferro.censet sub alis ⁊ iuxta inguina
ericulum ex ferro accedere, cauterium autem ⁊ sectio-
em ex ære fieri consulit potius quàm ex ferro,quòd ce
erius sanescant,quæ vruntur pertunduntur'ue.

¶ Dixerim igitur in carcinomate ac talibus quæ acuto
óstant humore,explodendū esse vsum escharoticoꝝ.in
ibus ēt nondum vlceratis locis opus esse ferro vel ære
gnē ue.tū etiam in mēbris nobilibus: in fistulis quoqȝ
eu malignis ac difficulter sanabilibꝰ similibus.in oībus
tiā febrientibus,in oībus debilibus,in omnibus maci-
entis,in his quibus opus est celeritate, in locis propin-
quis mēbris principalibus, seu vbi fluxus hūmoꝝ timea
tur, ignis aut æris vsus est necessarius:emplastrū autem
fugiēdum. memini vidisse nobilē virum qui cum nihil
mali pateretur,dum ædema curare nituntur ob inscitiā
emplastro escharotico in incurabilē sinum egregios no
stros huius temporis medicos chirurgos ac etiam phy-
sicos cōmuni sententia traduxisse.

Quòd sæpius in febrium fine balnea prætermittunt. Cap.92.

NONAGESIMVSSECVNDVS abusus
est cum balnea in febriū fine prętermittūt.viden-
tur autē non minus peccare ex hoc præpostero ordine,
quàm cū adhibent ante coctionē vt superius diximus. abusu.5 gi
est aūt febris propriū tria facere mēbra ad siccam & ca-
lidam intemperiē traducere:corpus arefacere: & cutim
condensare,cum ob siccitatē cutis trahat immodice, at

vero balneū hæc omnia appositissime soluit. nā cutim rarefacit: humectat corpus, atq; īfrigidat, & impinguat. febribus ephemeris conuenire ob hæc creditur, cōuenit & hecticis. verū in putridis necessario spirituū inflāmatio ac diurnæ febris modus quidā necessario copulat. de quo haud sine causa mihi in libro contradictoris dicendū fuit. nunc hercle satis erit si ostenderimus id esse ex antiquorū omnium snīa qđ ab omnibus negligitur.

cap. 3. ¶ Igit in decimo artis curatiuę, dum ad curā eius laborātis vocatus esset qui ex inedia fermè perierat: die. 14. eum lauit: ac rursus. 16. sed & hoc stante ēt febre, inquit: enim cū diei. 13. accessionē facile tolerare vidissem. at ne in diaria febre vna lauatione contenti erimus aut expe-

cap. 2. ctabimus solutionē? cum ter lauaret octauo artis curatiuæ iuuenē in die. & rursus sub fine inquit: iā & alium sic curauimus mirantē quomodo frictione, & vnica lauatione multoꝝ dierum inæqualitatē dissoluerimus. ac

cap. 3. rursus: nō semel aut bis meminisse aut ter, verum sæpius quàm possumus: in primo statim die ad vesperā eos qui diaria febre laborarūt, tum magis in secundo ac etiā in tertio lauasse ægros. at vero in putridis, vt ad rem dubiam illis, non exploratā quorūdam more traducā sermonē, iam mihi est insistēdum: nemo enim tā absurdus est medicus seu Arabs seu Græcus seu etiā Latinus, qui ephemeras balneo nō curet: quāquam & illud hi nostri Aesculapii negligant: vt omni conatu quantum in illis est, cōsilio ex paruis magnos, inde errore ex illis rursus morbos letales reddāt. Galenus igit (postq; nisi Galenū hi sciunt, nulliq; alii credunt, quin ēt Galenistas se vltro

cap. 4. vocāt, habeantq;) in nono artis curatiuæ cum iuuenem sanguinea laborantē febre, sectione venæ vsq; ad animi defectionē curasset, etiam sudore superueniente, in tertio nihilo minus hominem lauit ab eo cōputando, quo sanguinem detraxerat.

At quid opus est tot exéplis ex decimo eiusdem snía cap.10
tius rei colligat. inquit enim rationabilius fuerit nec
principio febrium aut incremento homines lauisse,
uippe tunc densata ac coarctata non solum est cutis,
d etiá quæ sub illa est caro. At in febris inclinatione,
l incipiente vel procedente vel ét amplius progressa,
nos sæpe, & alii quidá medici multis ægris balneum
lhibentes, non parum frequenter cótulimus. inde post
uca subiicit. Itaqȝ ex omnibus quæ de balneis retuli-
us, vna summa colligitur. euacuari per ipsum si quidé
uicquid in corpore fumidú aut fuliginosum fuerit. có
tuntq; per ipsum in náli symmetria tú caro ipsa, tum
tis, solidarumq; partiú ariditas corrigit. & calor ille
ó modo qui ex lauacro accessit, sed etiam qui prius af-
erat ex frigidæ lauatione summouetur.

At ne aliquid cómemorem in hecticis? vbi si quid est
ræsidii relictú, in hoc vno vel solum consistit auxilio.
ed rursus ad putridas febres orationem ipsam deflecta
us: hic idé in. 11. libro inquit: itaqȝ eos cú fiducia laua cap. 9
us in balneo, aut medicamétis raram cuté facientibus
timur, aut vinú vel aquam frigidá damus vbi conco-
torum humoꝝ signa apparuerint. Aetius etiá libro. 5. cap. 76
um de cura agit putridarú in generali per res nó natu
ales, balneum, concoctione apparente in oibus conue-
ire existimat febribus. idem in sequétibus etiá consulit
um peculiariter de ardétibus tractat. Quinimo & fri cap. 78
idæ vsum qñqȝ in his suadet. Nunc aút non est præsen
is instituti ea cómemorare quæ aliorú errore possent
obis imputari. Idem Paulus dum putridaꝝ febrium cu lib. 2. ca. 18
am edocet: oés concoctá iam mám reposcunt. Idé Ale lib. 5. cap. 4
ander quáuis solus ex Græcis mám haud concoctam in fine.
tiá lentam, aut crassam expurgare cósulat: si modo mo
este, contra omniú alioꝝ sniam. nobiscum tñ & in tem
ore & in modo, hac vna in re consentit. Et Princeps in

t.2.cap.58. &.42. prima quarti sui libri frequẽter exhibet vt in cura Ca
sonidis & tertianæ puræ. Hoc autẽ non est oino in qu
disputamus quãuis eius verba generalẽ balnei in febri
cap.16. bus vtilitatem declarent. Hali ẽt libro.3.cum tradidisset
curã febris continuæ inquit postq̃ reliquerit eũ febr
vtatur regimine cõualescentiũ iam supra dicto. dixer
ca.25. aũt hoc in primo libro cũ inquit: & vtantur calefacti
ne in media balnei domo cum aqua dulci temperata
cap.10. folio 385.col.4. &.387.col. 3. Rasis ẽt in.18.continentiũ tum Galeni authoritate tu
sua inquit, conualescens cum debilis fuerit balneo cib
ac vino fouẽdus est. refert aũt hoc quibusdã in locis
artis curatiuę libris, tum vero melius ex arte medicin
lib.3.ca.vlt. cap.6. li in fine vbi Galenus enumerãs ea per quæ reficit, co
ualescens balnea cõnumerat. atq3 si ea ad generalem v
rium recuperationẽ cõmendantur ex quocunq3 morb
debilitatis, quid in febribus vbi vel maxima pars cur
hoc auxilio, vel etiã tota cura pficit. Cornelius quoq
Celsus libro.3.inquit dum de febriũ curatione in gñe
ageret. Vtile est ẽt in balneũ ducere: prius demittere
soliũ: post vngere: iterũq3 ad soliũ redire: multaq; aqu
fouere inguina. Dies me deficiat si oẽs in mediũ addu
re voluero. Sed reclamabunt protinus in sequendã co
suetudinẽ. olim fuisse pauperibus ac diuitibus ex æqu
balnea in vsu. nunc vero solis Germaniæ populis: atq
his qui lupanar frequẽtant. indicio est ꝙ in Italia The
mę iuxta id sunt. at non mehercle vident Hippocrate
3.textu & cõmen.44. aut Galenũ vidisse, qui libro de victus regimine inqui
quãuis balnei vsus paucis cõsuetus sit, nihil minus ęgr
tantes ad ipsum deducendi sunt q̃ fieri põt cõmodiss
me. at non solũ in febribus sed ẽt in peripneumonijs c
tex.& ca.58 teris q; morbis phlegmonẽ habentibus cõuenire ibi d
cet. nec nõ qualiter & qũo concocta si quidem materi
nã in ardenti febre vbi sola bilis abũdat, nõ viscida, ne
crassa, nec cũ phlegmone iuncta, ẽt ante coctionẽ cõu

ſed hoc periculoſum. docet inquã & Galenus nõ ſo- balneũ ſed & olere inunctioné tepidioris à balneo enire, eiſdem quibus etiam ipſa lauatio cauſis. tex. & cã vlt. cap. 62.

Quáobrem hæc vna ſit regula. in oibus ephemeris ecticis balneũ ſemper conuenit. quod aũt de balneo o, idem de olei inunctione conſulo. in putridis auté uibus neq; phlegmon, nec humor adeſt craſſus, aut tinoſus, aut obſtructio aut nimia repletio fueritq; ar s febris, balneũ etiam cõuenit ante coctioné. in cæte i materia peccãs fuerit calida concocta materia ma te etiã febre, ſeu phlegmone adſit ſeu non adhuc cõ- it. & rurſus in omnibus vere conualeſcétibus ſeu ex e ab humore calido ſeu frigido ſeu ét cum phlegmo ſeu etiam à morbo non febrili.

Quòd in capitis & ſuperiorum membrorum percuſſionibus ac uulneribus non pur gant ualidis medicamentis. Cap. 93.

NONAGESIMVS TERTIVS abuſus eſt, cum in capitis ac ſuperiorũ partium vulneribus percuſſionibus inualidis purgãt medicamentis homi n. beatã caſſiam exhibétes. Cur ego non illos grãdes dicos non accuſem? ad oẽ genus erroris armatos vt gros perimãt. erat ſpes in febribus ſalté quas quotidie ctãt eos aliqd ſcire. ſed quot modis, quáq; pernicio- n illis aberrent iã in pcedentibus oſtédi. vt ſi vel cõ- to vellét delinquere, vix hãc attingerent metã. quãq̃ pauci conſulto aberrét, vt morbos in diuitibus pcra nent. inde tranſit conſiliũ in vſum ac nãm. Dum vero iora tractãt nihil oino norunt. appello aũt rara ver giné, attonitum morbũ, ſybillũ, vulnera ac phlegmo- s, hydropé, vrinæ fluxũ quem frigidis ad perniciẽ cu- nt, alioquin facile ceſſurũ medicamétis. ſemel eni Dia tes in Italia à Matteho Ferrario pro miraculo viſa é,

bis à Galeno in calidioribus ét regionibus, cũ frequẽ
ſimus ſit vrinæ fluxus ille morbus acutus ac pnicio
hic leuis & diuturnus.ſed cũ de hoc alias dixerim a
ab initio ꝓpoſitam reuertor.periculũ eſt in vulneri
his ne phlegmone exciteť:atq; id maximũ igiť diue
mus mãm quæ id facere põt ac expurgabimus.videť
vna rõ hæc atq; turgẽtis mãæ in qua.2.regim.acut.
tex.10. gat Hippoc. cũ phlegmonẽ minať. nec video ſaluta
auxiliũ at cucurbitulas apponunt nõ expurgato co
non ſolũ in his,ſed incipiẽtibus qbuſlibet morbis a
na,animi deliquio,pcuſſionibus,terroribus, capitis
cap. 3. lore,cũ hoc ꝓhibeat Gal.in libello huic tractationi
cato.vnde ſubijcit vbi magis cõuenire videbať,in c
bri phlegmone fluẽte mã non cõuenire niſi prius ex
gato corpore,ſedataq́; fluxione.igiť huius erroris c
ex alio tráſitus cũ ſoleant tonſores in vulneribus a
bere,cũ ex errore in errorẽ migrent.ſed denuo ad r
uertar,p̃dixi enim futurũ vt rẽ aggrediar infinitá,ſi
gula in qbus grauiſſime peccãt medici,per capita tr
re voluero.in genere igitur mihi dicendũ eſt,vt pau
mis veritatis amatoribus, cuius ego ptinaci defenſi
totius fermè periclitatus ſum, totq́; gratuito ſuſcep
micitias,ſatiſfaciã.ſed me huius ꝓpoſiti haud piget,
ſolũ in ipſa ſummã capio voluptatẽ, ſed ẽt in ſenſu h
ptinaciſſimæ volũtatis. Ergo ꝙ in vulneribus hic
dicamẽto valido vtendũ ſit rõne ipſa oſtendi. ſcio
multa hic atq; alibi obijci poſſint tũ in aliis:ſed iá ſ
us illos,ad libros cõtradicentium medicoꝝ reieci. n
enim in tam abſoluto ac breui quale hoc eſt opere,t
poſſunt declarari. Quáobrẽ ad authoritates me cõ
tam.non eni ignoro,nõ turgere hic mãm dicturos,i
turget cũ præ dolore ad vulneris locũ raptim defe
nec coctio vlla expectãda cũ febris non adſit.nec p̃p
tio mãæ,cũ alioquin corpus ductum ſanũ eſſet.nec

ille medicaméti, agitare illá merito dici pót cum iá
q3 eo illa in motu sit, ac rursus ad cótrariú eius loci
qué cum periculo deferť, reuellat & euacuet. Aetius
q3 libro.14.docet in vulneribus neruoℽ si corpus sit cap.27.
nű prauis humoribus medicaméto vtendum esse. Et
c intellexit Princeps, cű dixit de genu loqués: & vt fe- quarta primi
nes in illius apostematibus, vulneribus, ac vlceribus, trac. 3.ca.p̄.
sectione venæ & purgatione. Sed quid clarius Hippo
tis sńia ex libro de vlceribus.4.de morbis curandis cap.6.
ipta? inquit enim. Purgatio p aluum plurimis vlceℽ
pdest. præterea vulneribus quę in capite sunt accepta.
quæ in ventre ⁊ articulis. ad hæc his qbus ossi caries
pédet. præterea quæ suuntur, ⁊ quæ exeduní, ⁊ herpe-
us, & reliquis q̃ vlcera diuturna reddunt. ét quæcűq;
igáda sunt per aluű purganda sunt. in oi ét vlcere cui
sipelas supuenit, purgari oportet corpus, qua parte
eri maxime códucit: seu per supna seu per inferna có-
iat. igiť cum morbus magnus tribus modis euadat.
issime aűt vulnus inquit Gal. seu ob mébri lęsi nobi-
té vt cum in pectore capite ventreq; acceptű est: seu
prauá loci códitioné, vt in cubito genu capitibusq;
sculoℽ: seu ob magnitudiné affectus, vt cű futura vel
atura indiget in his oibus purgatione corpus indi-
. Quòd aűt per purgationem non intelligat lenitio
n, sed validá humorum deiectioné apparet, cuicűq3
i citra affectű Hippoc. requirat consuetudiné ac ver-
ná neq3 mediocribus purgare solebat nec leuibus. in
sipelate etiá optime purgari debere corpus docet.

Quòd in pectoris morbis conantur medica-menta expurgantia exhibere. Cap.94.

NONAGESIMVS QVARTVS abusus
est cű in pectoris morbis mãm expurgare conan
. adeo mala quædá illis ét fortuna aut genius quidá

infestus exagitat: cũ vbi debent nó agunt: vbi nõ c
nit agere conátur. dictũ est aũt de hoc in primo co
dicentiũ medicoꝶ, dum de agarici virtute tractare
cap. 5. illud solũ nunc nos decet adijcere Galenũ in. 7. de
sitione medicamentoꝶ nullum tale scripsisse sed o
eiuscemodi medicamenta ad tria traducit genera: l
cap. 17. acria & media. verũ quisq; forsan nec immerito d
bit, quoná pacto catapotia ad sanguinis reiection
tia exépli ex charixeno cóferre poterunt, si nihil ec
descendit. r̃ndeo vim illoꝶ, ná nunc ecligmata p
mitto, per venas deferri in pulmoné. dico aũt ram
næ arterialis quę sanguiné defert ex corde, ac arter
nalis. ergo si in asperá vitium incidat, parum neces
hæc prodesse manifestũ est. rursus q; ex pulmone i
vnus tantũ est aditus, ex corde in pulmoné geminu
cet longe facilius medicaméta ad pulmonem trást
quam in cor ex pulmone mãm delinquenté. at ver
ét traducta sit, necessariũ est vt in sinistrũ cordis v
culũ penetret p illius substantiá, q; caua nó excipit
in medicamétis nó necessarium est vt hoc fiat: sed
arteriali via lata patet. accedit qđ vbi ét pus penet
rit in renes deflectitur per magná arteriam, nó ad i
his quatuor causis medicaméti vis per iecur ad pu
nem facilius accedit, quàm ex pulmone ad iecur s
quibus quinta addatur, hic opus esse sola virtute,
autem etiam substantia ipsa quæ expurganda est.

Quòd potũ inter cibos administrát. Cap

NONAGESIMVS QVINTVS err
institutione est cósuetudinis. plures cũ sint v
solũ meminisse decet: nam reliquas innumeras sic i
duxerunt: vt cũ relinquas in ęgritudiné incidas, cũ
plecteris vix cũ illa bene habeas. etenim cum vera
ostendat & antiquoꝶ authoritas primo cibũ totum

[c]inendū, vltimo aūt bibendum, cū cibus concoctus iā [v]entriculo defertur: quidā medici obliti diuturnæ cō[sue]tudinis istud pręceptum seruare conati, mortui sunt, [ali]oquin validi existentes. igit̄ pessimū est consuetudinē [m]utare: optimū melioribus assuescere: prauis vero me[d]ocre. sed ꝙ diximus iā exequamur. Galenus igit̄. 7. ar[te] curati. hæc habet: Sed enim si quo athletæ vsu tenen[tu]r cōualescentes instituerimus bonum erit. scilicet vt à [cœ]na nō bibant anteq̄; cibus concoctus fuerit. nā si bi[be]rint innatant cibi, cū ventriculus ob interpositū hu[m]orē illos non cōtingat. verū si sitiant, tm̄ indulgendū [t]antū ad sitis molestiam leuandā sufficit. postea vero [qu]àm concoxerint, abūde bibere sinant̄. nā celerrime si [sic] faciant, cibus ipse p corpus distribuitur. Conciliator [e]stimat primo eos sumpsisse liquidiores cibos qui sic [in]stituunt̄: sed hoc haud verū est. imo de his loquit̄ qui [s]olidioribus vtunt̄, reliqueruntq̄; lac, iura, ptisanam, [i]ter cōsilium in solos cōualescentes contorquet. at id [m]inime cōuenit: cum ꝑiā athletas: & generalē vtilitatem [...]dat huic pręcepto. habemus & alioꝝ placita, qui cum [hi]s cōsentiunt. nam Rasis. 4. ad Almansorem: nō bibat [aq]uā ieiunus nec sup mensam, sed postq̄; superiora alle[g]ata fuerint, tunc affatim bibat de aqua vel vino. eandē [ser]iam fermè habet Princeps & Haliabbas. Scio Celsum [R]omanā narrasse consuetudinē, vt non solū potum in[te]r cibū sumerēt, sed ⁊ frigidæ potu clauderēt. itaqȝ hoc [n]ō minus, q̄; vt pueros ante septimū annum lr̄is tradāt [d]ocet. nec Conciliator rectè sentit qui scopos instituen[d]æ simul ac seruandæ consuetudinis miscuit.

ca. 6. aū fine.

dfia. 118.

cap. 5.

Tertia primi doc. 2. ca. 8. post prio. p practice capi. 7. libr. 1 cap. 2. in fine.

¶ Ergo infans vt ablactari cœperit sumat ex iuribꝰ mol[li]a cōfecta pulmēta: ouorumq̄; vitella, abstineatq̄; à car[n]ibus. post sensim ad duriora traducat̄: cumq̄; his assue[u]erit, ab hora, concoctionis aquā sumat. septenisq̄; ma[g]istro lenissimo ad literarum studia primum tradatur

lib.5.cap.14. lib.4.ca.29. iuxta Pauli atq; Aetij sententiam.

Quòd ptisanæ usum prætermiserunt tum maxime sm propriam rõnem. Cap.96.

NONAGESIMVS SEXTVS error est in ptisanæ vsum prętermissum docemus. inclyti enim medici de minimis quibuscúq; ad ipsos non pertinétibus soliciti, hanc tantá rem obliuioni tradút. sufficiant aút laudes, à Galeno huic tractationi dicato in libello descriptæ. est ení humida, frigida, lenis, detergens, facilis concoctionis, boni aliméti, tú mediocris in nutriendo, subtilis, nó turbans, non flatuosa, iucunda. His vndecim códitionibus alijs pręstat edulijs. porro q ex his sequuntur, vt qđ sitim sedet, quodq; ventrẽ leniat, sputa coadiuuet, corruptos humores mixtione emendet sua, nolim hic enarrare, nã nimis longú esset. peccatur igiť cum eam reliquerint. grauius peccát qui illá ex hordei cóficiunt farina. nã vt prior facile concoquiť lenisq; est, ac detergit: sic hæc grauat, obstruit, sistit. atq; ob id ẽt flatum gignit, ac sitim. solét enim q̃cunq; difficulter cócoquunť vt labores sitim generare. at vero tertio errant, sed minus his qui nec ex quo hordeo, aut qua ex aqua illa cóficiatur curant. sed aquam esse putant, siue hoc ex grano aqua'ue, aut meliore cóponatur. simili incuria cú quotidie p hæc duo trãseant, panẽ decoctum exhibét. at præstat lotum cóficere iuxta Galeni sníam. at nec intelligét si eis modú explicauero, nedum vt sciant quid sit panis lotus. memini auté me scripsisse toto decénio neminem mihi ex febre Mediolani perijsse, at illud mirum magis cum táta horum inscitia qui nunc eam artem exercent ac dolis incuriaq; quẽquam seruari.

5 de alimen. cap.5.

Quòd in attoniti morbi cura seu apoplexię nõ uno modo peccant. Cap.97.

Nonagesimus

[N]ONAGESIMVSSEPTIMVS abusus est in morbi attoniti cura. qui adeo est multiplex vt [m]e cogitanté fatiget. primo eqdé diuina Hali in sua pra[cti]ca verba nó aiaduertũt. inqt ille, si facies rubea aut li[ui]da vel viridis fuerit ac plena, sanguiné ex remotis mit[te]. sin aũt facies nõ hmõi fuerit, ægrũ dimitte nãq ad ho[ra]s vsq; 72. q̃ verba nec Cõciliator intelligit, nec alij cu[ran]t. nec si legant, tanta est huius seculi calamitas qd sibi [v]oluerit intelligét. igit̃ in his nõ agendo q̃ pcipiunt̃, in [al]ijs q̃ non debét agendo certa pnicies accersit̃. Aetius [&] Paulus sanguiné in oibus mittunt: nec interse tñ cõue[n]iunt magis pceps stultiusq; Pauli consiliũ, vt qui parũ [ra]tionibus sideret. aberrat vterq; Galeni male itellecta [me]ńia, sed hic locus nõ est. recte dicebat equidé Princeps [v]t scias qd apoplexia, ac resolutio neruoꝝ, cerebri vias [c]laudunt, vt medicinæ nihil ex delinquéte mã educere [q]ueant. itaq; illud primo aiaduertere decet, cũ longam [n]arrationé in contradictore de hoc fecerimus, nã nulla [m]agis in cura hærent aut diffident medici quã in hac, si [m]orbus est oino letalis nihil agendũ prorsus. est aũt le[t]alis qui vel à febre, vel cũ febre supuenit: ac lõge eo de[t]erior q̃; in his qui vt mortui statim ab initio iacent. Quòd si interceptã vim sentiendi existimant, quorsum [c]ruciatus admouent̃? nisi vt aliqd vel perperã agere vi[d]eant̃. ostédunt aũt tunc solũ hi, qualis animus, qualeq; sit eoꝝ officiũ. Sin aũt febris supuenit q̃ ob suffocationẽ accidit, imedicabilẽ morbũ reddit. frigent aũt horũ ma nus, sed pulsus tñ est frequens. cæteris salutaris. sed hoc oderũt nihil facere, malũtq; ipsis carnificibus perire ho miné, quã sine illoꝝ opera seruari. porro q̃ capiti admo uent̃ non parum ab initio nocét. calida enim hæc, vltra q̄ ad locum mãm trahunt ét si mitesceret morbus cere bro adeo cõcusso morté inferrent. sed nec à cibis tépera re possunt, timétes astantiũ infamiã: & si nihil si qd mo

lib. 5. ca. 2 21
dña 182.
lib. 6. ca. 27
lib. 3. ca. 18.
1. aphor. 2 38
prima tertij trac. 5. ca. 14 in fine.

do pfuturũ ſit exquiſita inedia pſtantius ſit. adde aſino rum oua tribuentiũ prçconiũ. hos enim loris cedere de ceret. expectas vt quid agendũ ſit ſubijciam, non agam hic, eſt iam id ſcriptum ſi breuibus dixero, accuſabun verba mea, & ignorantiam vnã ſuam.

Quòd in hydrope aſclite ſecando uentrem aberrant. Cap. 98.

NONAGESIMVSOCTAVVS error eſt cum in quibuſdã libris legiſſent medici, in aſclit peritoneũ eſſe ſecandũ vt aqua laborantis effluat: illi e tẽplo pulchrã rem iueniſſe exiſtimãtes quotquot in m nus veniunt diſſecãt, nec vllus vnq; ſanatꝰ. id illi cõſpic ti ac ſtupidi admiranꝰ. tandẽq; fruſtra id auxilij inuen tum credũt. adeo ſine mente ſunt, qui ẽt ſine pudore fu rant. at neſciunt primo eos qui ex duro tumore iecori in id morbi incidũt nunq; poſſe ſanari, vt inqt Gal. tun vero ſi incidant vitiato iecore ex aquæ diuturna mor nullã relinqui ſalutis ſpem. Sed & ſi educaꝰ cãdẽti fer ro minus lędiꝰ æger vt Haliabbas teſtaꝰ. quãq; & Gale
7. prac. c. 27 inciſionẽ conſuluerit. Sed nullus euidentius q̃ Serapic hic, qui cõſulit vt nõ niſi firma virtute viris hoc auxili
14. artis cur. cap. 13. afferaꝰ. Cæterum aliquos ſanatos refert: cũ ab inciſion purgãtibus medicamẽtis & exercitio vterẽtur. Celſus ẽ
lib. 4. cap. 7. in fine. vbi iuuenes ſint hoc cõſulit, & Paulus: παρακέντησιν id auxilij genus vocat. Aliud eſt aũt in quo aberrant ſtupi di: nã cum Aetius lib. 10. conſuluiſſet in aqua inter cutẽ ſup poplitẽ ſecanda crura, id illud vidi egregios medi- cos, in aſclite facere, cum ſolũ in leucophlegmatia hypo
lib. 3. ca. 21. ſarcã vocat Princeps id cõueniat vt ille aperte teſtaꝰ. ve rum ignorantia illos excuſare debet cuius cãm veteres
lib. 3 cap. 48 in fine. dedere. nã aqua intercus aliqñ omne hydropis genus ſi gnificat dicẽte Paulo, qꝺ auxilij genus in nulla alia ſpe- cie aquæ intercutẽ conuenit, q̃ in aſclite. proprie aũt vt

ſn ſignificat anaſarcã oſtendit.anaſarcæ vt ſectio ſu-
: talos cõuenit & nulli alij,ſic παρακέντησις ſoli aſcli cap.3
vide modo q; perperã vtrunq; in vtroq; experiant.
Conſultũ igit fuerit atq; factu optimũ:hydrope aſcli
egũt alij aſcite,magna ne dicã an improba ſapientia,
co purgare aquã nec differre, nã vt moram traxit ẽt
rtute cõſtante vitiat interna mẽbra, mortemq; affert
ceſſariã. ſi nõ prorſus cedit experiare malagmata,oĩa
ẽ intra quindecim dierũ ſpatium.Sed & ſi hęc nõ ꝑfe-
rint,illico ſeca ventrẽ & expurga medicamẽtis quoti-
e.die vero qua ſecas niſi ad veſperã cibi nihil prorſus
deris.exerceas illũ moderate tñ,ne vel febrẽ aut caſuz
rtutis, aut ſitim incurrat intolerandã. ſingulisq; die-
s eum ſic regas:facile enim ac breui conualeſcet. caue
it ne vulnus refrigeret,ſed in calidiſſimo aere detega-
r.operiatur autẽ multis ſed leuibus ac calidis pannis.
go vitioſa eſt ſectio quæ tarda,quę cum ſcyrrho ieco
s, quæ ſine medicamentis auxilio & inediæ & exerci-
tionis. vt vero hæc vitioſa ſic letale prætermiſiſſe tan
morbi fermè vnicum auxilium.

Quòd fruſtra timent lac &oua in febribus,cur ꝗ abſtinuerim à difficilioribus qõnib'. Cap. 99

NONAGESIMVS NONVS abuſus eſt, cũ lac & oua tanq̃ ꝑniciosa in febribus putridis fu-
giunt nã lac & oua optimi eſſe alimẽti in libris cõtradi lib.2.&.11
centiũ medicoꝝ planè docuimus. ſupius ẽt cum carnes
dãnaremus ouoꝝ ratio habita eſt. nec omne lac oĩbus
cõuenit febribus,ſed ſolũ aſininum : hecticis aũt omne.
cõuenit & liquata caro in ſolis fermè tertianis:quã nos
ſuperius,ab alijs febriũ generibus tum alijs morbis pro
hibuimus.cõueniet enim in exedẽtibus eadem rõne qua
à Galeno in tertianis concedit.abſtinui aũt à ſingulorũ p ad Glauco.
pertractatione ac ẽt diſputationibus difficilioribus, cũ cap.9.

ea omnia alibi tradita à me sint. Hæc vero scripsi hom
num salutē præferens odio medicoꝝ.nam iustum est v
insontiū vita inexplebili eorū auaritiæ anteferatur.no
vero illos oēs auersari atq; accusare par est, qui verita
ti,quam nos vnice amamus,hostes sunt,ac inimici.
¶ Manifestum vero ex his,cur alij quidē me refugerint
alij magis impie dānare conati sint:cū viderent laruat
sepulchra propriam inscitiam,scelerūq; nefandoꝝ con
scientiā,quibus impares melioribus essent, ni falsis cri
minibus ac cōspiratione principū populi ꝑderent vitā

Quòd scriptores hoꝝ temporū plus cōsulun ornamēto orōnis q̄ utilitati legentiū. Cap.100

CENTESIMVS hic error aduersus legētes scri
bentes ac medicos ipsos inscribit᷑.nā vt ad legēte
ipsos primo deueniā.non pudet illos in eadē causa tre
aut quatuor opiniones diuersis temporibus tueri.Cum
igit᷑ veritas vna sit, certū est harum tres saltē falsas esse
atq; vnam tm̄ veram.qn̄q; ēt contingit vt nulla.sed qđ
optimū est pro illoꝝ defensione concedat᷑:clarū est igit
tribus annis falsa, vno anno vera illos docuisse discipu
los suos. quàobrem triplo plus dāni q̄; vtilitatis attu-
lerūt.perduntq; sic principes pecunias suas vt falsis præ
ceptis discipuli imbuant᷑. At me nō mentiri quisq; intel
liget qui horū sophistarū scripta sub diuersis annis per-
legerit.est aūt huius erroris causa quadruplex, prima qꝛ
non tenent᷑ amore veritatis sed ambitionis & auaritiæ.
lib.de cōstit. artis medic. cap.7. at primū præceptū Galeni fuerat vt diligerent super oīa
veritatem,illi soli intenderēt.Secunda est ex ignorantia
mathematicarū. vnde Galenus iubebat, relinquo nunc
Platonem ꝛ Aristotelē,vt mathematicis maxime stude
rent:qm̄ inquit faciunt hominē cognoscere argumenta
demōstratiua à probabilibus. & veritatem intelligere.
Tertia causa est ex ignorantia logicæ. ideo præcipiebat

enus ibi vt methodũ inquirendi veritatem discere
ent.adiuuat hoc ꝙ ex illa inani ac contentiosa peri-
etico℞ schola veniunt: in qua gloriæ ascribit̃ falsum
ri: & nihil firmi scire: sed solũ nosse ad partes tanquã
leclamatorijs argumẽtis dicere. est ne hæc illius quẽ
tũ profitẽtur Galeni mens cõsilium'ue aut pręceptũ.
l quarta est q̃d timent ne in posterũ non habeãt quid
ant vulgaris iam illorũ vt solet scriptis. tanta pestis
asit ob auaritiã ignorantiam & ambitionẽ. Quare
iquo℞ more pueri primo mathematicis essent imbu
li. experimentũ sumatur de puero mendace, is veridi
euadet hac disciplina imbutus. tantus est illa℞ disci-
narũ cum veritate ipsa consensus. ph̃iam vero simpli
n non contentiosam amplectant̃: meminerintq́; cum
medicinæ sacra perueniunt nõ nugas se tractare am-
us sed hominũ vitam, incolumitatẽ atq; fortunas. in
sterum aũt si consulere velint, alios medicinæ libros
terpretentur. sic nullo labore omnia noua videbunt̃.
Ex hoc alius error processit nam assueti discipuli tot
rietatibus non medicinã sed sophismata amplectunt̃:
pro veritate ambitiosam contentionem. nec cupiunt
ceri sed in disputationibus victores euadere. quasi de
io℞ chimeris, & nõ de humana salute sit certamẽ. acce
t huic maius incommodum ꝙ à peripateticis edocti
l nullã esse animam vel vnam, nihil à morte timẽtes
adunt scelestissimi: vt optimos illos experiaris, idest
inus malos, qui aperte ph̃os idest hæreticos puros se
fatent̃. Quaõbrem cũ ita sit, nescio an plus cõmodi
incõmodi mortalibus medicina afferat. cumq́; cõsi-
ero, ꝙ indocti decuplo plures sint ẽt mediocriter eru
itis: quodq́; eruditis tot vitia sunt: deinde tot causæ
berrãdi ẽt si cum fide rem tractẽt, deniq; quòd ẽt q̃nq;
non artẽ, fortuna tñ̃ fallat artificem: & ꝙ plures ab in
doctis longe occiduntur alioquin victuri, q̃; morituri

ab eruditis seruentur: timeo ne magno malo potius
bono vt pleraq; alia mala mortalibus medicina acce
rit. Nec tibi quisquis es, nouũ hoc videatur: Galeni h
ad vnguẽ sñia fuit. dum de medicis loquiť in arte cur
di. ille quatuor aut sex seruabat magno labore ęgros
vno mense, cum cæteri viginti singulis diebus occid
rent. cur putas toties medicos à Romanis explosos? c
tãdiu quippe sexcentis annis illis carere voluerunt? n
qđ præter supuacua impensa accedebat iactura popu
nec existimes spõte admissos, sed cũ veneficia adulter
furta ac cædes pro incuria & luxuria irruperunt. Qu
nõ videt adhuc turcicã gentem sine illis viuere ac lõ
melius. nunc nouiter cũ irruperint. & inter eos spes e
ẽt illos alijs venificijs dementatos cadere posse. tot a
malis accedit qđ sub hac specie praui ac scelerati innu
mera cõmittunt flagitia. quot ego cognoui q adulter
ꝑpetrarunt: cũ sacris virginibus cõcubuerunt: atq; al
ẽt admiserũt deteriora, si quid tñ his sceleribus põt es
deterius. Vbi est is qui sacrosanctũ Hippocratis iusiur
dum obseruet. Sed cũ non artis hoc sit vitiũ sed hoĩun
deceret principes: Senatus: ac magistratus qui tã facil
miserum quẽq;, ob furtum duoꝝ coronatoꝝ suspendi
puniũt: hos qui delinquunt tã grauiter acerrime casti
gare. eoq; asperius quãto flagitiũ occultius admitti põt
Quid enim cũ in oẽs, etiam in ipsos magistratus dili
genter aĩaduertunt, cautũq; sit de dolo malo ẽt in min
mis, hac ĩ sola arte sub qua tot furta, rapinę, homicidia
incestus ac veneficia latẽt, adeò sunt negligentes? admo
nenť à Catone, admonẽtur à Plinio, admonenť à Gal
no: nõ est hæc nřa sed mortaliũ querela: nã nobis penè
satisfecit qui potuit. ergo & bonis incitamẽta ꝛ præmia
præponenda. nec quisq̃; nisi patritia gente admittẽdus.
quo in pręcepto Mediolani recte consultũ. nec nisi opti
mis moribus, tum etiam parẽtum. nã quod ad artis no-

itatem attinet supfluum est. Disputationes vero nō in
gulis sed publice: non semel sed singulo triennio exer
dæ. in disputationibus aūt quæ ad ægrorum curam
ituuntur & illud recte cōstitutum est Mediolani, ne
squam alius accedat. ex hoc tam paruo semine ni suc
ratur magna tandem malorum seges exorietur.
Vltima à scriptoribus ipsis calamitas adest: Confarci
nt alij ac quicqd in buccā venerit in publicū edunt:
gnis nominibus plebē (nam sic libet appellare homi
m partem illoꝝ studiosam) seducentes: sine phīa, sine
ne, sine iudicio, deniq; ēt sine pudore alius ab alio vel
tegras paginas, nec pudet etiam, ab antiquis sumunt.
rabes negligunt nihil illi sciunt: solo Galeni noīe tur
nt: velut quidā qui nec eū à calce salutauit, quotidie
ihi de Galeno obgānit. ô deus quē mihi mouet risuȝ?
ij idē putant ornate dicere, ac recte & bene. voluntq;
s verbis, nō verba rebus ancillari. laude dignū existi
o Pomponatiū, qđ & alias dixi, solitū dicere si posse
nus ēt sine latina lingua oīno disciplinas doceri meli
s esse, quàm in ea tēporis vel modici dispendiū facere.
tqȝ is mihi ēt sapere videt̄ qui rudis linguarū ac barba
us recte tñ multa nobis tradidit, non solū in phīa, sed
c in arte medica. deniq; quis illoꝝ vel curā cum oībus
t Græcis perfectā edocebit, nisi in paucis ac diuturno
ēpore? studebimus'ne Galenū cum attonitus morbus
gnoscēdus est, ac medicandus? Aetius nō cum Galeno
consentit pluriū placitis subscribens: velut Archigenis,
Ruffi, Adamātis sophistæ, Critonis, quoꝝ snīa partim à
Galeno oppugnant̄, partim illi repugnāt. Deniqȝ nec id
qđ tentant assequuntur, nā sexcenta in vnoquoqȝ libro
eoꝝ non latina verba inuenire liceat. bruta, humiditas,
ac talia. dūq; his studēt euitandis phīę operā non dant:
sine qua impossibile est vel mediocriter eruditū esse me
dicum. Sed inconstantiā etiam illoꝝ expende: scribunt,

rescribunt, exponunt, vertunt cõuersa ad oẽm libellum apologiã extemporaneã excudunt. Inde vide illoꝝ etiã qui vertunt diligentiã? ex vna disce oẽs illoꝝ solertias. Nolunt verbũ reddere verbo: qđ q̃ꝫ vtile sit in his, non enim poetę hic sumus, alias disputabimus. nũc vero vel sic simplicium medicamentoꝝ tabulam vt iacet depromunt: cũ pſtaret latine reddita latino ordine collocari.
¶ Sicq; laudet Deus, qđ medicina q̃ per Gentilẽ Iacobũ ⁊ Vgonẽ ad instans redacta fuit: nunc p nr̃os scriptores ad grãmaticã, & medicamentoꝝ simpliciũ inexplicabilem cõtentionẽ, trutinãq; verboꝝ vnius viri quasi Dei, rõne relicta miserabiliter hoc tanto studio nũc peruenit.
¶ Innumera sunt ⁊ alia quę nõ iniuria his adnumerari possent, verũ hæc pauca pro nunc delibasse sufficiat, q̃ grauiora videbãtur tantumq; inualuerunt, vt minima pars sanè doctrinæ, optimisq; experimẽtis relicta sit. misereor aũt mortalium qui in summis periculis minus sapiunt, quàm qui æstu fluctuante mari in cimba vehunt: nã cum etiã ignauo ac rudi nautę vsqꝫ ad maximũ vitę discrimẽn, oĩbus expositis fortunis plus credant, q̃ꝫ sibi ipsis ægri, ⁊ qui eis assistunt medicoꝝ sapiẽtiam floccifaciunt, nec illoꝝ ad vnguem oĩno decreta obseruãt, plus ẽt in eius electione fallunt, cum vel loquatiorem medicum, aut ambitiosorẽ, aut seniorem, aut eum qui plures numerat cliẽtelas, aut promptiorẽ, aut magis pręcipitẽ, aut magis familiarẽ, aut moribus cõptiorem, aut verbis blandiorẽ, aut vestibus ornatiorem, aut eum qui potentum limina terit, reliquis pferunt, cum studiũ assiduũ/ doctrinã copiosam/ exactam diligentiã/ nãæ iudicium acre/ vera pronostica, & optimos successus anteponere deberẽt. His enim sex rõnibus qui sit pfectus medicus deprehẽdi põt. nã hæc non alicuius iniuria, sed ad humanĩ generis vtilitatem scripta sunt. nam cunctos hos abusus vigere ægri, ministri, tonsores, pharmacopleq; testãtur.

AMBROSIO CAVENAGO Cæsareo protophysico, Hieronymus Cardanus medicus. S. P. D.

LIBELLVM de medicinarum simplicium noxa editurus, nomini tuo dicãdum censui: vt si quicq̃; eesset singulari tua doctrina suppleretur: sin minus au horitas illum tueri posset. dignitatis enim & virtutis nagnitudinem egregij ciues, ducesq́; nostri ac externi estantur. Nunc demum Cæsaris priuilegium confirma it, & ampliauit. Vale.

VLTOS Ego vidi medicos de simplicium medicamentorum vsu gloriari, quod & facilius inueniri, ac inuenta parari, non minusq́; quibuslibet cõpositis pharmacis ad tollẽdos malos affectus virium habere possint: in qua ſnia Scribonium largum Claudij tpibus medicũ celeberrimum scripsisse video, simplicia medicaméta prius esse narranda, qm̃ compositis plerunq; sint efficaciora. In epistola. Octauianus etiam Horatianus Valentiniani imperatoris tempestate clarissimus physicus, & composita & remota remedia damnat, omniq́; ætati, morbo, occasioni in quacũq; etiam prouincia parata ex simplicibus auxilia egregia constanter affirmat. Plinius etiã paruo antea tempore vir insignis, ac quantũ in rebus alter eruditus, eadem scripserat, medicosq́; ex longinquis partibus & operosa & pretiosa vehi persuadentes calumnijs prosequitur: cum ex horto suo quisq; remedia cœnare possit impensa nulla: labore modico. omnesq́; eius libri singularibus medicamentis etiã ab ipso probatis referti sunt, in eorum etiam cõfirmationem & Celsum, & Dioscori-

lib. 1. cap. 1.

lib. 24. ca. 1.

dem, & Galenum maxime in ſimplicium medicamento-
rum libris Auenzoar,& Serapionem, Auerroim,Princi-
pem,Raſim,Meſue,Haliabbatem,innumeros etiã alios
tum antiquos,tum recẽtiores ſcripſiſſe video,ad ſingu-
los affectus ſtrenua ex ſingularibus medicamentis auxi-
lia: quinimo video præſentes medicos,& hoc etiã ego
aliqñ expertus ſum feliciter: in interioribus morbis, ma-
xime aũt ventriculi: cremorem camemilli per ſe admini-
lib.experimẽ torũ ad lrã3. ſtrare,protinusq; dolores ſedari, quod & à Galeno ſcri-
ptum inuenio.ſæpe etiam plurimas ſimplicibus medica-
minibus vidi ſanari diuturnas egritudines, quæ longo
tempore fruſtra cum compoſitis pharmacis tentatæ fue-
rant: quod nemo ſanè admirabitur,ſi in aperiendi facul-
tate ſolam gentianã expertus fuerit,nec ſolũ in ea,ſed in
orthopnoicis & quartanis affectibus extemporaneas ſa-
5.colliget c. proprio. nationes videbit: huius quoq3 opinionis Auerrois fuiſ-
ſe videt͂,cum de rhabarbari natura diſſereret,nãq3 non
ſolum innoxium eſſe dixit,ſed etiam aliarum medicina-
rum nocumenta corrigere: cui etiam Meſue aſſentitur :
& ratio.nam cum plures partes in rhabarbaro purgan-
tes videre liceat, ventrem enim ſoluit, & obſtructiones
Meſue ĩ cura. aperit,& mẽbra confirmat,⁊ ſanguinem reprimit,intan-
tum vt hæmoptoicis aſſum,ſummũ auxilium eſſe creda-
tur,nil mirum ſi per ſe ſumptum innoxium fuerit : cum
multorum medicamentorum vires egregias in ſe conti-
neat.Quod etiam veritatis imaginem habet: conſenta-
neum enim eſt, naturam in hoc opere arti non ceſſiſſe :
nam non artem natura, ſed naturam ars imitatur. Cre-
dendum igitur putant, medicinas ſimplices re ipſa eſſe
compoſitas,nõ ſolumq; ſimplicibus morbis, ſed diuer-
ſis & pugnãtibus exhibitas ſanitatẽ reſtituere poſſe.nu-
per etiam ad hanc confirmandum hereſim,cuiuſdam li-
gni Indici inuentio acceſſit : cuius lõga exhibitione per
cremorem,nõ aliter melius elephantiaſis quoddam ge-

us curatur,quod vulgari nomine dicitur morbus gal cus. Infinita horum possem cõmemorare exépla, cum mnium medicorũ libris his scateant remedijs, sed oía ab vna ratione constant, vt non frustra sermo producendus sit. Capita igitur vniuersa eorum quæ interius assumuntur tria sunt,cibus medicina, venenum, quorũ cõmistione sex membra generantur,ex quibus tria silentio digna sunt, nam de cibis non est instituti propositi pertractare: medicinas vero venenosas, ac ipsa venena nemo sanæ mentis vel solo audito nomine innoxia esse dixerit: reliquum est igitur vt de medicinis ipsis aut cibalibus, vel cibis medicinalibus dicam est autem inter hęc differentia, quoniam medicinalis cibus alit primo, & immutat: medicina cibalis cũ immutauerit in alimétum transit: medicina vero simplex nequaquá ab immutatione transfertur in alimentum. Igitur cum cibi medicinalis paruum fuerit iuuamentum,non erit mihi de eo longior sermo habendus:quòd si assiduitate quis iuuamen augere sperauerit, duplici obice impediretur. Primum qm̃ desunt prodesse auxilia cũ opus est,quæ quotidie in vsu sunt, vt Plinius dicebat. quare Princeps iubet iuuantia etiam medicamina permutari: alterum est quod si in modico vsu paruum dánum sentiatur,in plurimo magnum euenire necesse est: vel ipsa consuetudine omnino mitescere,quorum vnum propositi nostri metas ingreditur: reliquum vero ad cibi rationé, de cuius natura dicere propositum non est/pertinere video. Igitur nobis tantum duo membra supersunt, videlicet medicina simplex, & cibalis,quorum vtrũq; diuidit in laxanté, & eam quæ aluum non subducit. Primũ quidem genus medicamenti nomine simpliciter appellabo. & si non ignorem à pluribus hoc noíe tantum strenua laxátia debere intelligi, sed non est de noíbus litigandum, vbi res ipsa difficultaté parit; Galeni hoc enim p̃ceptum

3.de temperamentis.

lib.27.c.13. quarta primi de cura in generali.

2. de dif. febrium ca. 7. authoritate Platonis.

est. alias vero medicinas, vel simpliciũ nomine, vel medicinę, vel medicamenti cum adiectione intelligi volo.

¶ Dicamus igitur primo de medicamentis in genere, demum de ꝓprie vocatis: ꝑtermittentes illud omné medicinam purgantem, & soluere & inueterascere: nam hoc non medicinæ ipsius, sed operationis vitium videtur: at medicinas nunc non operationé ipsam reprobare propositum est: si quidem hoc non solum simplicibus medicamentis, verum etiam compositis cõmune foret.

tertia primi a Principe.

Prima ratio.

¶ Primum ergo à ratione quæ plurimum potest, sumamus exordium: cunctarũ medicinarũ facultates ita sibi annectũtur, vt si prima culpa caruerit, secunda vitio detur, veluti quod robur addit, obstruit: cõtra q̃ aperit, robur minuit & laxat: suntq; hæ vires semꝑ æquales, Galeno teste: quantum enim constrictionis in medicina facultas augetur, tantum & roboris membro addit: cum igitur paria sint iuuamẽtis detrimenta, tantum vnaquæq; medicina nocebit quantum & iuuabit. hoc autem deterius erit, cum non æqualiter intrinsecæ particulæ affectæ fuerit, quod rarissime contingit, plerũq; enim hepar calidum, ventriculo frigido existẽte inuenitur, quomodo igitur si zinziber ventriculum calefaciet, hepar non vret: aut si oxiacanta feruorem iecoris mitigabit, ventriculo frigiditatis intemperiem non augebit? at si cõposito vtaris medicamine vnaquęq; particula quod sibi cõuenit attrahere didicit: vt volebat Serapio. eo modo calida mẽbra frigiditas medicinas, frigida calidas, ad temperandam naturã sibi vendicant: quod si capparis corticem in misto medicamento lienosus deuoret: à splene attrahitur anteq̃ in ventriculo magnam inferat noxã: quòd si ei absinthium copulauerit, fiet vt hoc in ventriculo morã trahat, & non ad splenem deferatur. qui vero capparis simplicis vsu delectabitur (de cortice loquor) nã fructus sale cõditus mitior est, & in iecore, & in ven-

5. de simplicium medicamentorũ facultate.

Secunda rõ.

Antidotarij cap. 5.

ꝛiculo roboris noxam patietur, acre enim est nimis me
icamen, & nimium aperiens. scio quidem rõnem hanc
ab Auerroe aliter interpretari: sed nõ mihi curæ est opi
iones suas, cũ aduersus medicos ĩ medicina disceptat,
eferre. alijs enim libris medicorum cõtradictiones de-
cripsimus. Sed iam vnde digressi sumus eò reuertamur.
Zoar vir & longa experientia & animi synceritate inter medicos non paruæ authoritatis/censet nullũ membrũ principale, nec ventriculum ipsum absq; astringentibus ac aromaticis fore curandũ: quod cum ita sit, erunt oẽs affectus excepta immateriali debilitate cõpositis medicinis curandi. nam primo mãm euacuare oportet, anteq̃ mẽbrum confirmetur: igitur apparet medicamina cõposita in cunctis morbis esse necessaria: nam vno dũtaxat excepto, quod rarissime accidit, morbo, cum illum etiã ob alias dictas, & dicendas rationes medicamine cõposito curari conueniat: cętera reliqua vel hac vnica rõne cõposita medicamenta reposcunt. in quam etiam sñiam expressa voce Princeps inuectus est, vt nec illud in his quæ foris applicantur præteriri maluerit. Sed iam aliã cõpositionis necessitatem, audi à Galeno sub cõpendio enumeratam, sunt equidẽ medicamina morbis æquali cõtrarietate machinanda: hoc enim à Galeno sæpius repetitũ est: cum igitur singularia in gradu ęqualia ⁊ morbo conuenientia vix inuenire possibile fuerit, cui dubiũ est medicinis vtendum esse cõpositis: hoc autem magis cum quædam simplicia vni morbo ita conueniunt, vt in causam addant veluti quosdam, video medicorum asclitem genere quodam caulis soldanellæ vocatæ materno sermone curantium. quod si simplex propinatur, nõ parum iecinori oberit: satiusq; puto foret ista relinquere, cum non desint auxilia in vtraq; cõditione salubria. accedit huic causa alia: nam pleriq; aut ventriculo sunt imbecilli, vt os eius mordicationẽ sentiat, alijs re-

Tertia rõ. De cõseruanda sanitate, itẽ ꝑ theisir trac. 15. ca. 1. & t. 13. & alibi pluries & Auerrois.

quarta primi Quarta rõ. primo catageni ca. 3. 3. de tẽperamentis, & in techni, & 2. de simpl. medicamen. facultate ca. 11.

nes, alijs hepar, alijs cor est inualidum, alijs nausea ve-
lox, alijs minus soluitur aluus, alijs parum, alijs comp-
ces sunt affectus, quas omnes ob causas in cunctis affe-
ctibus composita oportet offerre auxilia.

Prima ratio. ¶ De his igitur generaliter satis dictum est, at nunc pe-
culiari sermone laxãtia medicamenta prosequamur, n-
horum præcipue vitiosa natura est, vnde Cornelius Ce-
In antidota- sus medicus antiquissimus, cui si Galenus non successis-
rio cap. 10. set post Hippocratem palma medicinæ statuẽda erat, di-
cebat omnem medicinam solutiuam mali succi esse, &
ventriculo inimicam, cui nõ solum Serapio assentire v-
detur, sed rõnem adijcere. cũ enim non aliter aluus sub-
ducat, nisi prius ad ventriculum contractis humoribu-
demum expressis, necesse est ipsum & humoꝝ qualitate
& motuũ diuersitate, non parum lædi, ac etiã tempera-
mentum solui. cuius etiã signa sunt, fastidiũ subsequens
4. aphor. 19. antecedens plerũq; nausea: malus sapor in ore, quẽ tan-
Secunda rõ. dem extrema comitatur sitis, si recte solutus fuerit, vt d-
3. de alimen- cebat Hippocrates. verum etiam mihi in hac causa Gal-
tis ca. de lacte num fauisse persuadeo, qui omnium laxãtium innocen-
tissimum affirmauit serum/ quod tamen & mellis & sali-
societate correxit. at nec sit flatulẽta vis omnino deijci-
tur, vt cuilibet experiri licet. quod si innocentissimun
medicamentũ, non omnino etiam emendatum vitio c-
ret, quãuis exiguo, quid in alijs nõ ęque probatis medi-
camentis dicendũ erit? aut igitur Galenum culpare, au-
experimento diffidere, aut omne laxatiuum medicamen-
vitiosum fore fateri cogimur. horum igitur trium præ-
sertim tot rationibus famulãtibus minus absurdum es-
concedere, quod etiã quotidiana ostendit experientia
omne laxatiuum nullo exempto per se sumptum fore v-
tiosum. debuerant hęc ipsa nobis facere fidem, sed ne q-
promissæ inuestigationis prętermitti videretur: iterum
à singuloꝝ enarratione auxiliorum orationẽ exordiar:

m prius vnius meminero nō esse serum quasi medici-
m, sed potius potum medicinalem cui ad diuisionem
adruplicem laxātium medicaminum à Mesue exami-
tam fuga supersit. existimet etiam quilibet secum si in
c vt ita dicā familiarissimo potu (nanq; omnes lacte
mur in infantia) quoniam soluēdi virtute præditum
tantum noxæ contrahitur, quid in alijs sperandum
, quæ nō solum nobis aliena, sed ferè incognita, & gu
insuaui prædicta sunt. Dicamus igitur de his primo
æ vehementiora sunt, post de quibusdā quæ à recen-
ribus benedicta appellantur, quoniam vere soluen-
minus conturbant. In cæteris enim satis fuerit came
illi & glizirizæ naturam explorasse.

In de consolatione medicinarum.

Scamonion in subducēda bile omnibus Mesue præ-
llit medicamentis, vētriculo autem pestilentissimum.
deleterij, vim habere Paulus Aegineta existimauit,
ius correctorium mirabolanos in suo capitulo, idem
esue esse dixit.

cap. proprio. lib. 7. ca. 4.

Titimallorum speciebus omnibus aquam purgandi
s inest maxima Rasi teste, at ea venena esse vel à Gale-
, vel à Principe sciat; vt etiam loca glabra perfecte
ddantur lacte eorum. aceti infusione, & citoniorum
cietate mitiora fiunt.

7. conti. ci 2. fol. 157. col. 4.

Lacterim simili vi, & esulam pollere manifestum est,
erum maiore noxa, minore tamē vtilitate, vix naturæ
luribus ingenijs conciliantur.

Elacterij vim tum in hydrope, tum in pituita euacuā
a Hippocra. celebrauit, & Rasis, sanguinē tamen edu-
it Principe teste, cuius correctio non vna est dragagan
, tamen mitescit aliquatenus.

7. epidemiarū vbi supra 2. cano.

Hermodactyli iuncturis opitulātur si quid aliud, at-
amen stomachum lædunt vehementer. Mesue raphano
orrigit, Rasis opium & sacharum miscet, in catapotia
ormatur, rarum etiā esse creditur, quod enim sub eius

12. cōti. ca. 1.

nomine administratur, adulterinum est.

lib. 2. cap. de cura podagre ¶ Pes coruinus ventriculum nó ita lædit, & ad iuncturas ab Alexandro plurimum commendatur, innoxiu magis est hermodactylo, vt etiam Princeps testat, ipsu tamen à nullis per se administratur, lædit enim interio ra quare aromatibus copulatur.

cap. proprio. ¶ Turbith phlegma educit grauiter, nomine ipso, no xia natura detegitur, corrigitur zinziber à Mesue.

5. col. 42. ¶ Cartamus seu cnicus ab Auerroe in phlegmate pur gando indifferenter omnibus pręponitur auxilijs, cor dumeno à Mesue corrigitur, non enim suum deest viti um vt cuicunq; natura progenito. cardamomum tam pro cordumeno subijciatur.

2. theisir. t. 6. c. 5. ¶ Collocintidam crassis lentisq; humoribus, qui extr venas positi sunt, accómodatissimam esse fatetur Aue zoar, est tamen tantum eius intestinis nocumentum v Antidotarij ca. 12, adhuc de eius contritione, & Rasis, & Mesue, & Prin ceps disceptét, ab Auenzoar amygdalis copulatur, à e rapione draganto.

In consilijs. In de simplicibus ca. proprio & a Mõtagna. ¶ Sarcocolla subtili pituitæ educendæ, optima est: edu cit & crassam à recentioribus sæpe repetita, erodit ta men vehementer & calefacit, mitescit lactis per septem dies infusione, vt à Montagna docetur.

2. theisir tra/cta. 6. ca. 5. ¶ Veratrum ad purgãdum atram bilem, & totum cor pus inaniendum. Item ad iuuentutem reparandam Me sue cõmendat: hoc enim proprium ei inesse videtur ve ratrum tamen conturbat, & sæpe conuulsionem efficit ꝓpterea ab Auenzoar nenufare ob immodicam siccita tem corrigitur, vt sic etiã cordi propitius fiat, nec hoc acopo pręstantius inueniri posse arbitror, non solũ ve ratri, sed omnis medicamenti quod in modica siccitate principalibus membris nocere natum fit.

lib. 8. ca. 84. ¶ Lapidẽ Armenum Alexãder in humore nigro educẽ do cũctis alijs proposuit: multiplici tñ lotura indiget,

nec tñ

[n]ec [ta]n sic omni nocuméto caret, cœruleus tamen lapis [h]oc in iuuando inferior, in nocendo, valentior inueni[tu]r. Quidam ét nullam ei vim inesse putant.

¶ Epithimum Serapio cunctis prætulit in educédo fel[l]e nigro: attamen multiplici nocuméto obest, præcipue [t]amen his quibus abundat flaua bilis, corrigitur mira[b]olanis Indis.

¶ Polipodium inferius ipso est, nec tamen noxa vacat [e]xtenuãs corpora subuertens ventriculum, multa sanè [h]uiusmodi nominare possem & penè infinita, vt terbéti[n]am, armoniacum, periclemenon, centaurium, peplum, [t]bulum, sabucum, squillam, aristolochiam, ciclamé, ire[o]s, ben, semen, opoponacum, dracontium, brioniam, [st]aphisagriam, nitrum, spartisemen, ginistæ flores & per[i]corum, catapuciam, album elleborum, alumen liqui[d]um, assarum, serapinum, fella testudinum.

¶ Opportunius igitur fuerit ea quæ in dubio versant [c]ontemplari, & quæ sine noxa ab aliquibus esse credun[t]ur, & sunt aloes, agaricus, rhabarbarum, cassia fistula, [m]anna, senne, violæ, rosæ, fumus terræ, tamarindi, mira[b]olani, absinthium, sticados, ius galli, eupatoriũ, psilij [s]emen, lupulus, capillus veneris, aqua lactis. aloem igi[t]ur declamant medicinam totum corpus purganté ven[t]riculo cõmodam: quinimo & sanitatem tueri credidit Mesue cum cibo sumptum, hic quidem, vtputo consilij [p]roprij pœnas dedit, nam iuuenta extinctus est, hoc aũt [q]uantum habeat detrimenti, cõsiderandum est in vna[q]uaqʒ particula: non enim in cunctis simplicibus hoc [e]xpedire puto, sed in his tantum dãna diligentius inqui[r]enda sunt, quæ ab his tanq̃ innoxia proponuntur. Pri[m]o itaqʒ de sapore eius ratio habenda est, nam vt Prin[ci]peps dicebat, etiam qđ ægritudinibus auxilium simplex [o]pitulari posset, attamen fuit necessaria medicinarum [p]ermistio, ob saporis prauitatem. si igitur in aliquibus In cãtice par te 3 tr. c. 14.

hoc conuenit aloem de horum numero esse necesse est. hoc enim omnium medicamentorum cum collocintida in amarore obtinet principatum. vnde recentiores exerta lingua iubent deuorari, non enim eius amaritudo sentitur. Sed videamus an ventriculo amicum sit, dicebat Rasis aloem amicum ventriculo fore nisi simpliciter intelligendum, sed ad reliqua purgãtia collatione habita, cunctis enim alijs est minus perniciosum, an aũt omnibus cõueniat, ꝛ quibus, Paulus pacis verbis patefecit, aloem tabem inducere professus, si calidis & siccis temperamẽtis exhibeatur, aut in longo vsu, vel in inculpato humoribus corpore: an autem cõueniat cum cibo sumptum, in de cassiæ fistulæ sermone dicemus. Agaricus quãquam vix probatus inueniatur, nec tamen quãtumcunq; bonus noxa caret: hæret, nauseam mouet, viscera debilitat, vnde raro vel aliter q̃ in cremore, aut sali, vel oximeli cõmistus propinatur.

Plattearius de simpl. 5. cõti. c. 1. fo. 101. col. 3. lib. 2. ca. 55.

¶ Rhabarbarum calidũ est & siccum immodice, crassæ etiam substantiæ, vnde commode squinanto & spicæ sociatur: leuis vsus parum iuuat, multus vehementer exiccat, itaq; corporibus siccis nõ parum nocet per se sumptum, solemus itaq; passulis innoxiũ reddere, humores autem pituitosos per se excernere nõ valet, in omnibus igitur morbis copulari debet, nisi in humido corpore sola bile oppresso, quod vix inueniri cõtigit, igitur aut in cremore, aut alijs iunctum medicamentis, vel cum passulis plerunq; exhibetur.

¶ Cassiæ fistulæ nullum per se vsum credo, nam si ante cibum plurimo tempore sumatur in alimentum trãsit, Mesue & experientia docente, sic autem perdicem nemo etiã parasitus ei non anteposuerit, vt aluum autem subducat ante cibũ, vel à cibo proxime deuoratur, hoc autem & in aloe & in cæteris medicinis fieri pessimum dicebat Paulus cum cruditaté maximam procuret, locoq;

lib. 7. cap. 4.

cocti humoris educti crudus instauratur, nec fine vi-
ium detriméto, quod à ratione sumit initium, nam nó
iter subducitur aluus, q̃ aperto piloro, atq; ita mora
ventriculo non contracta in coctum alimentum trã
t in venas, extrema enim morula q̃ cibus in ventricu-
ad concoctionem cõtrahit est horarum octo, vt di-
bat Rasis. non igitur hoc meo judicio floccifaciendũ
it incommodum, quo tamen deterius agitur, si more
uorũdam catapotia, & in ardorem febrilem, & in tabẽ
embrorum addentia propinentur, minore enim no-
umento vitato deterius introducitur.

Secus tñ in febribus & venenosis medicamentis, vt. 2. regim. acuto. t. 12. 5. conti. c. 1. fol. 104. colũna quarta. Et añ ponit horarum. 12 & paruz ante horarum. 16 eodẽ cap tñ.

¶ Manna quidem antiquę innocentiæ memor nullum idetur sensibile inducere nocumentũ. verum ego pru-is magis quàm medicinis assimilari puto, eius tamen atura peruertitur cum in malam inciderit sedem, nec ere quid esset Serapionẽ cognouisse credo, sermonis reuitate, & varietate.

¶ Rosas nemo simpliciter offerat, ad lipothomiã enim sq; ducunt, aliquando ventriculum subuertunt, aqua asei syrupus cõmistus propitius est.

¶ Violæ vt minus habent vitium & vis astringentiæ, ta à nullo solæ exhibentur.

¶ Fumiterræ succus est in vsum ad mundãdum sangui nem, verũtamen ventriculo inimicus est: nam oẽs succi præsertim hic eum offendunt, quare ab eorum administratione cauendum est, subuertunt, laborem præstant, concoquendi vim minuunt, quod & si Galeni inuẽtum sit, attamen experientia quisq; doceri potest.

¶ Quæ soluunt & dulcia sunt emundant sanguinẽ, vt mãna, cassia, & thamarindi leniunt pectus si alio sapore non inficiatur, vt mãna, & mel & cassia, renibus oẽ leue auxiliũ laxandi propitium est, vt violæ, aqua lactis &c.

¶ Thamarindi stuporem dentibus inferunt, ventriculo nocent.

¶ Mirabolani rugas visceribus & obstructiones inferunt quãquam in seruanda iuuentute, non aliud sit melius medicamen.

¶ Aqua lactis leuis ṽtutis est, flatus inducit, tarde opat,

¶ Nec ignoro horum minima fore nocumenta vt rhabarbari, cassiæ, mannę, rosaꝝ, violarum, fumiterræ, seri, attñ si iuuamen insigne ꝓcuraueris multiplicata exhibitione, vel multitudine impossibile erit dãna occultari.

¶ Sene mundat sanguinem, & iuuentuti seruandę, & coloris bonitati manifestum præstat iuuamentum, raroq; vtentem febre acuta corripi videbis, nihil minus stomacho nocet, & tædium in operatione affert, capitis dolorem aliquando mouet, nec iure gallinarum tollitur nocumentum ventriculis pituitosis, quidam iulep violato, cremorem temperabant, minusq; molesta erat, videbaturq; insignis medicina.

Antidotario Sal 2.

¶ Absinthium sanguinem à bile mũdat, hoc enim eius proprium est Serapione teste, per se sumptum tamen & odiosum & inutile ex succo etiam damnosum.

¶ Ius galli nullo insigni iuuamento præditum video quod si nitrosi plus habuerit laxabit quidem, sed magis ventriculo oberit, si vero iuuenis aïalis & insipidũ, potus est: velut & pruna cibus: verum ⁊ si molliendo feces aluum fluxilem reddant hæc oïa, non tñ à ratione ptisanæ dissentiunt, nec de ventrem mollientibus dicere propositũ est: differunt enim hæc ab oïbus alijs vocatis medicamentis, qm̃ non subito, sed plurimum post tempus liquidiores feces reddunt, nec cogunt alimentum incoctum descendere, talia etiá sunt blitum, mercurialis, cerasa, oleum cum cibo sumptum, & plura huiusmodi.

¶ Sticados trissagonne & eupatorium absinthio plus sunt nociua, & minus in vsu, has enim herbas solas propinantes neminem vidi, frustra igitur de his sermo habendus est.

¶ Lupulus quidem in mundando sanguinem plurimis
umoterræ anteponitur, nam humidus est, ille vero sic-
us: humidas autem & frigidas medicinas solutiuas in-
olumiores alijs credendum est, quoniam suę operatio
is sunt moderatrices, & nocumentum tollunt, verum
non est in lupulo à cibo virtus aliena, quotidie enim
nanditur, & per se sumptum nihil operatur.

¶ Psilij mucilago infrigidat vehemẽter, sed parũ soluit.

¶ Capillus veneris parui iuuamenti est in laxando no-
ter nec in hoc nec in alio virtutem habere videtur, ita
vt nemo hæc sola propinare audeat, quod si quis expe-
ientiæ causa tentauerit medicinæ calumniam, & impe
itiæ sibi inferri videbit.

¶ Nec tamen Mesue authoritas in his multum te mo-
ueat qui aquã lactis, & pleraqꝫ alia sine detrimento esse
credit, nã experimento res aliter esse deprendit, ita serũ 4.simpl.me dica.c.16.
calidũ & siccum, Galenus frigidum & humidũ dixit, il-
le nullo cum dãno, hic verius duplici nocumẽto. itaqꝫ
cõsultius fuerit de simplicium natura Dioscoridẽ, Ori-
basium, Galenũ, Serapionem, Rasimq́; intueri, cum ẽt
Principi dũtaxat hac in pte modica fides sit tribuẽda.

¶ Inter autem ea quę minime ventrẽ soluunt glycyrizę
ratio habenda, primo est, suauis gustu vnicum doloris
ventriculi solamen Zoar teste, renes purgat, sitim extin p theisiri
guit, temperamento proxima est gutturi, & faucibus le ca.i 3.c.26
niendis præstantissima, famem tollit, vt dicebat Diosco lib.3.cap.64
rides, sed & ipsa multiplici ratione damnanda est. nãqꝫ
primo veluti inuidente natura factum est, vt ab eradica
tione paucissimis diebus seruari possit, ne noxam & ca-
riem contrahat, qua nil in terrenis fœtibus deterius cen
suit Cato lignis, radicibus, terra lapidibus. quid igitur
tam præcoci senecta statui de ea potest in qua iuuentæ
initium marcidæ senectæ copulatur. at nec in pubertate
innoxia est; tollit enim famem, Plinio dicente, soluunt lib.11.ca.5.44

famem butyrum,glycyriza, hippate, igitur nóne eam et
quæ opportuna est tollet, nã butyrum ex eo genere est,
quod etiam fastidiũ inducit:cuius ratio in promptu est,
nam quæ vere famem tollunt, nutriunt copiose, at nul
2.de alimen. la radix impense nutrit Galenus citetur. Igitur non ex
glycyriza fames recte amputabitur, sz fastidium potius
inducetur, non tamẽ par ratio sitis sedandę fiet,nam ea
vere humido eius succo mitescit. aliud etiam succurrit
nocumentum, nam ea si lignosa edatur substantia recla
mabit,Galenus neqz alimẽtum,nec medicamen bonum
esse posse, si vero succus, aut decoctum vnum quidem
obstruit,aliud autem minimæ virtutis,multos enim eo
pro potu perpetuo in podagra vsos fuisse vidi:igit᷑ non
nisi ad faucium labores pręstans erit,sed & in hoc ratio
habenda est,si enim manditur tantum abest à ventricu-
lo viscus, vt nullo sit hoc modo sumpta pectori auxi-
lio,cõnumeratur enim inter causas incurabilis phthisis
viarum longitudo, vt neqz valida remedia per cibum
potum'ue sumpta in causa pulmonis curãdi sentiantur.
si vero masticetur plurimum persæpe humoris ad fau-
ces contrahit quàm vel soluat,aut concoquat.quinimo
medicorum cõmune præceptum est eos qui faucibus la
borãt,à masticatione abstinere debere.patet igitur tan-
tum in eccligmate sumendam, præsertim cum non mul
ta in capite materia resederit,sed ad fauces acris, vel sal-
sus humor descenderit, aut musculi laringæ obrigue-
rint,hac enim in causa Galeno docente,summum præsi
dium expertus sum eam esse inter simplicia.

¶ Camemillam haud solam vnquã vidi foris exhiberi:
parum enim vt nocet, ita minimum cõducere solet. ex-
tra oleum administratur, intus tamen cremorem eius,
aliquãdo decoctum, nunquam succum vidi propinari.
tres insunt ei pręcipue virtutes,doloris sedatio,matura
tio & calefactio sine attractione manifesta,attamẽ attra-

hit occulta attractione, tertium est quòd confert omni- 3. de simpli
bus visceribus sub peritoneo contentis, hoc tamẽ oleo cibus. c. 9.
eius præcipuum est, itaq; laudem hoc simplex obtinet inter omnia singularem. verum nec omni noxa carere quicq; potest, nam intus assumptum ventriculum deijcit & laxat, est etiam in potu abominabile, calefacit etiã cum subtilitate, vt augeat bilem &c.

℄ Omnium igitur medicamentorũ innocentius est serum, secundũ manna, tertium rhabarbarum. indiget serum prçcipitatione & flatus discussione: manna robore solutionis. est tamen ⁊ cibus: at rhabarbarum confirmatione & subtiliatione, ac caloris remissione. inter alia autem simplicia liquiritia, ⁊ camemillo, nullum aut innocentius, aut plurium iuuamentorum inuenies medicamen, hæc igitur de his dicta sufficiant: reliquum est vt aliam rationem inducamus vtilitatis: venia enim omnibus simplicibus nocẽdi data, vel occasione sublata, sunt tamen composita simplicibus præponenda, cum etiam æqualis fuerint virtutis, vnde Auenzoar ipse medicina
composita cum æqualis fortitudinis simplici cõparata ꝑ theisir. tra- cta. 10. ca. 15.
fuerit fortius operatur, ac non solum in primis, sed & secundis ac tertijs virtutibus, cuius causam quinto colliget Auerrois assignare nititur. quod si ita est quis sanè cap. 57.
tam stupidę mentis fuerit, qui compositam medicinam simplici non prætulerit, cum non solum innocẽtior, & suauior, sed ad tollendos morbos præstantior fuerit.

℄ Extremam igitur nobis superest partẽ diluendis obiectis impendere, vt citra discordiam & animi trepidationem propositę conclusioni acquiescere possimus. illud sanè nos meminisse operæpretium est, cuius ab Horatiano lib. 3. cap. 5.
moniti fueramus, sic cõmodum medicinæ officium impendendum, vt cum susceptam causam curare ceperimus, alia non creetur: in hoc quidem aliquorum etiam nũc medicorum peccatum est, antiquitus vero frequẽs

& manifestum. in quo quidē Catonem tantum insanisse referunt, vt propriū filium cremore cauliū occiderit. in hoc etiam peccato Plinium & Horatianum sui pręcepti immemorē fuisse palàm est, quáquam quartus ille liber ad Euporistum potius fabellarū, quàm medicamentorū videatur. Scribonium etiam Largum in hoc errore fuisse cōperio. nam longe distant valentissimum medicamē esse, vel innoxium. Primum simplici non deesse palàm est. Secundum vero adesse impossibile, igitur si non so-
14. ingenij. lum recte & valide, sed & tute quod Galeni præceptum est morbum curare volueris, vel simplicibus emēdatis, vel compositis medicamētis cura procuranda est, quod enim simplicia ad curandos affectus validissima inueniri possint cōcedo, quod innoxia nequaquam, itaq; gentianæ vsum, vt mirabilem credo, ita solitarium non solum insuaue valde, sed & noxium puto, ligno Indico nō parua iniuria ventriculi manet, vnde multos scio eo curatos secundum ventriculum ab elephantiasi posterius longe deterius, quàm argenti viui in vnctione habitos, maxime eos, quos secundum naturā prius frigida pituita exercebat. eodem modo aquas thermarum, quoniam miscere non licet non parua sequuntur nocumenta, vt quosdā hydrope occupatos earum potu viderim, cum tamen egregia sint iuuamēta ab earum vsu abstinere nō licet, nemo sanè quòd nocent ignorat, verum iuuamenti magnitudo vsui conciliat, quamobrem sicut imperiti medici esset in necessarijs causis ob aliquod detrimentum earum vsum effugere, ita imprudentis & male fortunati, in leuibus causis ipsas exhibere. aquæ tamē Indici, ebeni, cinamomum adijcito, sic enim & velox operatio & fortior & mitior, & minus nocua erit, nec tamen existimare conuenit fortibus vnquam sanatos morbis/ his qui nunq; affecti fuerint pares esse. sicut nec lignum quod per se rectum natum est ei qui multiplici flexione

a rectitudinem deductum est, facit enim illa multiplex
flexio, vt vires ac robur ligni, imo etiam compago ipsa
aliquatenus soluantur. tutius igitur fuerit à morborum
inuasione se custodire, etiam q̃ certa sanitatis spes non
desit, nec sanationis incommodum adnumeretur. quæ
vero de thermarum aquis experimur ea sunt nõ absimĩ
la his quæ ex aquis simplicibus quotidie fiunt iuuamẽ-
ta, ex acutis enim febribus plurimos sanaui solo aquæ
simplicis potu, non tamen negandum ex interiora non
pariter lædi, videturq; huius necessarius vsus magis q̃
vtilis, rhabarbari tamẽ recordatio si Auerroi creditur
illus omnibus medicamentis nobis negotium indicit,
nam cum multorum medicamentorum vires egregias
complectatur, non tamen simplex medicamentũ refert,
sed compositum, at quia non arte sed natura composi-
tum est, ideo nec ipsum per se omnino innoxium est. de-
terius tamen nocumentum puto esse siccitatem immo-
dicam, cætera tolerari possunt, & si non laudari, nec in
hoc naturam quispiam accuset: nam cum cottum & la-
nam, & sericum, nobis parauerit, non propter id venit
accusanda, q̃ non vestes ipsas formauerit, nam res ipsas
nobis natura constituit, modum nequaquam, naturæq;
opus est medicamina parare, artis vero ad vsum accom
modare. sic liberalium Principum est dona populis cõ-
cedere, iustitiam administrare, non tamen ipsorum est
singula cuiq; , sed magistratuum distribuere, non enim
diuinitatis aut nobilitatis est argumẽtum singularium
curã gerere, sed summæ humanitatis qualem in nostro
Principe experimur, hac enim virtute in homine sum-
mæ authoritatis nil præstantius inueniri potest.

¶ Explicit libellus de simplici medicina.

INDEX EORVM QVAE in hoc opusculo continentur.

Ζωὸν ἀτιμήσαντες, ἀποφθίμενον ποθέουσι.
Καὶ ποθ' ὑπὲρ τύμβοιο, καὶ ἀπνόου εἰδώλοιο
Ἀστέα νεῖκος ἐπῆλθεν ἔριν δ' ἐστήσατο λαός.

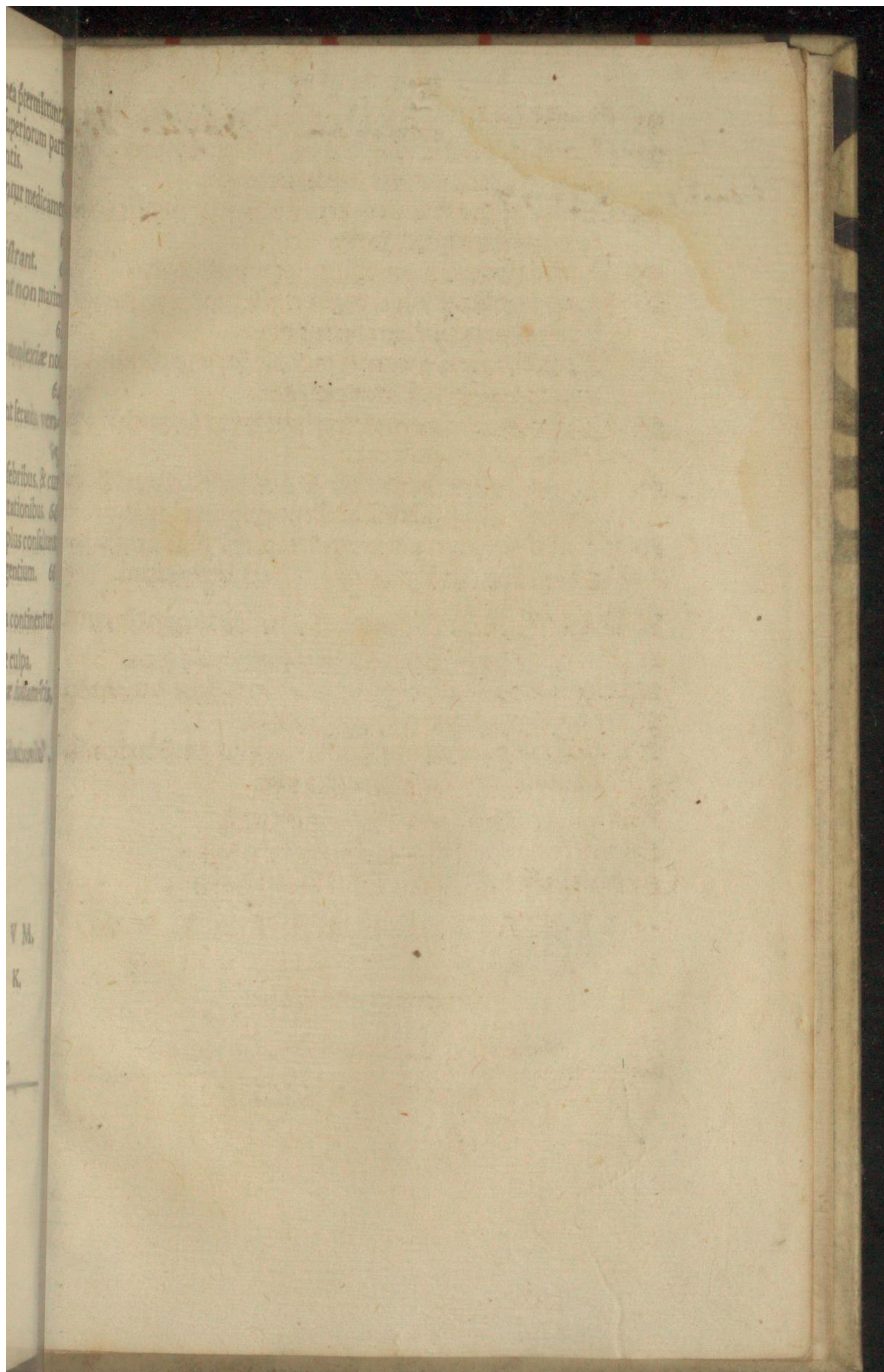
SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K.

Omnes quaterniones.

Venetijs apud Hieronymum Scotum.

M. D. XXXXV.

Curtius ennemi de Cardan · Bayle · dict
tom · 2 · pag · 44.

